

Cetatea Moldovei

Revistă lunară de probleme actuale, literatură și critică

Director: GH. A. CUZA

Profesor la Universitatea din Iași

S U M A R

- IRINEU Mitropolitul Moldovei Scrisoare către D-l prof. Gh. A. Cuza
 A. C. CUZA Cetatea Moldovei, revista Iașului românesc
 GEORGE LESNEA Caterlnca
 IOAN GH. SAVIN Iașul — cetatea culturii
 PETRE STATI Rugă pentru Maria cea din slavă
 GR. SCORPAN Terminii „amor-dragoste” în vocab. eminescian
 ȘT. GR. BERECHET Care din trei? Traducere din Anton Cehov
 CONST. N. TOMESCU Dinspre Basarabia creștină
 D. FLOREA-RARIȘTE Dedicăție, Ardealul
 SPERANȚA PASCU Săru mâna țaiă
 EMIL DIACONESCU Armistițiul dela Belgrad
 ELLA RÂȘCANU Plecarea cocorilor
 MARGA MATEESCU Pe marginea unei aniversări
 ADRIAN PASCU Tragedii mărunte
 D. FLOREA-RARIȘTE Reminiscențe coșbuciene în poezia lui Bacovia
 TOMA ROUĂ Mi-i sete..., Mi-e inima străină
 GH. NASTASE În loc de cronică medicală...
 AUREL H. GOLIMAS Casele și gropnița lui Miron Costin în Iași
 M. GR. CONSTANTINESCU Mircea
 GH. A. CUZA Originile Francmasoneriei
 A. M. FRIMU }
 M. GR. C. } Viața la Iași { Spiridon
 RUDOLF SUȚU } Teatru
 DEM. SUȚU } Cronica { A. C. Cuza și A. Rosenberg
 I. FR. BOTEZ } externă { Spațiul balcanic și echilibrul europ.

RECENZII: Cărți. A. C. Cuza: Poezii, epigrame, cugetări în proză (M. Gr. Constantinescu).—O. Murărașu: Istoria literaturii române (Constantin Vârtel).—Popas cu Florea-Rariște (C. Vârtel).—Dr. I. Fr. Botez: Istoria literaturii germane (M. Gr. C.).—Rudolf van Wehrt: Astfel se făcu războiul (M. Gr. C.).—Dr. Radu Cernea: Israel în Reichul al III-lea (M. Gr. C.).—Șt. G. Berechet: Figuri de Dascăli (M. Gr. C.).—Gh. Chișer: Viscol (M. Gr. C.).—A. C. Cuza: Indrumări de politică externă (M. Gr. C.).—Gheorghe Liliac: Glas din Codri (M. Gr. C.). **Reviste:** Buletinul german; In-vierea; Convorbiri Literare; Cuget Moldovenesc; Luminătorul (M. Gr. C.).

BIBLIOGRAFIE. — POȘTA REDACȚIEI.

I A Ș I

BIBLIOTECA 14 892
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Inscrisă sub Nr. 1108 din 7 Martie 1941, la Tribunalul Iași, Secția III-a

APARE LA 1 A FIECĂREI LUNI

REDACTIA :

Iași, str. Codrescu 5,

la D-1 Profesor *Gh. A. Cuza*

Telefon Nr. 1664

ADMINISTRAȚIA :

Iași, str. Săulescu 7,

la D-1 *M. Gr. Constantinescu*

Telefon Nr. 2309

ABONAMENTE

IN ȚARĂ :

Pe un an lei 360

Pe 6 luni lei 200

Pe 3 luni lei 100

Pentru instituții lei 1.000

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an lei 700

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

DIRECTOR: GH. A. CUZA

Profesor la Universitatea din Iași

DOMNULE PROFESOR GHEORGHE CUZA,

Ai luat, în iscusitele Domniei-tale mâni de emerit jurist, poet și om politic, cârma sprintenei reviste «Cetatea Moldovei», condusă până ieri de vajnicul luptător, profesorul universitar Giorge Pascu, eruditul filolog și critic literar. Cu acest prilej numărul matrozilor s'a mărit, tonajul s'a sporit, vâslele au făcut loc motorului și autonava literară care se cheamă «Cetatea Moldovei», bravând valurile, sboară ca o nălucă spre ținta vizată, unde strălucește în litere de aur deviza : Naționalism, Creștinism ortodox, literatură și artă.

Domnule Profesor. Ai luat parte la urzirea «Cetății Moldovei» și la primii ei pași pe arena literară ca un măestrit colaborator, iar acum, ca director, îi lărgești orizontul, îi îmbogățești conținutul și îi dai o nouă viață, ca să ocupe cu cinste și mai multă vrednicie locul de frunte și de glorie literară pe care l-au avut în câmpul literelor românești, «Convorbirile literare», «Viața Românească» și «Insemnările ieșene». Când cea dintâi din aceste reviste și-a mutat de mult domiciliu-i literar din Iași, iar celelalte două au apus, ar fi fost pentru falnica cetate a culturii românești o adevărată osândă să rămână lipsită de o mare revistă naționalistă și literară.

Luând pe umerii Domniei-tale «Cetatea Moldovei», Domnia-ta umpli acest simțitor gol care amenința Iașii și prin amplexarea ce-i dai, prin caracterul curat ortodox ce-i imprimi și prin gruparea în jurul Domniei-tale și al ei a atîtor maeștri mînuitori ai condeiului, laici și teologi, faci din «Cetatea Mol-

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ

Fond „G.T.K.”

dovei» o revistă de spiritualitate românească superioară tuturor revistelor care au văzut lumina tiparului în capitala Moldovei.

Zilele nespuse de grele prin care trece Neamul și Biserica noastră românească o cer aceasta cu imperiositate și Domnia-ta ai înțeles chemarea vremii și ai răspuns chemării, ca un credincios fiu al Neamului și al Bisericii străbune.

De aceea meriți prinos de laudă și recunoștință din partea tuturor Moldovenilor, prinos pe care eu ți-l aduc cu toată căldura sufletului meu, în numele și din partea Bisericii moldovene, însoțit de arhierestiile mele binecuvântări.

Odată cu aceasta te rog să primești din parte-mi neînsemnata sumă de 5000 lei, ca o modestă contribuție materială la înfăptuirea marelui opere naționale și bisericești ce săvârșești prin editarea «Cetății Moldovei» în noua-i înfățișare.

† Irineu Mitropolitul Moldovei

Iași, 20 Martie 1941.

CETATEA MOLDOVEI, REVISTA IAȘULUI ROMÂNESC

La scurtă vreme după suspendarea ei, m'am bucurat să aflu reapariția revistei *Cetatea Moldovei*.

M'am bucurat ca moldovean și ca naționalist.

Moldova de unde au pornit toate ideile înnoitoare și generoase și mai ales Iașul, cu tradiția lui veche cărturărească, meritau cel puțin această cinste de a avea o publicație a lor în care să se răsfrângă, ca într-o oglindă, spiritul și năzuințele caracteristice ale provinciei.

Am urmărit cu atenție numerile apărute până acum sub direcția d-lui prof. univ. Giorge Pascu și am avut mulțumirea să constat că preocuparea problemelor locale și regionale a fost punctul cardinal al revistei. Am deci toată încrederea că noua direcție a d-lui prof. univ. Gh. A. Cuza va ști să stăruie mai departe în urmărirea lui. Scrutarea evenimentelor și curențelor care frământă contemporanul în lumea largă, nu poate svârli uitării dezideratele spirituale și nevoile materiale ale propriei tale case. Întâi te îngrijești de tine și numai după aceea, treci la vecin.

Dar în gospodăria ta, ceri stăruința tuturor alor tăi. De aceea cred necesară extinderea sferei colaborărilor.

Să nu se uite că Iașul e un centru școlar de prim ordin. În cele două universități și în școlile nenumărate de toate gradele, activează cu trudă entuziastă un număr impresionant de profesori care desigur nu așteaptă decât un semn pentru a-și pune la contribuție cunoștințele variate, atât de necesare redresării orașului înlăuntru și afirmării prestigiului său în afară.

Deasemeni, nu trebuesc uitați tinerii începători în ale scri-

sului care caută să se apropie cu sfială de tradițiile glorioase ale bătrânului oraș. Ei merită o încurajare atentă în vederea formării lor. O revistă nu e numai un cenaclu al penelor consacrate dar și o școală pentru debutanți. E veriga care înlanțue generațiile. E puntea care peste unda curgătoare, leagă malul trecutului cu cel al viitorului. Cel mai eficace stimulent al muncilor noastre este gândul că ele nu sunt limitate în timp și că vor fi continuate. Perpetuarea lor dincolo de viață este singurul sens al strădaniilor prezente.

Pentru realizarea tuturor acestor scopuri, publicațiile periodice trebuiesc să fie dominate de o credință, de o lozincă doctrinară. Să știe încotro merg. Selecțiunea colaborărilor e întemeiată nu numai pe considerații estetice și formale dar și pe fondul conceptual.

Trăim vremi profund înnoitoare. Ideea națională a purces la cucerirea lumii și ea mijește însfîrșit și la orizontul Țării noastre. Ridicarea morală și materială a elementului autohton precum și ocrotirea lui împotriva oricărei cotrăpîri, trebuie să fie lozincă ceasului de față în toate domeniile de activitate pentru a asigura cu un ceas mai devreme izbînda naționalismului.

Limba românească presupune un suflet și o năzuință românească. Altfel, oricât de meșteșugit ar fi scrisul, el va rămîne lipsit de sevă. Sterp.

Conștiința noastră națională este încă crudă. Pașii îi sunt nesiguri iar adversitățile, mari. Sunt o samă de probleme care se cer clarificate și difuzate în marele public cititor. Iudaismul cu acapararea lui sălbatecă, tirania politică a lojelor masonice, desagregarea socială și economică a comunismului, în sfîrșit desorientarea lăncedă semănată de democrație, — sunt tot atâtea amenințări care trebuiesc combătute și spulberate.

E bine ca *Cetatea Moldovei* să fi înțeles din început aceste imperative și să fi pășit peste cadrul exclusiv al preocupărilor literare, spre domeniul politic, — ca revistă de *probleme actuale*, cum singură se denuște. Ea vine astfel să desăvârșească viața altei publicații naționaliste, *Cuget Moldovenesc*, revista basarabeană de literatură, condusă de talentatul poet d-l prof. Petre State, revistă care în momentul de față apare la Iași cu un material ales și în condiții tehnice ireproșabile.

Urez *Cetății Moldovei* spor la muncă și o deplină românească—izbîndă.

A. C. Cuza

CATERINCA

S'aude caterinca pe uliți vechi, deșarte,
De sub copaci răsună domol și mătăsos.
Vorbește despre viață ? Îndrugă despre moarte ?
Se roagă ? Sau blestemă pe cineva, duios ?

După-amiaza caldă în leneș somn se pierde,
Ca bulgări de zăpadă se bat hulubii 'n zbor.
Cu ciocul lui de vultur, vrea papagalul verde,
Să-și rupă lănțișorul ce-l leagă de picior.

Nostalgica romanță se leagănă alene,
Dezmiardă pe cei tineri, mângâie pe cărunți,
Prin mucedde magherniți, prin crâșme, prin dughene,
Ca un zefir de doruri adie peste frunți.

La fiecare vine o lume mai frumoasă,
Ca niște uși de temniți toți ochii se deschid,
Iar inima se zbate de parc'ar vrea să iasă
Și să sărute orbul ce șade lângă zid.

Toți trecătorii zilei încep tiptil să meargă,
Bețivul uită 'n mână paharul plin cu iad,
Pe schele, salahorul, visează-o zare largă,
Lângă tejghea, pe gânduri, neguțătorii cad.

Ca luna printre nuferi plutește-o melodie,
Cercând să ne despartă de chin și suferinți,
Când cei ce zac de moarte în paturi, ca 'n sicrie,
Cerșaful alb și-l mușcă cu ofiliții dinți.

Treptat, turtit de case, de larmă și de tropot,
Fremătătorul cântec departe s'a prelins.
Dar pieptul tuturoră, ca zvonul unui clopot,
Îl mai aude încă și după ce s'a stins.

Apoi din nou s'așterne pustiul și urâtul...
Și caterinca sună pe uliți vechi, solemn,
Cu brațe de curele ținându-se de gâtul
Bătrânului cu pipă și cu picior de lemn.

George Lesnea

IAȘUL — CETATEA CULTURII

Metropolă a spiritualității românești, cultura aparține Iașului aproape ca un atribut fizic. Așa cum îi aparțin frumoasele-i peisajii înconjurătoare, sau bogata podoabă a locașurilor de închinare. Ușor extompate, unele în zarea depărtărilor, altele în cea a amintirilor, și unele și altele dau Iașului acel ușor aer de tihnă melancolică, proprie meditațiilor spirituale. Deaceia nici în trecutul său, când Iașul era scaun de domnie, el n'a fost cetate întărită, gata să facă față năvălirilor dușmane. Acestui rost erau sortite cetățile de margine, Tighina, Suceava sau Hotinul, sau cele din calea marilor drumuri de invazie, din Vest sau Sud, cum erau Romanul și Vasluiul. La adăpost de năvala dușmanului, Iașul își dăltuia în piatra frumos înflorată podoaba bisericilor, adăpostea sub cupolele sale soboare ale Ortodoxiei, înființa și întreținea școli de înaltă învățătură laică sau bisericească și făcea să înflorească de sub harnicile sale teascuri cărțile de învățătură ale Scripturii, voroavele adânci ale filosofiei sau graiul cumpănit și profetic al cronicarilor.

Când, în pragul României moderne, Iașul a încetat de a mai fi capitala politică a Moldovei, i-a rămas gloria de a fi metropola culturală a țării. Continuându-și vechea menire, de aici din Iași au pornit toate curente mari și generoase, care au fecundat viața spirituală a României moderne și de aici, din Iași, au răsărit și aici s'au afirmat și consacrat cele mai puternice personalități care au dominat și au îndrumat structura noastră spirituală.

Și instituția în jurul căreia s'a grupat și din ființa căreia a iradiat toată această operă de cultură a Iașului din România nouă

a fost, firește, *Universitatea* lui. În această înaltă instituție de lumină, în care se înfrățeau eforturile spiritualității creștine ale „Socoliștilor” lui Veniamin Costache, ca și generoasele avânturi ale „Academiștilor” lui Mihalache Sturza, Iașul își concentra tot sufletul său, tot trecutul său, toată mândria sa și toată gloria sa. Glorie și mândrie care nu s’au desmințit niciodată. De aici, din preajma universității ieșene, direct sau indirect, au pornit toate marile curente clăditoare de idealism și naționalism și prin Cogălniceanu, Bărnuțiu, Eminescu, Maiorescu sau A. C. Cuza spiritualitatea românească de aici și-a căpătat îndreptările ca și elanurile, îndemnurile ca și prevenirile, ridicările spre regiunea eternelor frumuseți artistice și etice, ca și chemările spre substanța mistică a neamului. Dintre toate curente de gândire, care s’au perindat și pe la noi, în tot acel frământat răstimp al prefacerilor sociale și ideologice, care a fost veacul al XIX, ca și începutul celui de al XX, singurele curente care au isbutit, au fecundat și s’au împământenit la noi, au fost acelea care și-au căpătat un drept de legitimare prin filiera Universității și spiritualității ieșene. Spiritualitate care nu s’a îndepărtat niciodată de cele două supreme comandamente ale ei, care-i veniau din vechile adâncuri ale istoriei române: ideia creștină și ideia națională. Aceste idei n’au lipsit niciodată de sub cupola universității ieșene și nici din scrisul sau gândul purtătorilor ei de lumină, chiar atunci când în vâlmășagul luptelor și sub schimbătoarea haină a teoriilor și formulelor se afișau idei și atitudini, care păreau să contravină acestor comandamente. „Estetismul pur” al Convorbiriștilor ca și „Laicismul” militant al „fracționiștilor” erau mai mult butade de suprafață, decât expresia unor adânci convingeri interioare. Din toate aceste curente, câte s’au perindat pe ecranul intelectualității ieșene, n’au prins decât acele dintre ele care se integrau vechiului substrat de autentică simțire românească. Deaceia „Convorbirile” au prins și au rămas în cultura românească mai ales prin ceea ce a dat un Creangă și Eminescu, decât prin ceea ce au dat un Ianovici, Pogor sau chiar Titu Maiorescu. Când acest substrat a dispărut, prin trecerea cercului „Convorbirilor” la București, unde nu mai era atmosfera creiată și alimentată de Universitatea și spiritualitatea ieșană, au dispărut și „Convorbirile”. Ce a rămas și a mai dăinuit din ele, a fost doar numele și amintirea.

Spre poarta aceiași universități ieșene au bătut, căutând să-și facă drum și să-și capete o legitimare în spiritualitatea românească, și curentele social-democrate. Dar cu toată sgomntoasa luptă ce au dat, fie prin paginile „Contemporanului“ fraților Nădejde, fie prin cele ale „Vieții Românești“, ale lui Constantin Stere, porțile universității, ca și cele ale spiritualității ieșene, le-au rămas închise. Iașul i-a refuzat și pe unii și pe alții, redactorii Contemporanului încheindu-și dramatic și grotesc lupta în subsolurile „Voinții Naționale“ a burgheziei libérale, iar „Viața Românească“ în rafturile rău famate ale unei edituri evreiești bucureștene. Iașul nu i-a primit, cu tot iureșul cu care asaltase porțile instituției și cu toate colaborările și simpatiile pe care și le achiziționase printre profesorii mai tineri ai universității. Iașul și-a păstrat intact patrimoniul său de spiritualitate românească și creștinească. Și cu tot valul tulbure și agresiv de materialism și cosmopolitism, de laicism și de științism, care se furișase în universitate, un om, rămas aproape singur, a biruit în potruva tuturor: A. C. Cuza. Singur ? Evident că nu. Cu el era doar întregul spirit al universității și culturii ieșene. Cultură care nu s'a lăsat amputată de elementele ei esențiale și generatoare : ideia națională și cea creștină ; cultură care nu s'a lăsat nici diformată și nici expulzată din propriul ei templu, care era universitatea ieșeană. Și nu e de mirare că generație după generație de tineri s'au adăpat din spiritul lui și că, cu toată îndârjirea luptei ce s'a dus, spiritul naționalist și creștin a fost cel care a biruit, recăștigând toate pozițiile vremelnic și aparent pierdute. Acest spirit triumfător astăzi în toate universitățile române nu are nimic comun cu excesele politice ale aceloră, care înlocuise credința în biruința înceată dar sigură a ideii, cu violența grăbită a faptei. Acest spirit se găsește însă în toată acea nobilă și tăcută muncă constructivă pe care o depun, ca ofrandă zilnică, slujtorii de azi, ca și cei de ieri ai Universității și culturii ieșene. Firește, în măsura în care această slujire în templul științei se subsu-mează celor două comandamente care ne leagă cu cerul și cu pământul, deci cu nația și credința. Cei ce nu servesc acestor două supreme realități se exclud din sânul comunității românești, ca și din cel al culturii românești. Dar în afară de această comunitate, care ne strânge pe toți și ne comandă pe toți, cui servește munca noastră și cui servește și toată știința noastră ?

Științii însăși ? Ce vană iluzie ! Umanității, ca atare ? Ce stranie aberație ! În cetatea Iașului, cetatea simțirii și culturii românești, asemenea cuvinte n'au nici o rezonanță. Cum n'au și nici nu pot avea vre-una sub cupola Universității. Căci sub această cupolă, nu se poate sluji decât în duhul Adevărului, pentru eternele destine ale Neamului !

Ioan Gh. Savin

RUGĂ PENTRU MARIA CEA DIN SLAVĂ

La ușa cerului te-așteaptă
Cu ochiul stins de sfâșieri,
Învins de soarta lui nedreaptă,
Copilul marilor tăceri...

Cetatea neagră, negru-i suflet
Și cețuri negre l-au orbit, —
Arareori, cu greu răsuflăt
Străvede soarele, uimit.

Din care zări, de câtă vreme
Cu spinul gândului nespus,
Au prins țăriile să-l cheme
Spre Maica blând'a lui Isus...

Marie — prag de bunătate,
Urcior de milă nesecat
Cerească ușă spre dreptate —
Pahar balsamic preacurat,

Cules de vie-a suferinții,
Prin iarnă soare mângâios,
Altar mereu aprins credinții,
Liman furtunilor de jos,

Din azima luminii Tale,
O fărmitură lasă doar,
Pe mărăcinii grei din cale,
Asupra tristului hoinar...

Sau dacă lacrimile noastre
Au tras o brazdă către cer,
Pogori din slăvile albastre
Spre plaiul pururea stingher,

Din nouri albi, pe albă scară,
Cu luminos toiag de-argint,
In ape limpezi să tresară
Brumatul zilei mărgărint...

Petre Stati

TERMINII AMOR — DRAGOSTE — IUBIRE ÎN VOCABULARUL EMINESCIAN

1. Cuvântul *amor* a fost introdus pela sfârșitul veacului al XVIII-lea și a însemnat la început orice fel de iubire. Mai târziu și-a limitat sfera înțelesului la sentimentul erotic, *dragoste* (*Dicț. Acad.*, I, pag. 152).

Cu accepția generală îl găsim și în unele poezii ale lui Eminescu : *Cum a intrat el în viață ? Cât amor de drept și bine, — Câtă sinceră frăție adusese el cu sine ? (Inger și Demon, 94-95), Când ura cea mai crudă mi s'ar părea amor (Rugăciunea unui Dac, 33)*. Dar și în creația de tinerețe, căreia îi aparține *Inger și Demon*, se găsește termenul *amor* cu înțeles de sentiment erotic : *Te iubesc ! — era să strige demonul în a lui noapte, — Dară buza 'naripată a lui buze le înmoae — Nu spre-amor, spre 'nchinăciune el genunchi-și înconvoae (Inger și Demon, 45-47)*. Totuși pentru a exprima principiul înalt de fuziune ideală a două suflete, Eminescu întrebuințează tot termenul *amor* : *El [cerul] n'a vrut ca să condamne pe demon, ci a trimis — Pre un înger să mă 'mpace și împăcarea-i... e amorul (Ibid., 107-108)*. Evident că aici nu poate fi vorba de amorul pasional care răscolește din adânc ființa, ci de acea iubire spirituală, aducătoare de liniște. «*Inger și Demon* este poema răscumpărării prin femeie. Blânda influență a iubirii, pentru care îl vom vedea și pe Arald sensibil, îndulcește acum caracterul tânărului răzvrătit. Quietudinea la care în *Impărat și Proletar* poetul ajunge prin cugetare, este atinsă aici prin iubire. Iubirea învinge demonia în sufletul tânărului și sărutul care vine în cele din urmă să se

așeze pe chipul său de muribund, îi aduce iertarea cerului împreună cu o adâncă simțire de pace». (Tudor Vianu, *Poezia lui Eminescu*, pag. 26-27).

De cele mai multeori însă, *amor* înseamnă *pasiune erotică*, cuprinzând în sine întunecatele chemări ale speței. El se desvăluie cu acea tulburare nelămurită a întregii ființe, cu dorința puternică de împlinire, care cere imperios, deasupra oricărei judecăți, satisfacerea ei. În aceste stări sufletești cu adânci rădăcini fiziologice se manifestă *amorul*. Cezara, din nuvela lui Eminescu, simte intens această lăuntrică chemare privind dela fereastră chipul «marmoreu» al călugărului Ieronim: *Ea își culcă capul într'o mână și privi la acel tânăr călugăr cu o indefinibilă, resignată dorință... Ce întunecoase bucurii simțea inima ei în acea privire... Cum ar fi dorit... ce-ar fi dorit!... Ah! cine o spune, cine o poate spune și care limbă e îndestul de bogată ca să poată exprima acea nemărginire de simțiri care se grămădesc, nu în amor însuși, ci în setea de amor.* (M. Eminescu, *Cezara în Nuvele*, ed. Gerota, pag. 84).

Amorul este deci în chip firesc asociat cu *pasiunea* și *voluptatea*. Tot în *Cezara* ni se spune: *Cu totul altfel e Venus și Adonis. Venus e numai amor. Ea își pleacă capul ei îmbătat de pasiune pe umărul acelui tânăr femeiește frumos* (ed. cit., pag. 86-87). Intensitatea pasiunii apare în toată ființa, având adânci repercursiuni fiziologice: *Ea se uită la acea dumbravă încântată... o dorință de fericire îi cuprinse sânul... era atâta însetată de amor... buzele ei erau uscate de dorința unei sărutări, cugetarea ei era împătimită ca un strat cu florile pe jumătate veștejite de arșiță* (Ibid., pag. 121). Aproape aceiași descriere a aspectului fiziologic, caracteristic pasiunii, se află în *Făt-Frumos din Teiu*: *Iar pe buze-i trece-un zâmbet — Inecat, fermecător, — Care gura-abea-i deschide — Cea uscată de amor.* (61—64).

În vocabularul eminescian termenul *patimă* este asociat cu *amor*, primul precizând mai bine înțelesul celui de al doilea: *S'ar pricepe pe el însuși acel demon... s'ar renaște, — Mistuit de focul propriu, el atunci s'ar recunoaște; — Și pâruns de-ale lui patimi și amoru-i cu nesațlu — El ar frânge 'n vers adonic limba lui ca și Horațiu* (Scrisoarea V, 62—65). În *Luceafărul*, în acea parte în care se manifestă iubirea lui Hyperion, când

fata nu-i poate înțelege sentimentul, acesta depășește cu mult și posibilitățile ei de împărtășire. Atunci ea răspunde chemărilor lui : *Mă dor de crudul tău amor — A pieptului meu coarde...* (145-146). Exteriorizarea acestui amor apare în privirea lui Hyperion, în ochii care *Lucesc adînc, himeric — Ca două patimi fără saț — Și pline de 'ntunerice* (128—129). Când Hyperion călătorește spre Dumnezeu pentru a cere deslegare de nemurire, în idila dintre Cătălin și Cătălina, aceasta-i mărturisește că, din înălțimea lui, Hyperion : *Lucește c'un amor nespus...* (237). Amorul este uneori legat de o *furtună de patimi* : *Căci de piatră de-ar fi, încă s'o 'ncălzi de-atât amor, — Când, căzându-i în genunchi, i-ar vorbi tânguitor, — Fericirea înecându-l, el ar sta să 'nebunească, — Ca 'n furtuna lui de patimi și mai mult să o tubească* (Scrisoarea V, 75-78). Pasiunea trecută se actualizează în amintire și este însoțită de gesturile eterne în amor : *Eu strâng la piept averea-mi de-amor și frumuseți, — În sărutări unim noi sărmanele vieți* (Departate sunt de tine, 13-14). Amorul este apoi legat de voluptatea contactului sensorial : *Incepuse a însera și ea iar se lăsă amorului ei cu marea, iar surâdea în fața valurilor în acea intensivă și dulce voluptate* (Cezara, ed. cit., pag. 119). Cum vedem termenul poate fi întrebuințat oricâteori apar aceste senzații particulare. Armonia de amor și voluptate o găsim în Strigoii : *Acuș o armonie de-amor și voluptate — Ca molcoma cadență a undelor pe lac* (194-195).

Amorul prin caracterul său mistuitor este fatal legat de durere. O spune și Eminescu : *Ce e amorul ? E un lung prilej pentru durere, — Căci mii de lacrimi nu-l ajung — Și tot mai multe cere* (Ce e amorul..., 1—4). Suferința însoțește toate etapele amorului, dela simpla dorință până 'n clipa despărțirii și, mai apoi, în amintire. În momentul în care Cezara și-a dat seamă că-l iubește pe Ieronim, fericirea acestei descoperiri este asociată cu durerea : *Ea nu mai era aceeași. Din tremurătoare deveni lină — acum îl iubea. În acea frumoasă statuă de marmură albă, în acel Adonis increment, ea presupunea un suflet... Îi venea să plângă acum... buzele ei se descleștară c'o dulce expresie de durere și de amor, ea își înclină capul în perini și-și închise ochii. Simțea că plânge fără să vrea* (Cezara, ed. cit., pag. 96). Amorul consumat produce a-

ceeași suferință. O spune în termeni pregnanți călugărul Euthanasius în aceeași nuvelă : *După orele care în amor se numesc păstorești, rămâne în om o profundă descurajare și tristeță, ba, susțin chiar că în acele momente omul e mai capabil de sinucidere, ba mai nepăsător față cu moartea decât oricând* (Ibid., pag. 88). Epitetele *trist* și *dureros* sunt acele care însoțesc termenul *amor*, în clipele de regret sau resentiment : *S'a dus amorul, un amic — Supus amândorura, — Deci cânturilor mele zic — Adio tuturor...* — *Atâta murmur de izvor, — Atât senin de stele — Și un atât de trist amor — Am îngrogat în ele.* (S'a dus amorul, 1—4, 9—12). Amintirile amorului sunt foarte persistente, tocmai pentru că sunt legate de anumite procese biologice cu urmări adânci. Ele ne stăpânesc sufletul în chip tiranic și constituie cauza suferinței : *Te duci și ani de suferință — N'or să te vază ochi-mi triști, — Inamorați de-a ta ființă — De cum zâmbești, de cum te miști. — Și nu e blând ca o poveste — Amorul meu cel dureros, — Un demon sufletul tău este — Cu chip de marmură frumos.* (Te duci, 1-2).

2. *Amor* ajuns să însemne aspectul pasional al sentimentului intră în concurență cu ceilalți doi termeni mult mai vechi în limba română : *dragoste* și *iubire*. Observăm dela început că *dragoste* are un conținut mult mai concret și este mult mai răspândit decât sinonimul său, *iubire*. Acesta din urmă, fiind forma cea mai abstractă a verbului, este apt să exprime mai ales sentimentul considerat ca principiu.

Amor și *dragoste* însemnând sentimentul realizat în propria noastră experiență, diferența de înțeles dintre aceste două sinonime este mult mai greu de stabilit. Trebuie să constatăm că *amor* este mai frecvent în poezia lui Eminescu decât *dragoste*. Aceasta se explică prin faptul că neologismul nu are sfera sa fixată la cadrul unei experiențe populare, săracă în nuanțe. În felul acesta *amor* are capacitatea să exprime, alături de intensitatea pasiunii și toate complicațiile ei, atât de diferite, caracteristice acestui sentiment.

Am văzut că Eminescu în rare cazuri întrebuințează *amor* cu înțelesul general. Am dat un exemplu din *Înger și Demon*. Pentru acest înțeles există însă în limba noastră veche termenul *dragoste*, pe vremea când infinitivul substantivat *iubire* nu căpătase o circulație prea mare. Astfel, în vechile texte religioase

găsim aproape numai termenul *dragoste* cu înțelesul francezului *charité, amour de Dieu*. Chiar traduceri moderne în care se întâlnește și *iubire*, în unele pasaje fundamentale au păstrat termenul consacrat *dragoste*. În traducerea părintelui Gala Galaction, în *Epistola I către Corintieni* a Sfântului Apostol Pavel, cap. XIII, găsim numai acest termen: *Dragostea rabdă îndelung; dragostea este plină de bunătate; dragostea nu știe de pizmă; nu se laudă; nu se trufește*.

Din cauza aceasta și Eminescu face deosebire între ceea ce se înțelege în limba bisericească prin *dragoste* și între accepția curentă a termenului: *Că din dragostea-i lumească un imperiu se va naște* (Scrisoarea III, 55). Epitetul *lumesec* arată că există și o altfel de *dragoste*. Tonul arhaic al versului cere această lămurire, în concordanță cu cele două înțelesuri existente în limba veche.

Omul simplu nu poate face distincție între diferitele momente care intră în jocul *dragostei*. Dealtminteri aceste momente nici nu sunt, poate, separate în procesul lui sufletesc. *Dragostea* există ca atare și-și capătă numele când este realizată. Sentimentul nu este disociat de elementele și cadrul în care el se împlinește. Această împlinire îi dă tot înțelesul. Din cauza aceasta Eminescu poate spune: *Codrii negri alurează și izvoarele-i albastre — Povestesc ele 'n de ele numai dragostele noastre* (Scrisoarea IV, 73-74). Pluralul *dragostele* indică aici tocmai lipsa de disociere dintre sentiment și momentele lui de împărtășire. În cazul acesta, contopirea este complectă. Și ea nu ne impresionează în chip displăcut, cum ne-ar fi impresionat în cazul utilizării pluralului *amorurile noastre*. Un asemenea plural ar fi scos în evidență separarea elementului fizic de cel sufletesc, separare care nu există în pluralul *dragostele*. În momentul împărtășirii fuziunea celor două elemente este atât de perfectă, încât termenul poate închide în conținutul său și ființa iubită, fiind întrebuințat ca un apelativ: *Și te află strânsă 'n brațe — Dulce dragoste bălae* (Lasă-ți lumea..., 51-52). Contopirea de înțelesuri face ca termenul să fie mult mai expresiv decât sinonimul său neologistic. Astfel când Eminescu a vrut să înțeleagă toate elementele componente la un loc: sentimentul, momentele lui de realizare, ființa iubită, a utilizat cuvântul *dragoste*: *Incordavolu a mea liră să cânt dragostea? Un lanț — Ce se 'mparte*

cu frăție între doi și trei amanți (Scrisoarea II, 33-34). Într-o variantă ms. găsim termenul *amor* : *Poate amorul? Nu ți-e silă să vorbești de acest lanț...* (C. Botez, pag. 388¹). Această înlocuire dovedește valabilitatea celor constatate mai sus.

3. Teminul *iubire* și-a lărgit sfera înțelesului în dauna celui mai vechi, *dragoste*, și înseamnă astăzi toate nuanțele sentimentului dela cea mai generală până la cea mai particulară, unde devine sinonim cu *amor*. Astfel în **Împărat și proletar** el are accepția largă de *afecție* : *Convins ca voi el este 'n nălțimea-l solitară — Lipsită de iubire, cum că principiul rău, — Nedreptul și minciuna al lumii duce frâu* (126—128). Același înțeles general îl găsim și în **Sărmanul Dionis** : *Lipsit de iubire, — căci n'avea pe nimeni în lume, iubitor de singurătate...* (ed. cit., pag. 130).

E mult mai ușor să se disocieze componentele sentimentului în termenul *iubire* decât în *amor*. Dela început am observat că *iubire* prin natura sa mai abstractă, fiind substantivarea infinitivului, poate să însemne sentimentul ca principiu. În acest aspect stă și deosebirea cea mai evidentă dintre acești doi termeni. Un vers al lui Eminescu este foarte concludent pentru lămurirea acestei diferențieri : *Nu simțiți c' amorul vostru e-un amor străin !... Nebuni !... — Nu vedeți c' acea iubire serv' o cauză din natură ?* (Scrisoarea IV, 105, 107). Într-o redacție anterioară (C. Botez, pag. 416) aceste două versuri sună : *Nu simțiți că visul vostru e un vis străin, nebuni !... — Nu vedeți c' amorul vostru serv' o cauză din natură ?* Eminescu a găsit că termenul *vis* e prea vag, iar *amor* cu determinantul *vostru* n'ar fi putut sugera ideea generală la care a vrut să se ridice poetul, pornind dela experiența individuală. Această idee generală, care poate fi realizată de fiecare în parte, este mai bine precizată prin cele două elemente : *amorul vostru* în versul 105 și *aceia iubire* în versul 107. Primul vers citat cuprinde o întrebare directă, un apel stăruitor ca fiecare să controleze în el însuși realitatea cuprinsă în întrebare. Din cauza aceasta Eminescu întrebuințează verbul *simțiți*. E un adevăr atât de evident încât nu mai are nevoie de o demonstrație rațională. Din lăuntrul acestei experiențe personale simțită de fiecare (amorul

1) Toate variantele din manuscrise le dăm după ediția poeziilor lui Eminescu îngrijită de Constantin Botez, București, Cultura Națională.

vostru) privirea trebuie să cuprindă întreaga realitate și, de data aceasta, pentru că e vorba de un principiu, Eminescu utilizează termenul mai abstract *iubire*, determinat de adjectivul demonstrativ *acea*. Și verbul este schimbat, fiind înlocuit prin *vedeți*, care indică tocmai lărgirea terenului de observație exterioară.

Aceeași distincție apare și în vorbele călugărului Ieronim adresate Cezarei : *Eu îți zic : ai milă de mine... căci, dacă vreodată iubirea ar pătrunde în inima-mi, ași muri de amor. Tu nu mă înțelegi, numai simt că amorul și moartea mea vor fi foarte aproape una de alta. Ceea ce am nemijlocit este simpatia... aceasta o ai întreagă* (Cezara, ed. cit., pag. 103).

Termenul *amor* rămâne, deci, să însemne aspectele pasionale care se găsesc potențial în iubire. În această direcție, Eminescu face distincție între două feluri de iubiri : cea reprezentată de Cezara și Cătălina și cea împărtășită de Ieronim și Hyperion. Ieronim îi spune Cezarei : *Îți sărut mâna pentru voința ce ai de a mă face fericit, deși te înșeli când crezi că amorul tău de femei m'ar putea face. Amorul este o nenorocire, și fericirea ce mi-o oferi, venin... Dacă te-ași putea iubi ca pe o stea din cer... da ! Dar dacă suspin, dacă doresc... n'aud eu din toate părțile aceleași suspine ordinare, aceleași doruri ordinare ! Căci care-i scopul ? Plăcerea dobitocească, reproducerea în moștinolul pământului de viermi noi, cu aceleași murdare dorințe în piept, pe care le aseamănă cu susurul zefirilor și cu adierea frunzelor de fag. Este așa, sau nu ?* (Cezara, ed. cit., pag. 98). Amorul redus la instinctul orb al reproducerii și perpetuării speței apare și în **Scrisorile IV și V**. Ca și Ieronim, Luceafărul vrea să trăiască iubirea superioară, platonică, în lumea veșniciei. Armonia realizată între două suflete trebuie să dea la iveală nu o creație vremelnică în trup pieritor, ci una în spirit, permanentă. În prima ipostază a întrupării sale, Hyperion își chiamă iubita în lumea veșniciei ca, acolo, prin această împărtășire în eternitate, să se creeze o nouă minune a lumii : *O vin, în părul tău bălalu — S'anin cununi de stele, — Pe-a mele ceruri să răsal — Mai mândră decât ele* (137—140). Creația rezultată din această superioară împărtășire a sentimentului apare în aceeași formă, de data aceasta metaforică, într'o poezie subiectivă : *Dându-mi din ochiul tău senin — O rază din adins, — În calea timpilor ce vin — O stea s'ar fi aprins. (Pe lângă plopii fără soț, 17—*

20). Terminul *iubire*, singurul care poate cuprinde acest înțeles înalt, apare în strofa ultimă : *Tu trebuia să te cuprinzi — De acel farmec sfânt — Și noaptea candelă s'aprinzi — Iubiri pe pământ.*

Dacă *amorul*, după concepția schopenhauriană, împărtășită în clipele de amară luciditate și de Eminescu, pângărește sufletul, în schimb iubirea îl purifică : *Suflete ! de-al fi chiar demon, tu ești sfântă prin iubire...* (Venere și Madonă, 47). Evident că, aici, *iubire* are o accepție mult mai înaltă decât aceea a termenului *amor*, așa cum aceasta apare în poeziile de tinereță. Desigur, iarăși, că, de data aceasta, Eminescu n'a vrut să înțeleagă prin *iubire* ceea ce se cuprinde în cuvântul *charité*, adică nu s'a gândit la aspectul ei religios. Avem, în cazul de față, ideea romantică, derivată din cea creștină, că iubirea pământească, prin suferințele ei, are aceeași putere de purificare ca și cea trăită în Dumnezeu. Iubirii, ca principiu de ideală contopire a sufletelor, i se cuvine un adevărat cult. Acum se explică de ce Eminescu, în ultima strofă din *Pe lângă plopii...*, întrebuințează termenul *candelă* (*Și noaptea candelă s'aprinzi — Iubiri pe pământ*).

Se pare că, uneori, aceeași înaltă concepție a iubirii se exprimă și prin termenul *amor* : *Aș vrea cu-a mele lacrimi picloarele-ți să-ți scald, — In dulcea 'nfiorare a sufletului cald, — Să mor pătruns de jalea amorului meu sfânt, — Ca lebăda ce moare de propriul ei cânt* (Apari să dai lumină, 13—16). De fapt aici se găsește sentimentul de adâncă tristețe care este provocat de refuzul împărtășirii. Terminul *amor*, cu același conținut constatat și mai înainte, este atenuat, în accepția sa de *passiune oarbă*, de suferința care este prezentă în întreaga poezie. De data aceasta *amorul* este *sfânt*, tocmai din cauza suferinței. Când Eminescu avea însă puțința să se sustragă propriilor sentimente, sufletul său era plin de revoltă împotriva acestei înobilări a pasiunii : *Să sfințești cu mii de lacrimi un instinct atât de van, — Ce le-abate și la paseri de vreo două ori pe an* (Scrisoarea IV, 99-100). În schimb, când orice element pasional dispare, când poetul își trăește sentimentul și-și dă samă că iubita nu-l poate împărtăși în chip ideal, apare iarăși termenul *iubire* : *Azi când a mea iubire e-atâta de curată — Ca farmecul de care tu ești impresurată, — Ca setea cea eternă ce-o*

au după olaltă — Lumina de 'ntunerie și marmura de daltă... — Când ești enigma însăși a vieții mele 'ntregi... — Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțelegi (Nu mă înțelegi, 15—18, 23—24).

În acest sens dat iubirii, apare și deosebirea de sinonimul *dragoste*. Elementul spiritual care pătrunde sentimentul poate naște conștiința legitimității lui morale. Și de aceasta și-a dat samă Eminescu. În *Făt-Frumos din Teiu* și în *Povestea Teiului*, tatăl îi spune fetei când vrea s'o trimită la mănăstire : *Blanca, află că din leagăn — Domnul este al tău mire, — Căci născută ești, copilă, — Din nevrednică iubire (Făt-Frumos din Teiu, 1-4), Blanca, știu că din iubire — Fără de lege te-ai născut (Povestea Teiului, 1-2)*. În unele redacții manuscrise (C. Botez, pag. 333-34) apare când termenul *dragoste*, când *amor*. Eminescu s'a oprit însă la *iubire*, pentru că nici *dragostea* și nici *amorul* nu pot fi *nevrednice* sau *fără de lege*. Prima este prea aproape de starea primitivă, naturală, care nu cere niciun fel de justificare a existenței în afara ei, iar al doilea exprimă tocmai pasiunea, care, oricum, este în afara judecății etice. *Iubirea* singură este însoțită de conștiința morală, care impune integrarea ei într-o ordine spirituală.

Iubire înseamnă apoi sentimentul în el însuși considerat având numai dorința realizării: *Cu durerile iubirii — Voind sufletu-mi să-l vindic, — L'am chemat în somn pe Kama — Kamadeva, zeul indic. — Și de-atunci în orice noapte — Plâng pe patul meu deștept (Kamadeva, 1-2, 15-16).*

În poezia **Ce e amorul...**, în care se definește poetic acest sentiment, apar în schimb toate elementele sensoriale, care nasc pasiunea și o întrețin: *Un semn în treacăt dela ea... Te așteaptă 'n prag, în umbră de unghere... Te urmărește săptămâni — Un pas făcut alene, — O dulce strângere de mână, — Un tremurat de gene.*

Fiind lipsită de sbuciumul pasiunii, iubirea, spre deosebire de amor, poate exprima și acel sentiment intim, plin de afecțiune caldă și delicată, pe care francezii o numesc *tendresse*: *Pe genunchi îmi sezi, iubito, brațele-ți îmi înconjoară — Gîtul... iar tu cu iubire privești fața mea pălindă (Noaptea, 7-8)*. Aceeași caldă împărtășire a sentimentului, care-i revine poetului în amintire, își găsește expresia tot în termenul *iubire*: *Și te-ai dus dulce minune — Ș'a murit iubirea noastră... (Floare albastră, 53-*

54). Și dragostea fantomatică a Strigoilor este tot *iubire*, ea neavând posibilitatea deplinei împliniri: *Vorbind de-a lor iubire, iubire fără saț* (238).

În idila ușoară, în care sentimentul erotic nu are nici aspectul dureros asociat totdeauna de pasiune, adică nu-i *amor*, și nici nu-i încă *dragoste*, el se definește ca *iubire*: *Hal și noi la cratul, dragă, — Și să fim din nou copil, — Ca norocul și iubirea — Să ne pară jucării* (*Povestea Codrului*, 17-20).

Cum vedem, Eminescu a știut să intuească diferențele de nuanță care există între acești trei termeni și să exprime prin fiecare din ei anumite aspecte ale eternului joc omenesc.

Gr. Scorpan

CARE DIN TREI ?

(O POVESTE VECHĂ, DAR VEȘNIC NOUĂ ¹⁾)

de Anton Cehov

Pe luxoasa terasă a vechii vile a Mariei Ivanovnei Langer, soție de consilier de Stat, sta fiica acesteia și cu fiul cunoscutului negustor din Moscova, Ivan Gavrilovici.

Era o seară minunată. Dacă ar fi un pictor, zugrăvind natura, ar picta și luna, care privește mângâietor din spatele norilor și varsă frumoasa ei lumină peste pădure, peste mica față a Nadei... Ar zugrăvi și șopotul lin al arborilor și cântecul privighetoarei și curgerea tăcută a fântânii... Nadea sta cu genunchiul sprijinit de marginea unei bănci, ținându-se cu mâna de pâlmar. Ochii ei întunecați, catifelați și adânci priveau nemișcați spre un tufiș verde-întunecat... Pe palida și micuța ei față, luminată de lună, se jucau umbre negre ca niște pete. Ivan Gavrilovici sta la spatele ei și își pipăia nervos cu mâna tremurătoare ciocul moale al barbei. Când se plictisi de pipăit ciocul barbei, el începu să-și netezească și să-și frece cu cealaltă mână umărul înalt și sucit. Ivan Gavrilovici era urât. Semăna cu maică-sa, care aducea mult cu o bucătăreasă de sat. Fruntea lui era mică, îngustă. Nasul îi era pleoștit și prevăzut cu răsufclători în loc de nări. Părul îi era parcă de porc. Ochii lui mici, strâmți, ca de cotoi tânăr, priveau întrebător la Nadea.

Mă ierți, zice el, bâlâbindu-se, respirând cu sughițuri și repetându-se : — mă ierți, că-ți vorbesc... despre sentimentele mele... Eu însă așa de mult te iubesc, încât nu știu dacă sunt sau nu în mîntea mea... în pieptul meu se sălășluiesc așa de adânci simțiminte față de dumneata, că nu ți le pot exprima !

1) Din „Povești și istorisiri” XII, ed. II-a, St. Petersburg, 342-9.

Eu, Nadejda Ivanovna, de când te-am văzut, așa m'am lipit deodată, adică te-am iubit. Dumneata, te rog să mă scuzi, fi-rește, dar... vezi... (Pauză).

— Încântătoare mai este natura !

— Văzând o așa de atrăgătoare natură, cât de minunat, știi, e să iubești o ființă așa de scumpă cum ești dumneata... Eu însă sunt un nenorocit !

Ivan Gavrilovici oftă și își prinse ciocul barbei sale.

— Foarte nenorocit domnișoară ! Eu te iubesc, sufăr, dar... dumneata !

Dumneata ai vreun sentiment față de mine ? Dumneata ești cultă, învățată... totul este nobil în dumneata... Dar eu ? Eu sunt un negustor și... nimic mai mult ! Bani am mulți, dar ce să fac cu banii, dacă nu-i adevărata fericire ? Fără fericire, cu acești bani e numai un canon și... am o grijă mai mult. Mănânc bine... și... nu mai merg pe jos... dar viața îmi e pustie... Nadejda Petrovna !

Ei ?

— Nu-i nimic ! Nu voiam, drept vorbind, să te neliniștesc...

— Ce să doresc ? !

— Poți dumneata, oare, să mă iubești ? (Pauză). Eu te-am cerut mamei dumitale... adică scumpei dumitale mame, și dumneaei mi-a spus, că totul atârnă de dumneata... Dumneata poți, zicea ea, și fără voia părinților...

— Ce ai de răspuns ?

Nadea tăcea. Ea privea spre tufișul verde-închis, unde trunchiurile copacilor se ridicau din desiș și frunzișul era semănat cu flori... Pe ea o interesau negrele umbre tremurătoare ale arborilor, cari își mișcau ușor vârfurile, atinse de un vântuleț. Tăcerea ei îl gătuia pe Ivan Gavrilovici. Lacrimile i se iviră în ochi. El suferea.

Ei, acum ce are să iasă, — dacă ea va refuza ? gândea el, și acest gând neprielnic îi tăia ca gheața spinarea cea lată...

— Fie-ți milă, Nadejda Ivanovna, șopti el. Nu-mi sfâșia sufletul... Vezi, eu dacă mă bag în sufletul dumitale, aceasta este numai din pricina dragostei... Pentru că... (Pauză). Dacă... (Pauză). Dacă dumneata nu-mi vei răspunde, atunci mă voi omori.

Nadea își întoarse fața spre Ivan Gavrilovici și îi zâmbi. Ea îi întinse mâna și îi zise cu un glas, care părea în urechile negustorului ca un cântec de sirenă.

— Îți foarte mulțumesc Ivan Gavrilovici... Eu știu demult, că dumneata mă iubești și știu cum iubești dumneata... Dar eu... eu... Și eu te iubesc, Jean... Nu este cu puțință ca să nu fii iubit pentru inima dumitale cea bună, pentru devotamentul dumitale...

Ivan Gavrilovici deschise gura larg, răsă și își trecu fericit pumnul strâns peste față, zicându-și : oare nu a fost un vis ?

— Eu știu, că dacă mă voi mărita cu dumneata, — continuă Nadea, am să fiu cea mai fericită... Dar știi ce, Ivan Gavrilovici ? Să mai aștepți puțințel răspunsul... Nu pot să-ți răspund acúm hotărit... Trebuie să meditez bine acest pas... Trebuie să mă gândesc... Mai rabdă puțințel...

— Mult trebuie să mai aștept ?

— Nu, puțin... O zi... mult două...

— Asta se poate, domnișoară...

Dumneata o să pleci acum, dar răspunsul am să ți-l dau în scris. Du-te îndată acasă, și eu mă duc să mă gândesc... La revedere... Peste o zi...

Nadea îi întinse mâna. Ivan Gavrilovici o prinse și o sărută. Nadea se feri în lături cu capul și sărută văzduhul. Ea sări de pe prag și dispăru... Ivan Gavrilovici mai stătu două, trei minute, se răzgândi și se îndreptă prin grădinița cu flori, ieșind prin pădure la caii, cari stăteau în aleie. El era îmbujorat și slăbit de fericire, cașicum ziua întreagă ar fi fost ținut într'o baie fierbinte... Mergea și râdea de fericire.

— Trofim ! — deșteptă el pe vizitiul care dormea. — Scoală ! Hai să plecăm ! Ține cinci capeici pentru ceai ! Ai înțeles ? Ha, ha, ha. Între acestea, Nadea trecu prin toate odăile spre a doua terasă și strecurându-se printre copaci, tufișuri și tufe, alergă la cealaltă aleie. În această aleie o aștepta un prieten din copilărie. Era un tânăr cam de 26 de ani : baronul Vladimir Stral. El era mic de statură. Era umflat ca un balon. Avea o chelie, care-i mija în creștet. Anul acesta își terminase universitatea. Pleca la moșia lor din guvernământul Harcov. Venise să-și ia rămas bun pentru ultima dată. Era puțin amețit de băutură. Sta pe jumătate tolănit pe o bancă și fredona cântecul „Săgeata”.

Nadea se apropie de el și gâfâind greu, obosită de fugă, se aruncă de gâtul lui. Hohotind gălăgios și trăgându-l de grumaz, de păr și de cravată, îi umplu cu săruturi fața-i grasă și asudată...

— Te aştept de un ceas, îi zise baronul, apucând-o de mijloc....

— Ei, ce, eşti sănătos ?

— Sănătos...

— Pleci mâne ?

— Plec...

— Răule... Te întorci repede ?

— Nu ştiu...

Baronul sărută pe Nadea pe ceafă şi o aşeză de pe genunchi pe bancă.

— Ei, ajunge cu sărutatul ăsta, zise Nadea. Mai târziu... Mai e vreme. Acum să vorbim serios. (Pauză).

— M'am gândit...

— Ei, ce, cum ? Când... nunta ?

— Baronul se încruntă.

— Tu tot cu asta îmi baţi capul, zise el. Vezi, eu ţi-am dat încă de aseară... răspunsul hotărît... Nu poate fi vorba despre nicio nuntă ! Chiar aseară ţi-am spus... De ce mai aduci vorba despre aceia ce de o mie de ori am mai vorbit ?

— Bine, Volea, legăturile noastre trebuie să se sfârşească cu ceva ! Cum, nu înţelegi tu acest lucru ? Vezi, trebuie ?

— Trebuie, dar nu cu nuntă... Tu, Nadine, îţi repet de o sută de ori, că eşti naivă ca un copil de trei ani... Naivitatea este pentru femeile frumoase, dar nu în cazul dat, draga mea...

— Nu vrei să te însori, va să zică ! Nu vrei ? Tu vorbeşti adevărat, sufletul tău este fără conştiinţă, vorbeşti adevărat ? Nu vrei ?

— Nu vreau... Pentru ce, oare, să-mi stric eu cariera ? Eu te iubesc, dar, vezi, tu mă nenorocеşti, dacă mă însor cu tine... Tu nu-mi vei da nici avere, nici nume... Căsătorie trebuie, draga mea, când ea dă o jumătate din carieră... dar tu...

Nu e nevoie să plângi... Trebuie să cugeţi sănătos. Căsătoriile din dragoste niciodată nu sunt fericite şi se termină de obicei cu durere...

— Minţi... Tu minţi... Iată, ce-i !

— Însoară-te, şi pe urmă să mori de foame... naşte cerşetori... Trebuie să judeci...

— Dar de ce tu nu ai judecat atunci... ţi-aduci aminte ? Tu, atunci mi-ai dat cuvântul de cinste, că te însori cu mine... Nu-i aşa că mi l-ai dat ?

— L-am dat... Dar acum mi-am schimbat planurile... Vezi, că tu nu te mărești după un om sărac? De ce silești pe mine să mă însor cu o săracă? Eu nu am poftă să mă port cu mine ca un netot. Am un viitor, pentru care trebuie să răspund înaintea conștiinței mele.

Nadea își șterse ochii cu batista și pe neașteptate se rezezi desperată, iarăși, la gâtul neamțului pravoslavnic. Ea se aruncă spre el și începu să-i samene fața cu sărutări.

— Însoară-te, șopti ea. Însoară-te, odorul meu. Știi că te iubesc! Uite, că fără tine nu mai pot trăi, dragul meu! Tu mă dai gata, dacă te desparți de mine! Te însori? Da?

Neamțul se gândi și cu ton hotărât, spuse:

— Nu pot! Iubirea e un lucru bun, dar, pe această lume, nu e înainte de orice...

— Așa, nu vrei?

— Nu... Nu pot...

— Nu vrei? Adevărat? că nu vrei?

— Nu pot, Nadine!

— Canalie, ticălosule... Iată ce! Scârbosule! Nemțoiule!

— Nu te pot suferi, te urăsc, te disprețuesc. Ești o gadină. Eu nu te-am iubit niciodată! Dacă în acea seară m-am dat ție, am făcut-o numai, pentru că te-am crezut om cinstit, am socotit că te însori cu mine... Eu nici atunci nu te-am putut suferi! Am voit să mă mărit cu tine, pentru că ești baron și bogat!

— Nadea îl amenință cu mâinile și depărtându-se câțiva pași de Stral, îi mai aruncă încă câteva vorbe înșepate, îndreptându-se spre casă...

„Degeaba m'am dus acum la el“,—se gândea ea, mergând spre casă. „Știam eu, că nu se însoară el cu mine. Ticălosul! Proastă am mai fost eu în seara aceia! Dacă nu m-aș fi dat eu atunci, acum nu mai era nevoie să mă înjosesc înaintea lui... Nemțoiul“.

Venind în curtea vilei, Nadea nu se mai duse în odăe. Ea se apropie, însă, de curte și se opri lângă o fereastră, slab luminată. Fereastra aceasta dà spre o cameră, în care locuia, vara, cel dintâi viorist, care nu de mult terminase conservatorul: Mitea Gusev. Nadea privi în fereastră. Mitea era un bărbat lat în spate, blond, cu părul în cercei. Nu era un băiat prost.

Sta în casă, fără haină și vestă. El era culcat în pat și citea un roman. Nadea stătu, se gândi și apoi bătu în geam. Premiantul își ridică capul.

— Cine-i acolo?

— Eu, Dimitrie Ivanovici... Ia deschide fereastra puțin!...

Mitea se îmbracă repede cu haina și deschise fereastra...

— Vin'încoace... Vino la mine... zise Nadea.

Mitea se arătă la fereastră și peste o secundă fu lângă Nadea.

— Ce dorești?

— Haidem! îi zise Nadea, și-l luă de subțioară.

— Iată, ce, Dimitrie Ivanovici, zise ea. Nu-mi mai scrie, dragul meu, scrisori de dragoste! Te rog. Te rog, nu-mi mai scrie! Nu mă mai iubi, și nu-mi mai spune, că mă iubești!

În ochii Nadei sticliră lacrimi, cari curgeau râuri pe obraji, pe mâni...

Lacrimile acestea erau lacrimi adevărate. calde, mari...

— Nu mă mai iubi Dimitrie! Nu mai cânta la vioară pentru mine! Eu sunt o ticăloasă, o păcătoasă, o rea... Sunt o femeie pe care trebuie s'o urăști, s'o disprețuești, s'o bați...

Nadea plângea și-și puse capul pe pieptul lui Mitea...

— Sunt cea mai ticăloasă ființă și gândurile mele sunt cele mai păcătoase, din inima...

Mitea se pierdu, rosti cuvinte fără înțeles și sărută pe Nadea pe frunte...

— Tu ești bună, draguță... Eu îți dau cuvântul de cinste, că te iubesc...

— Tu nu mă mai iubi! Eu, pe lumea asta, iubesc mai mult banii, hainele, trăsurile. Eu mor, când mă gândesc, că nu am parale... Sunt o ticăloasă, o egoistă... Nu mă mai iubi, dragul meu, Dimitrie Ivanovici! Nu-mi mai scrie scrisori! Eu mă mărit... cu Gavrilovici... Vezi, ce fel de femeie sunt eu! Și tu încă mă mai iubești! La revedere! Eu te voi iubi și măritată... La revedere, Mitea!

Nadea îmbrățișă repede pe Gusev, îi sărută pe furiș gâtul și fugi spre poartă.

Venindu-și în fire în odaie, Nadea stătu la masă și plânse cu amar, scriind următoarea scrisoare:

„Scumpe Ivan Gavrilovici! Eu sunt a dumitale. Te iubesc și vreau să fiu soția dumitale... A ta N“.

Scrisoarea fu pecetluită și dată femeii din casă ca s'o ducă la adresă.

„Ziua de mâine va aduce ceva...” se gândi Natașa și oftă adânc. Acest oftat fu sfârșitul plânsului ei. Stând puțin la fereastră se liniști. Nadea se desbrăcă repede și în miez de noapte tremurătorul trup al tinerei, frumoasei și desfrânatei gadine se cufundă în scumpa-i și moalea-i plapumă, cusută cu alâtea broderii și monograme.

Târziu, în noapte, Ivan Gavrilovici pășia prin cabinetul lui și medita vorbind tare.

În odaia vecină stau părinții lui. Ei îi ascultau vorbele... Se bucurau și erau fericiți pentru norocul feciorului lor...

— Fata-i frumoasă, nobilă, bună, zicea tatăl său. Fată de consilier și mai e și drăguță. Numai că-i săracă și-i fată de neamț! O să zică lumea însă că s'a însurat cu nemțoaică...

Tradusă din limba rusă de

Șt. Gr. Berechet.

DINSPRE BASARABIA CREȘTINĂ

Cu fața către apele Prutului, tot mai aproape de mal, adunăm de dincolo, din lung și latul Țării, de eri și mai din vechi, șoapte scumpe, șoapte moldovenești, care se lipsesc de noi și rămân în noi, căci ele îs pornite din simțirea și fapta scumpilor noștri, părinți și bătrâni, din veac adormiți acolo.

De peste tot, de pe dulci unduri de dealuri, de prin văi și dela poale de codru, despre câte nu ascultăm : drepturi, și puteri, și tradiții, ca dintr-un pământ cu acelaș trecut ca al Moldovii libere, cu aceleași suferinți, dar și vitejii, cu aceeași oameni ca și frații de aici, și încărcat de aceeași nădejde reparatoare.

Să adunăm acum doar câteva din șoapte, dintr-acelea ce ne glăsuesc despre puterea credinții Moldovenilor de-acolo, despre fapta acelei credinți, a Legii lor sfinte, și despre chipul cum i-am ajutat și apărat noi, în unele vremi.

Moldoveanul a fost totdeauna sincer, nemincinos și cald păzitor al sfintei lui Legi. El se deosebește de vecinii, cari zic că au aceeași credință. Față de pravoslavnicii de peste Nistru, cu cari el a tras în ham un veac și mai bine, Moldoveanul e reținut. Căci acolo, în credința creștină a lor, s-a iscat o mistică, ca un dor pierdut peste întinsul stepelor fără de margini, o mistică religioasă, care le-a schimonosit însăși vibrațiile lor sufletești și le-a dat năzuinți vinovate și în viața de stat. Printre nouirii de colb din jurul Legii lor, au pătruns multe înnoiri, zeci de erezii, de secte și felurite diformațiuni sufletești, care stăpâneau și pe intelectuali, ca și pe simplul țăran. La fel, sunt și ortodocșii din țările baltice, murați în raționalismul săcătuitor din Occident, după cum s-au schilodit cândva și vecinii de sub malul Dunării. Iar pricina e aceeaș la toți: ei s-au încreștinat

prea târziu; după multe veacuri de lumină ei erau încă în besna întunericului, și abia în preajma anului 800 creștin ei vin la sf. Botez, dar nici acum din a lor voie, nici îndemnați de setea după veșnicul Adevăr, după lumină, după înnoirea lor sufletească, ci împinși din urmă, siliți cu spada.

Cnejii lor și-au afundat supușii în baia Botezului, i-au gonit în apele râurilor, ca să-i scoată creștini, căci numai așa ei își mai puteau menține statele lor în mijlocul celorlalte popoare băștinașe din Europa, care se încreștinaseră de mult și acum aveau prin Hristos o cultură înaltă, o morală de stat, o artă. Așa că, încreștinarea lor prin silnicie, lipsită de convingere personală, lipsită de conștiința înnoirii, a fost mai mult la suprafață, rămânând deschise spre interiorul inimii lor atâtea poteci pentru erezii și multe abateri dela Legea cea curată, cea sfântă și eternă. Lângă o asemenea încreștinare grăbită, a putut să stea și să se desvolte în bună lărgime și duhul de cucerire nedreaptă, și setea după avut străin și nemuncit, în sufletele acestor neamuri au rămas astfel și buruieni păgânești, tirania, și cruzimea, și inconsecvența.

Pe când Moldoveanul, care privește cu sfială spre acești vecini, s'a încreștinat de mult, în vremea când baia Botezului o înroșiau împărații păgâni cu sângele martirilor, și ceea ce a învățat el în vremurile cele vechi, dela Părinții și misionarii cei sfinți, pe îndelete, în curs de câteva veacuri, nu grăbit și nici în silă, aceea a și păstrat și a apărut și până azi. Și învățătura aceasta a pătruns adânc în suflet, că a avut și vreme, și, umplându-l pe de-antregul de lumina cea creștină, n-a mai rămas loc, să mai crească în el și vechile buruieni păgâne. Dovada stă de față: Moldoveanul n-a fost niciodată însetat de cuceriri, el n-a speculat sudoarea altor neamuri, el nu-i crud, nu-i tiran, și are o linie dreaptă în viața istorică, iar creștinătatea lui n-a născut nici măcar o erezie, o schismă, n'a greșit cu nimic, ci a păzit Tezaurul sfânt al Legii ortodoxe neatins și nici adaus. În făptuirile creștine, a avut și el oameni mult cuvioși, semănători de sfințenie, oameni sfinți, dar n-a cutezat să-i declare ca atare, nu i-a înscris în calendarul închinării lui, așa cum au purces vecinii, de au adaus la sinaxarul primar al întregii Ortodoxii zeci, sute de nume naționale, cnej și boieri, cărora li se închinau. Și însăși cultura Moldoveanului este și veche și plină de Hristos, de omenie, de dreptate, de spiritul păcii și al răbdării.

Credința aceasta curată, neschimonosită, ne trimite dintr'acolo, de peste Prut, șoapte despre atâtea mărturii, ce încă stau în văzul tuturor și care n-or dispărea, cu toată asupreală cea tiranică și cu toate meșteșugirile diavolești ce lucrează.

Nistrul a fost hotar dârz împotriva păgânătății, mereu și mereu. De dincolo năpădiau hoarde, în goana cailor sălbateci de prin stepe, în locul potirului de sfințenie, ele purtau la șold țeasta plină de sânge, ca să-și adape setea, și în loc de Cruce — sulita înveninată; pe când Moldoveanul îi oprea cu puterea creștineștii lui rugăciuni, cu minunea sfintelor icoane, ce platoșau și pieptul voivozilor lui, iar brațul atunci îi era mai puternic, oțelit de Har. În clipe de răgaz, el însă da fuga în scobitura stâncii, acolo pe mal de apă, deasupra prăpastiei, ca un vultur peste furtuni, unde-ș agățase o icoană-două, unde-ș înșirase cu vremea iconostas sau chiar un paraclis, să se roage, să mulțămiască lui Hristos pentru Har și să-i cerșiască mila și în alte vremelnice ispitiri, ce-ar mai veni. Și Dăruitorul de izbândă îi îmbrățișa ruga lui, ca mireasma de tămâie, aburind în fapt de seară. Mărturie stau și până azi, scobite în stânca malului, ca niște mușcături setoase, paraclisele noastre depe Nistru: Țipova, într'un rar pitoresc, Saharna, apoi în susul apei — Jabca și Neoporotova, ca și celelalte peșteri din Butucenii depe malul Răutului, în care erau icoane sfinte și odoare, și cuvioșii călugări săvârșiau și mai ieri acolo ingenuncheri și rugăciuni.

Ce impresionantă e o slujbă în tainița aceea, mai ales în cruce de noapte, când te cheamă tochița să cobori cu anevoie, și să rămâi, sub apăsarea imensității de stânci, cu o luminiță în mâni, și să te cucerești lui Hristos, până la revărsatul zorilor!

Și credința aceasta caldă nu s-a răcit, nici când hainul de tătar a pătruns peste apa Nistrului, nu! Ci, Moldoveanul, mai ales atunci, a fost și mai fierbinte în Legea lui, căci din peșterile afunde s-a ridicat deasupra, pe pământ, la lumina zilei, să se închine în văzul tuturor, căci el, însoțit de Mântuitorul, lupta doar cu păgânul. Și așa, el a durat biserici și în mijlocul ogoarelor lui, cu ziduri înalte și în clopotnițe cu dăngăt de chemare la rugăciuni. Iată, mai stau ca mărturie: sfântul locaș al Vărzăreștilor, în părțile Lăpușnii, încă dinainte de 1420, când îl amintește un document al lui Alexandru cel Bun, altul este în mănăstirea Căpriana, din apropiere, cu temelii lui Vodă Ștefan și

zidurile de mai târziu și de până azi ale lui Petru Rareș; o biserică a dăinuit tot pe atunci în Vorniceni, depe șleahul cel mare, pe care cobora alaiul domnesc spre Dunăre; acolo, la Ismail, se răsfața în ape înfățișarea stavropighiei sf. Nicolae, după cum o alta o ridicase Ștefan Vodă la Chilia, și încă una mai în susul apei, la Brăila, ce era și mijlocul noei eparhii a Proilaviei, scoasă în văzul lumii ortodoxe de munificența evlaviosului Voivod Vasile Lupu, care cu a sa personală grijă și dăruire a ridicat și biserica sf. Dumitru din Orheiul domnesc, agățat pe un mal pitoresc al Răutului. Pe când Tătarii se siliau să prefacă un sfânt lăcaș ortodox în geamie musulmană în lăuntrul cetății Ismailului — care și azi e închinată din nou sfintei Cruci — Moldoveanul, isteț dar și mult râvnitor în Legea lui, ridică o biserică în chiar inima așezărilor tătărești, în Căușani, deși mai mică, de lemn, dar mult grăitoare. Insuși Paul de Aleppo, cronicarul călătoriei la noi a marelui patriarh Macarie din Antiohia, se minunează că, deși musulmanul stă paznic la noi peste Dunăre, totuși, alături de moscheile lui, se înalță acolo și biserici ortodoxe. Și asemenea vechi sfinte cetăți ale credinții stau mărturie în Moldova noastră răsăriteană, ori în ce parte vei privi: la Dahnovici, în Vadul lui Vodă, ori la Sireți și Drăgușenii vechi din Lăpușna, sau în Petrușeni, Camenca și Teșcurenii din ținutul Bălți, ori la Berestie și Rângacii Hotinului, ca și în Vadul lui Isac, în Capaclia sau Sărata Galbenii din Cahul, iar în ținutul Orheiului cu greu se încheie șirul sfintelor altare moldovenești, ca la Hrușeva, sau Ișnovăț, Râșcova și Isbești, Cornova și atâtea altele. Toate grăiesc din adânc, ne aduc șoapte mult îmbătrânite, din bătrâni, de bătrâni, din veacuri colbăite, de după 1500 spre azi. De noi își amintesc ele, de străbunii noștri Moldoveni, de credința și de fapta lor, iar nu de a altora. Lângă nume de voievozi și de vlădici, auzim de pârcalabul Bosie din Orhei, șătrarul Agapie Ursu, ori de spătarul Cazimir, de familia Donicilor sau a Micleștilor și de Hâncu sârdarul, și cluceri, și logofeți, și paharnici și după ei vin roată mulțimea de răzeși de prin Cobâlca și Bezina, cari la fel ctitoriau în numele cel sfânt al lui Hristos.

Dar mănăstirile de prin făgaș de codri, dela câte o întorsătură de apă, ascunse în răcoreală și în umbra păcii și a liniștii, aceste adunări de evlavioasă ascultare, de multă abnegație, dar mai ales de neînfrântă ingenunchere de zi și până

peste miezul nopții, așezările dela Curchi și Hârbovăț, unde se celebra și cultul icoanei Maicii Domnului, săvârșitoare de multe minuni, cea din Dobrușa lui Toma Cosma, boerul moldovean din Iași, sau Frumoasa și Hâncu, Surucenii, Țigăneștii și Călărășăuca, și încă multe obștii de monahi, nu sunt ele oare mărturia prezenței Moldoveanului și a dreptului său pe acel strămoșesc pământ, nu se leagă ele din veac și pe veșnicie cu Moldova, în care viețuim noi azi și în care s-au adunat ca pribegi, frații credincioși isgoniți de acolo?

O apă, un suflet și un pământ moldovenesc.

Și unii de alții ne-am purtat de grijă. Ce-am avut mai bun într-o parte de țară, am trecut pe cellalt mal, când a fost nevoie. La 1812, s-a răsluit tot această latură moldovenească de răsărit. Dar ea n-a fost goală, seacă, fără suflet, sau fără mărturii moldovenești. Tot satul de acolo avea ca stâlpi duhovnicești cel puțin câte doi preoți, pe-alocuri și diaconi, și pretutindenii și țarcovnici; o adevărată armată moldovenească a lui Hristos, care slujiau la sfintele altare a peste 775 de biserici. Mulți preoți erau vestiți, cu nume ales, știuși până departe ca duhovnici, dar și ca cititori în carte, luminați, cari scriau la Divan în numele obștei lor și țineau zapisul de angarale și de înlesniri. Unii s-au înfățișat la curtea domnească, de au fost cinstiți ca și cei căftăniți, de au duhovnicit toată casa lui Vodă, iar după alții umblau boierii din depărtări, să ingenunche în vremea rugăciunii lor pioase. Sub epitropia străinului, totuș n'au muțit nume ca preotul Baltag din Cogâlnic, sau Batcu din Lăpușna, ori Stavarache Costin orheianul, sau Știucă din Soroca. Și peste ei, ca o binecuvântare veni atunci tot un os de român, vrednicul mitropolit de peste munți Gavriil Bănulescu, care i-a adunat pe toți laolaltă, i-a organizat din Ceremuș până la Mare, pe malurile celor două ape moldovenești, Nistrul și Prutul, li-a grăit în strămoșescul lor grai și i-a umbrit cu numele și puterea autorității sale.

Și așa, cu carte moldovenească, câtă s-a găsit pe loc, cu ce s-a pecetluit în tiparnița moldovenească din Chișinău, și mai târziu, — când tiparnița s-a ofilit și stăpânul dădea ghes la slova lui străină, — cu cărțile ce mai treceau parcă pe sub albia Prutului, ori se ascundeau între leături de care și în fundul desagilor călugărești, cu o astfel de armătură moldovenească, slujitorii Altarului celui sfânt, preoții, au ținut și credința, Legea cea ortodo-

xă, au păstrat și Tezaurul scump al limbii strămoșești, dar totodată i-au îndreptat pe toți Moldovenii de acolo cu privirile, deși în-lăcrămate dar pline de nădejde, spre Iași, spre lavra Neamțului, încoace spre Moldova liberă, ca spre Maica, ce-i așteaptă mereu să se întoarcă din cele străinătăți în brațele ei întinse.

108 ani s-au scurs, cu dureri și așteptări; dar dreptatea Moldoveanului nu s-a prescris, n-avea cine o face, căci cartea ultimii judecăți e sus, la Hristos, și o epocă, cum a fost aceea, la Domnul e ca o clipită, și tot așa de grabnic și dispăre cu rănilor și vrăjmășeștile ei urme.

Iar șoaptele acestea duhovnicești, șoapte scumpe, ce porniau de pe meleagurile frățești, din câmpii înflorite și de sub umbră de păduri, din mormintele celor din veac adormiți, ca și din gura pruncilor, au restatornicit în 1918 unitatea cea moldovenească și s-a șters clipita cea de durere și de așteptări. Și atunci, iar au pornit de aici, din Iașul tuturor nădejdlor, din Cetatea aceasta a Moldovii, cetate a inimii și a culturii noastre, dintre zidurile tradițiilor străbune, au pornit cei mai buni, cei mai aleși și mai credincioși frați, dincolo peste mal, în frunte cu singurul vrednic și luminat cărturar al vlădiciei românești, ca să binecuvinteze și strădană sfințiților slujitori de Altare, — cari au răbdar și au nădăjduit, și li-a fost dat să vadă aevea înfăptuirea așteptărilor lor de veac, — dar să și cădelnițeze la mormintele Moldovenilor, cari au adormit întru această nădejde a învierii naționale. Și s-a pus din nou la cale truda cea moldovenească, în continuare, s-a legat la loc firul cel rupt, și vreme de 22 ani, atâta folos duhovnicesc s-a întins iarăș peste Țară și suflete! Lumina lui Hristos s-a înmulțit, graiul moldovenesc a răsunat din nou în bisericile Lui, spre bucuria și întreaga mângâiere a preoților, — mai cu seamă a celor cari n-au citit măcar odată sf. Evanghelie în limba asupritorului, — și a călugărilor din cetățile mănăstirești. Câte orânduiri prielnice s-au așezat: scaunul vlădicesc din Chișinău ridicându-se la rang de mitropolie, alte două vlădicii s-au întemeiat în coastele ei, seminariile au fost dezvoltate, punându-li-se pe frunte, ca o diademă, Facultatea de Teologie, și dela ea, de pe pragul celei mai înalte culturi, s'au răspândit pe meleagurile basarabene sute de preoți luminați, iubitori ai gliei și deprinși a privi numai încoace, spre inima Moldovii, unii tineri teologi au pășit pe calea călugărească, ca, la vreme, să li se dea as-

cultări de seamă ; literatura bisericească și teologică s-a îmbogățit simțitor ; apoi, peste 150 biserici noi s-au ridicat din temelii, multe în stilul clasic moldovenesc, putând servi drept catedrale la reședinți, mai toate celelalte restaurându-se, s-au reînființat unele așezări de monahi, pe care le amușise asupritorul, multe mănăstiri au fost înzestrate, și, în general, toată viața duhovnicească, în variatele ei aspecte îmbunătățindu-se, înflorind și lărgindu-ș orizontul de influență. Și acestea, adăugate peste fundamentul duios și de evlavie al poporului moldovenesc de peste Prut, ne fac să recunoaștem că și Legea sfântă a fost înviorată și apărută prin reunirea fraților laolaltă, și că fapta creștinească a Moldovenilor s-a înmulțit, scuturând nu numai zgura mistică străină, ce ar fi rămas pe undeva, dar ștergându-se până și amintirea clipitei, care despărțise Biserica moldovenească cândva.

Și s-ar putea oare ca șoaptele credinței, șoaptele duioase ale sufletului pios basarabean, care-s atât de răsunătoare, să fie ele oprite de firul apei și să nu ajungă aici la noi, să nu pătrundă ființa noastră, să nu rămână în noi și să nu arate și lumii caracterul lor total moldovenesc ?

Răbdăm încă, amintindu-ne adevărul sfânt, neschimbabil, rostit de Mântuitorul Iisus Hristos : «Cine rabdă până la sfârșit, acela se va mântui!».

Const. N. Tomescu

DEDICAȚIE *)

Te-am ascultat, frumoasă vrăjitoare,
Și-am vrut să vărs în cântece bastarde
Întreg fiorul dragostei ce arde
Și 'ntregul chin din nopți răscolitoare ;

Am vrut să smulg vieții de pe coarde
Un imn păgân de slăvi nemuritoare
Și să-ți aștern, în falduri, la picioare,
Psalmodiind, pierdutele stindarde.

Dar, vai, cum m-a 'nnecat de-odată plânsul
Și cum am tresărit de 'nfiorare,
Cutrerând a sufletului pagini !

...Că n'am găsit nici strofe calde 'ntr'însul,
Nici endecasilabe lapidare,
Nici rime dulci, nici ritm și nici imagini...

*) Din volumul *Valuri împietrite*, Iași, 1941.

ARDEALUL

Din care parte bate iarăş vântul ?
Din ce străfund de pustă curg bejenii
Spre ţara mea, râvnită de milenii ?
Ce hoardă nu-şi mai află iar mormântul,

De-l caută 'n străvechile dârjenii
A fraţilor de cruce cu pământul ?
Pesemne nu i-au luminat Prea-Sfântul
Cum ştiu scrâşni pe roată Ardelenii !

Noi n'am cerşit pomana nimăruia,
Noi n'am ştiut a ne târî pe brâncă :
Granit am fost şi brad pietros şi stâncă.

Noi ştim cânta la duşmani aleluia,
Şi vai de-a gliei râvnitoare gloată,
De-om fi sortiţi să mai zvâcnim pe roată !...

D. Florea-Rarişte

SĂRU MÂNA ȚAȚĂ

Inserare de toamnă târzie, cu cer înnourat.

Scoboram agale strada pustie.

Deodată, în spatele meu, pași iuți se 'ndesesc. Intorc capul. O bătrânică îmbrobodită, cu târâiți în picioare și-o pâne sub-suoară, se grăbește dela lucru spre casă.

La o răspântie, îi iese înainte o fetiță de școală cu beretă albă și uniformă străjerească. E mărunțică și vioae. Mândria îi licărește 'n ochi și un zâmbet îi mijeste pe buze.

Se oprește cu doi pași înaintea bătrânei și întinzând cu încredere mâna îi strigă apăsător :

— Sanatate, țăță.

Bătrâna își face cruce.

— Tu, sanatate mie, fimeie bătrână ?! Ți-ai prăpădit mințile copchilă ! Îracan di mini ! De unde-i hi luat și moda aiasta ?!

Fetița s'a îmbujorat. Zâmbetul de pe buze i-a dispărut. Încearcă să rupă vorba, dar o înneacă plânsul.

— La școală, țăță... la străjerie... ne învață...

— Mie să-mi dzâci săru mâna, țăță, așa cum am apucat eu... se răstește bătrâna.

— Da Doamna... obligator... încearcă să se apere străjerița.

— Ș' încă te mai pui cu mine de-a bățul ? Oiu vini eu la maică-ta să te spun ! Îi vide tu !... Și mica străjeriță pornește la deal suspinând, sub povara dojanelor care nu mai conțin.

Bătrâna, în pas cu mine, bodogănește :

— D'apâi ce-o mai ieșit ș'acuu... Merg în cârd, tropăe și șueră. Te miri ci-s, fete ori soldați. S'o 'nturnat lumea pi dos.

Încerc s'o lămuresc și să aduc un sprijin târziu fetei, care desigur așteaptă cu groază pe țăța să-i deie o pedeapsă ce nu i se cuvine.

— Mătușă, zic eu, așa se salută acum: elevii pe profesorii lor, iar funcționarii pe mai marii lor.

Bătrâna, râzând cu mâna la gură :

— Da' unde se află ? Să mă duc eu mâne la spălat și să dzâc sanatate, nu mă dă stăpâna de spate afară ?!

— Ei, mătușă, dar și miniștrii, când se duc la Măria Sa, tot sanatate-i zic.

De astădată, ea se oprește 'n drum, uluită !

— Doamne ! Vrasădzăcă miniștrii nu-i sărută mâna Regelui ?! Și el ci dzâci ?

— Salută cu mâna rădicată și le răspunde tot sanatate.

— Ei, ia te 'nchipui-te ! Le-a fi dzâcând că-s de-o samă. Dac' o poronci Măria Sa !

Și potolită ca prin farmec :

— Eu am apucat un provel, vorba ceea : Cât trăește omul tot învață. Noroc de matale că m'ai pus pe calea cea bună.

Izbutisem să dumeresc bătrâna. Poate cu părere de rău că «obijduise copchila» pe nedrept, exclama din când în când :

— Iaca, vezi ? iaca, na l...

Câteva clipe de tăcere. Drumurile noastre se despărțeau.

— Buna sara, mătușă, zic eu deplin satisfăcută. Dar n'apuc să-mi sfârșesc vorba, că bătrâna izbucnește cu o indignare nebănuită :

— D'apâi să dzăcă ii cui o mai dzâs sanatate, mie să-mi dzăcă săru mâna țăță.

Speranța Pascu

ARMISTIȚIUL DELA BELGRAD

După îndelungate tratative, întârziate din cauza opoziției pe care Rusia le făcea legitimelor revedicări ale României, guvernul român a încheiat, la 4/17 August 1916, două convenții cu Aliații (Franța, Anglia, Italia și Rusia) : una politică și alta militară.

Ion I. C. Brătianu, cel mai capabil conducător politic al României, de atunci, dotat cu o superioară intuiție a oamenilor și a faptelor, și cu viziunea clară a perspectivelor de viitor, stăruia să intre în război, dar cu toate asigurările și cu cele mai puține riscuri pentru țara sa. Deaceea, acest mare cărmuitor a condus cu cea mai desăvârșită pricepere și cu o justificată prudență politică externă a României și a reușit, până la urmă, să înscrie în convențiile respective, în afară de recunoașterea dreptelor revedicări ale poporului român, o clauză prin care se acorda României egalitate cu Aliații în toate negocierile de pace. Pe lângă aceasta, în convenția militară se prevedea prin art. 16 că «chestiunea armistițiilor va fi hotărâtă de comun acord de către comandamentele supreme ale armatelor cooperante».

Din experiența trecutului, Ion I. C. Brătianu cunoștea care putea fi atitudinea Marilor Puteri față de cele mici, în cazul victoriei comune. Deaceea el a căutat să-și ia toate garanțiile pentru a fi asigurate interesele și poziția României. Omul politic, care și-a legat indisolubil numele de înfăptuirea idealului de veacuri a neamului românesc, a avut dreptate în ținuta lui prudentă și plină de demnitate. Dealtfel s'a și văzut că la sfârșitul războiului, clauzele respective n'au fost respectate de Aliați.

Intr'adevăr, în Septembrie 1918, frontul oriental s'a prăbușit, prin defecțiunea Bulgarilor și de aici se pronunță victoria

Aliaților. România, care în primăvara anului 1918 fusese silită să încheie pace cu Puterile Centrale, cu știrea și aprobarea Statelor aliate, își mobilizează din nou armata și reîncepu războiul de desrobire, la începutul lui Noemvrie 1918. Generalul Berthelot se reîntoarce în România, odată cu armatele aliate, care trecură Dunărea. Insuși el adresă o proclamație poporului român, îndemnându-l să reia armele și să reîntre în luptă.

Generalul Berthelot, era, astfel, trimis de Aliați, din nou, în misiune în România, cu instrucțiuni precise în vederea unui marș asupra Ungariei.

Ori Comandantul forțelor aliate din Orient, generalul Franchet d'Esperey se substituie generalului Berthelot și acționează, din inițiativa lui, în toate situațiile care intervin. El încheie, la 30 Septembrie 1918, armistițiul la Salonic cu Bulgarii, în defavoarea noastră, întrucât în clauzele acestui armistițiu nu se vorbea decât de evacuarea teritoriilor care aparțineau sau erau revendicate de Serbia și Grecia și nu se pomenea nimic de Dobrogea. Ministrul Franței la Iași, St. Aulair, telegrafia la 15 Octomvrie 1918 că România era foarte nemulțămîtă, din cauză că armistițiul cu Bulgaria nu cuprindea și obligația de a fi evacuată Dobrogea, dând, prin asta, unele speranțe la Sofia, în paguba noastră.

Ulterior, atitudinea generalului Fr. d'Esperey a continuat să ne fie defavorabilă și mai ales generatoare de mari neajunsuri; asta cu prilejul încheerii armistițiului dela Belgrad, la 13 Noembrie 1918. Foarte puțini dintre noi își mai reamintesc de acest armistițiu.

După prăbușirea frontului dela Salonic și defecțiunea Bulgariei, Austro-Ungaria a cerut și ea încetarea ostilităților. În urma tratativilor ce au avut loc între Aliați, s'a încheiat la 3 Noembrie 1918 la Villa Giulia-Padua, armistițiul cu Austro-Ungaria, semnat de generalul italian Diaz și cunoscut sub numele de «convenția Diaz».

În acest armistițiu se prevedeau mai multe clauze în vederea încetării ostilităților dintre Italia și Austro-Ungaria și unele perspective în vederea încheerii păcii. Generalul Fr. d'Esperey nu fusese consultat în stabilirea clauzelor prevăzute și probabil chiar că se simțea jignit de aceasta. Comandantul suprem al forțelor aliate, mareșalul Foch, la 6 Noemvrie 1918,

deci în momentul când România reluase armele împotriva Austro-Ungariei, era de părere ca generalul Fr. d'Esperey să rămână în Serbia și Bulgaria și să reprezinte Franța în aceste țări ; în același timp urma să dea generalului Berthelot anumite forțe, cu care, acesta, să aibă în sâmbă chestiunile românești și ocuparea Ungariei. Dar generalul comandant al forțelor aliate din Orient n'a vrut să țină în sâmbă această dispoziție și și-a atribuit puterea supremă în operațiile din sud-estul Europei și din Ungaria. El nesocotește clauzele precise, din convenția militară pe care România o încheiase cu Aliații, și în care se prevedea că guvernul român trebuia să ia parte la negocierea oricărui armistițiu, care-l privea.

Ori, la câteva zile după încheierea armistițiului dela Padua, intrucât se invocase pretextul că în acest armistițiu nu erau stabilite clauze precise cu privire la Ungaria. Comandamentul suprem al forțelor aliate din Orient, fără să consulte pe nimeni, prezentă la Belgrad, unei delegații maghiare, o nouă convenție de armistițiu, care fu semnată la 13 Noemvrie 1918, în numele Aliaților de «delegații generalului comandant-șef» voevodul Michici și generalul Henrys și în numele Ungurilor de către Béla Linder.

La Padua nu se stabilise nici o linie de demarcație a teritoriilor ce urmau să fie ocupate în Ungaria, deaceia, s'a susținut, s'a ajuns la armistițiul dela Belgrad. Dar prin acest armistițiu interesele românești și angajamentele luate de Aliați, prin tratatele de alianță cu România, au fost cu totul nesocotite. Convenția aceasta a fost generatoare de multe neajunsuri și conflicte pentru poporul român, căci tocmai cei mai interesați, care erau Românii, n'au fost consultați, când s'a încheiat acest armistițiu.

Consecința imediată a fost că Banatul, care după prevederile convenției politice din 1916, se cuvenea în întregime Românilor, a fost ocupat de Sârbi, care s'au instalat aici cu intenția să nu mai părăsească această provincie românească. Cât privește Transilvania, fu împărțită în două, printr'o linie de demarcație, care mergea pe cursul superior al Someșului Mare, pela Bistrița și Tg. Mureș urmând, apoi, valea Mureșului până la confluența cu Tisa.

«Aliații vor ocupa de plin drept regiunea evacuată, se

spune în art. 1 al convenției de armistițiu, în condițiile pe care le va fixa generalul comandant-șef al armatelor aliate. Administrația civilă va rămâne în sama guvernului actual.

În zona evacuată vor fi menținute numai forțele polițienești și jandarmeria, indispensabile menținerii ordinii, ca și cele însărcinate să asigure siguranța căilor ferate».

Se exceptau, totodată, dela demobilizarea armatei ungurești, șase divizii de infanterie și două divizii de cavalerie «destinate să asigure ordinea lăuntrică, și fracțiuni de poliție», cum se menționează în aliniatul de mai sus.

Aceste dispoziții absurde, în totală necunoaștere a situației etnografice a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului și a obligațiilor politice pe care Aliații le luaseră față de România, au adus mari prejudicii poporului român.

Românii trans-carpatici s'au declarat, totuși, desfăcuți de stăpânirea maghiară și au început să-și organizeze ei puterea politică și militară. Dar Ungurii nu înțelegeau că s'a sfârșit cu dominația Budapestei; ei stăruiau să se inițieze tratative de pace, nesocotind și mai departe drepturile națiunilor subjugate. Desfăcându-se de Austria, conducătorii politici ai Ungurilor continuau să susțină că în țara lor nu există o chestie a naționalităților și că, în orice caz, revendicările acestora le puteau rezolva ei singuri. Se știe cum, prin silnicie și arbitrar. Spre a convinge lumea civilizată asupra metodelor folosite de Budapesta, trupele maghiare, regulate sau neregulate, terorizau regiunile românești, în deosebi cele rămase sub dominația maghiară, ca urmare a clauzelor armistițiului dela Belgrad.

Generalul Berthelot era foarte nemulțămît de această situație, dar nu putea face nimic. Trupele române erau așteptate peste Carpați ca să elibereze pe Români; ele fuseseră chemate de Consiliul Național Român; dar abia după proclamarea unirii dela Alba-Iulia, la 1 Decembrie 1918, ele au pătruns în Transilvania, spre a apăra pe Români de teroarea maghiară, și a le asigura ordinea, avutul și viața, amenințate de acțiunea de distrugere a Ungurilor.

Armistițiul dela Belgrad era o piedică înaintării armatei române în Transilvania, în vreme ce Ungurii continuau terorizarea, jaful și masacrarea Românilor, după obiceiul lor consacrat.

În Ianuarie 1919, chiar Aliații au consimțit ca trupele române să depășească linia Mureșului, și la 22 Ianuarie ele se gă-

seau pe linia Sighet-Ciucea-Zam, în frunte cu generalul Berthelot. Generalul Franchet d'Esperey, spre a repara marea greșală ce comisese față de Români, a propus el singur Comisiunei interaliate dela Paris, care i-a primit propunerea, cu destulă întârziere, de altfel, abia la 20 Martie 1919, ca linia demarcațională până la care puteau să înainteze trupele române, să fie extinsă spre apus, în așa fel, încât să cuprindă și orașele Arad, Oradia și Satu-Mare. Abia în cursul lunii Aprilie 1919 armata română și-a putut continua înaintarea, dincolo de munții Apuseni, salvând și pe Românii din aceste regiuni de teroarea bandelor maghiare bolșevizate.

Este de remarcat faptul că trupele germane, în retragerea lor din România, au înlesnit înarmarea gărzilor românești din Transilvania, spre a apăra populația împotriva jafurilor și asasinatelor săvârșite de Unguri.

În Banat armatele sârbești au arestat și prigonit pe Români. Abia în Ianuarie 1919, Lugojul fu ocupat de Francezi, care intrară apoi și în Timișoara și Arad. Numai după 20 Iulie 1919, când generalul Franchet d'Esperey a sosit la Arad, s'a început evacuarea Banatului și a Țării Crișurilor de către trupele interaliate și sârbești și în locul lor a înaintat armata română.

Astfel le-a fost dat Românilor ca, chiar în zilele de biruință, să suporte mari orori și neajunsuri din partea vechilor lor asupritori, și asta din cauza lipsei de înțelegere arătată de generalul Franchet d'Esperey, în stabilirea clauzelor armistițiului dela Belgrad.

Se pretexta pacea încheiată de România în primăvara anului 1918, prin care s'ar fi desfăcut de Aliați și deci și convențiile din 1916 erau desființate. Dar Aliații singuri recunoscuseră că România, amenințată și de revoluția comunistă din Rusia, n'avea altă eșire spre a-și păstra armata pentru efortul suprem și a-și putea organiza rezistența împotriva bolșevismului. Acestea erau numai motive, invocate de cei care desconsiderau sacrificiile făcute de România în vederea victoriei finale.

Armistițiul dela Belgrad a fost aspru criticat și în Italia, care n'a știut nimic de încheerea lui. Acest armistițiu a fost încheiat pentru motive nelămurite, scrie diplomatul italian L. Al. Marescotti în memoriile sale. St. Pichon, ministrul de externe al Franței, întrebat de delegatul italian Salvago Raggi, n'a putut

da nici o explicație și nici o justificare acestui armistițiu; iar Clemenceau, altă dată, spunea că a fost „o convenție adițională.” Un general francez mărturisea lui L. Al. Marescotti că în momentul semnării acestui armistițiu, probabil că comandantul-șef al armatei din Orient nu fusese informat de armistițiul încheiat la Villa Giusti din Padua la 3 Noemvrie 1918, prin care se prevedea încetarea ostilităților atât cu Austria cât și cu Ungaria. Dar această presupunere nu pare plauzibilă; este peste putință ca gen. Fr. D'Esperey să nu fi cunoscut convenția Diaz. Dar a vrut ca, după încheerea armistițiului dela Salonic cu Bulgarii, și acela destul de defavorabil nouă, să-și înscrie din nou numele în istoria războiului din 1914—1918, prin încheerea acestui de-al doilea armistițiu, la Belgrad, ale cărui clauze au agravat situația poporului român, care numai cu mari sacrificii și multe greutăți a putut fi îndreptată.

Iași 1941.

Emil Diaconescu

PLECAREA COCORILOR

În noaptea grea de ploaie, amorțită,
Pământul ud se zbuciumă 'n furtună.
De sus se cerne bura ca prin sită,
Se năruiește cerul fără lună.

Un vânt pustiu aleargă printre ramuri,
Trosnește sec în crengile uscate,
Pe-acoperiș se zbate, pela geamuri,
Cu plânset lung de jale și păcate.

Din înălțimi coboară 'n noaptea sumbră
Un țipet aspru, răgușit: cocorii...
În nevăzut, vâslind cu-aripi de umbră,
Ei negura o spintecă și norii.

Și s'au tot dus, înfiorând văzduhul,
Un vaet lung... tăcere grea și deasă...
În noaptea fără margini ce-și dă duhul,
Doar bezna se întinde și te-apasă.

Ella Râșcanu

PE MARGINEA UNEI ANIVERSĂRI

ÎNCUNUNAREA LUI PETRARCA ÎN CAPITOLIU

Anul acesta, la 8 Aprilie, se împlinesc 600 de ani dela încoronarea cu lauri a lui Francesco Petrarca, unul din cei patru mari poeți ai Italiei. Trei cetăți l-au chemat, în același timp, ca să-i facă această onoare, el însă a primit oferta Romei—cetate sfântă și imperială—și a fost încoronat cu lauri în sărbătorile Paștelui, în anul 1341, când avea treizeci și șapte de ani.

Petrarca s'a născut în Arezzo ; plecă apoi cu familia sa la Pisa și apoi la Avignon. Din voința tatălui său, se dedică studiilor juridice, dar nu avea dispoziție pentru acestea. Sufletul lui era însetat de poezie, de frumusețe, de ideal.

Îndată după moartea părintelui său, fu liber să-și urmeze îndemnurile inimei. Îmbrățișă cariera eclesiastică pentru a avea o situație materială și începu să frecventeze cu ardoare curtea pontificală, participând la viața mondenă, mereu dornic de plăceri, de distracții, de onoruri. Cu toate că era tânăr, frumos, elegant și răsfățat de lume, se dedică cu pasiune studiului clasicilor latini.

Avea deasemeni o mare pasiune pentru călătorii. Însă călătoriile sale nu erau pelerinagii religioase cum se obișnuia în Evul Mediu, căci el se simția împins de o sete nesăturată de a vedea, de a cunoaște, de a se îmbăta de frumusețe.

În săptămâna sfântă a anului 1327, în biserica Sf. Clara din Avignon, cunoscă pe Laura soția lui Ugo de Sade. Laura nu era un înger din cer, nu era un simbol, era însă femeie, cu toată feminitatea ei vibrantă, femeia care inspira dragoste nu pentru virtuțile ei spirituale ci pentru ochii ei senini, pentru părul ei de aur, pentru obrazul ei frumos, pentru formele ei pure.

*„Non era l'andare suo cosa mortale
Ma d'angelica forma; e le parole
Suonavano altro che pur voce umana“¹⁾.*

Frumusețea ei strălucitoare îl subjugă și îl înălță pentru totdeauna, haina preoțească neîmpiedicându-l de a se îndrăgosti. Această iubire dură douăzeci și unu de ani. Laura muri în anul 1348 în aceeași zi și la aceeași oră în care a văzut-o poetul pentru întâiași dată.

Incarnând ideea despre amor a magnificului Platon, Petrarca a cântat în versuri nemuritoare o pasiune arzătoare și curată; dar el nu a fost mare numai ca poet erotic. Sonetele sale împotriva luxului, a simoniei, a avariției și a viciilor dela curtea din Avignon, îl arată ca pe un demn moștenitor al lui Dante. Dealtfel el e asemănător lui Dante și prin dragostea sa pentru Italia pe care o voia mare și unită. Cântecul în care exaltează iubirea de patrie sunt modele de poezie națională.

Petrarca este autorul mai multor opere istorice și filozofice. Faima sa totuși o obține cu „Il Canzoniere“ pe care l-a scris în onoarea Laurei, apoi cu „L'Africa“, poem latin care a fost considerat în timpul lui un adevărat miracol.

Un bătrân scriitor italian, Monaldeschi, scrie că încoronarea lui Petrarca s'a făcut cu mult fast antic. Intreaga Romă era îmbrăcată în ghirlande și steaguri, iar femeile romane de pe balcoanele lor aruncau flori și vărsau mirodenii. Incoronarea a avut loc pe Capitoliu. Procesiunea a fost deschisă de doisprezece tineri nobili, îmbrăcați în purpură, care pronunțau versurile celebre ale amoretului Laurei. După ei urmau șase nobili mai în vârstă din cele dintâi case patriciene romane: Savelli, Conti, Orsini, Anibali, Sopereze și Montanari. Fiecare dintre aceștia purta câte o cunună împletită, fiecare din alte flori. Iar la sfârșitul acestei procesiuni mergea un senator roman, înconjurat de călăreți și de mulțimea poporului. Senatorul urcându-se pe Capitoliu și așezându-se pe scaun, a coborât de pe capul său cununa de lauri și solemn în numele Romei a pus-o pe cap lui Petrarca zicând: „Să fie încununat talentul cu lauri“. După aceasta a urmat strigătul entuziast al poporului. Solemnitatea a

1) Nu era mersul său ca al unei muritoare;
Îngerească formă avea corpul ei
Iar glasul ei părea că nu-i voce umană.

fost încheiată cu recitarea de către poet, a unui sonet în slava Romei antice și cu răspunsul lui plin de recunoștință față de popor și de senatori.

După încoronare el fu ales arhidiacon de Parma și apoi de Padova; făcu parte din ambasada trimisă de romani papei Clement al VI-lea cu misiunea de a-l convinge să readucă la Roma reședința scaunului pontifical și îi mai încredință multe alte însărcinări de onoare.

Florența îi restitui bunurile confiscate dela tatăl său (1352) și cu binecunoscuta-i politețe florentină, decise ca Bocaccio să-i aducă decretul restituirii.

Împăratul Carol al IV-lea îl făcu conte al Palatinului și bunul rege Robert al Neapolului i-a dăruit mantaua regală ca s'o poarte la încoronarea în Capitoliu, iar severa republică venețiană l-a așezat la un spectacol public (1364)—în semn de mare onoare—la dreapta dogelui.

Petrarca nu era decât un umil preot, dar geniul său, faima sa mare, știința și virtutea lui, l-au făcut să fie puternic în timpul vieții sale. Cu toate că el a scris cuvinte îndrăznețe papei Urban al V-lea cerându-i să se întoarcă în Italia, papa în loc ca să se supere s'a reîntors; atât de mult geniul lui putea să influențeze chiar și pe un papă. Petrarca a fost mare ca poet, ca erudit, ca om politic, și e, poate, După Dante, al doilea părinte al renașterii literelor.

Despre Dante, lucru de necrezut, Petrarca nu făcea mare caz, neputând să sufere, poate înălțimea de necrezut a acestuia, ori poate datorită faptului că geniile lor erau în bună parte așa de diferite, deoarece el disprețuia limba vulgară, neprevăzând ca Dante viitorul.

Petrarca fu amicul tuturor oamenilor dotați și mari ai secolului său și în special al lui Stefan Colonna. Nu luă partea nici a Guelfilor nici a Ghebelinilor, dar numai partea Italiei.

Laura și Italia, iată cele două mari iubiri ale sale.

Obținut mare faimă ca latinist, împrăștiind în toată Italia o înflăcărare pentru studiile latiniste pe care în mare măsură le-a înmulțit. Mândru cu defăimătorii săi, fu prieten sigur și activ, lăsând după moartea sa lui Bocaccio, care era sărac un legat și cincizeci de florini de aur.

Nu se opri niciodată într'un loc. Sfârși ultimii cinci ani ai

vieții sale pe colinele Euganei și muri la 18 Iulie 1374 în Arquà, sat înainte vreme necunoscut și devenit de atunci încoace faimos.

El avu splendide onoruri publice în viață și glorificarea după moartea sa.

După patrusprezece ani de dragoste neclintită pentru Laura, dar neîmpărtășită de ea, Petrarca încearcă zădarnic să uite plecând departe. Două gânduri îl chinuesc. Un gând îi arăta calea către cer, către Dumnezeu, iar celălalt îi șoptea răscolindu-i furtunos sufletul: De ce să fugim? Să ne reîntoarcem la Laura. Destinat de a fi sclavul amorului, Petrarca nu isbuti să se elibereze nici atunci când fugi departe de dragostea lui. Durerea sa mare și-o exprimă în aceste versuri:

*„S'io credessi per morte essere scarco
Del pensier amoroso che m'attera
Con le mie mani avrei già posto in terra
Queste membra noiose e quello incarco“¹⁾.*

Torturat astfel în plină tinerețe de un dureros conflict între simțuri și rațiune, Petrarca reușește să se liniștească definitiv abia într'un târziu, învingându-se pe sine însuși prin ascetism. El consideră această victorie asupra sa ca una din cele mai mari fericiri ale lui și mulțumește lui Dumnezeu, că în depline puteri l-a eliberat de robia care l-a îngrozit întotdeauna.

Despre dragoste, adoratorul Laurei, divinul Petrarca, când era încă departe de pragul bătrâneței, dar când ajunsese deja cel mai mare poet creștin și când era sigur de gloria-i nepieritoare în veacuri, a vorbit astfel în aceste strălucitoare versuri:

*„Tal che s'iarrivo al desiato porto,
Spero per lei grand tempo
Viver, quand'altri mi terra per morto“²⁾.*

Marga Mateescu

1) De aș ști că prin moarte m'aș elibera
De gândul iubirii ce mă chinuește,
Cu mâinile mele aș pune 'n pământ
Trupul acesta și povara inimei mele...

2) Așa că dac' ajung la portul dorit
Sper că prin glorie mult timp
Să trăesc când alții vor crede c'am murit.

TRAGEDII MĂRUNTE

Bătuse douăsprezece ceasuri; poate deaceia se și grăbea așa de mult cu frământatul aluatului pentru colțunași, felul favorit al lui Gică care când auzea că i s'au făcut colțunași mai ales cu brânză de oi, nu mai mânca nimic să-l fi picurat cu lumânarea ș'apoi; voia ca până la venirea lui, adică la «unul» punct, când cu pălăria puțin pe o sprinceană, fluerând ștregărește vre-o frântură de cântec, «domnul» Gică Prasin apărea în ușa odăii ce servea și de bucătărie de vară, adulmecând aerul ca un copoiu, să vadă ce bunătăți s'au mai pregătit, să poată și femeia să-și schimbe rochia, să-și mai așeze șuvițele de păr ce veșnic îi cădeau în dezordine pe gâtul plinuț, ca nu cumva Gică s'o găsească cu mânele murdare de vase sau mirosind a bucătărie. Atunci se făcea foc, adică vorba vine, fiindcă era de o supărare așa de comică, încât îi bufnea râsul pe amândoi, cu toate că «domnul» Prasin își încrunta sprincenele, trăgându-și pălăria pe ochi să pară mai serios și-și îngroșa vocea.

— Ce înseamnă asta, doamnă? Unu ceasuri și d-ta tot la bucătărie? Păi, ce fel de gospodină ești d-ta «madam»?

Poftim, miroși a ceapă cale de o poștă. Femeia mea să miroase a ceapă? E revoltător. Să știi, madam, că de azi înainte nu-ți mai sărut mâna, pentru nimic în lume... Eu nu m'am însurat cu o bucătăreasă...

Dar Marieta își căuta de treabă, furându-l cu coada ochiului, gata, gata, să pufnească, de râs, când îl vedea cum se muncește să pară serios de tot, deși îi râdeau ochii.

— Eu vorbesc și d-ta nu-mi dai nici o importanță... Bine, madam Prasin... Să știi că am să dau divors... Nu mai merge

aşa... M'am săturat până în gât... La urma urmei am să mă înfurii când vreau... de azi înainte vom mânca la restaurant... Am hotărît...

Încetişor, făcându-şi treburile, Marieta deschidea rola şi atunci toată odaia se umplea de mirosul unui muşchiu împănat cu slănină şi diferite mirodenii, sau pieliţa rumenită a unui pui îşi făcea apariţia în tava de alamă. Ca prin minune, nările lui Prasin se dilatau, ochii începeau să-i sticlească şi domolit se apropia cu pasul legănat, adulmecând aerul...

— Dar ce ai tu acolo ?

— Ia, un muşchiuleţ...

— Aşa ?

Mai sta el, frământându-şi pălăria în mâni şi deodată se repezea la dânsa, luând-o de după gât, înăbuşind-o cu sărutări.

— Marieto, eşti un înger !... N'ai idee ce poftă îmi era de un muşchiuleţ, dar nu voiam să te supăr...

— Lasă, mâne mâncăm la restaurant.

— Da fugi de-aicea că am glumit ! Adică îţi închipui ? Imi pare rău !... Pot eu să mă supăr pe tine ?... Zău aşa, Marieto, parcă nu ştiu cum eşti când...

Dânsa îi astupa gura cu mâna şi «domnul» Gică Prasin i-o acoperea cu sărutări, uitând că miroase a ceapă...

+ + +

Un drăcuşor de fată cu rochiţa până la genunchi, îmbujorată la faţă, căci alergase cu cercul toată ograda, năvăli în cameră, tocmai când Marieta se pregătea să răstoarne colţunaşii în oala cu apă clocotită.

— Mămicule, te caută o doamnă.

— Pe mine ?

— Îha ! S'a scoborât din trăsură şi a întrebat de mata...

— Cine-o fi ?

Acoperi colţunaşii, îşi şterse mânilor cu şorţul şi trecu prin casă, deschizând uşa dela antret.

— Vă rog, d-na Prasin ?

— Eu sunt.

— Tu ?... D-na făcu ochii mari de tot, ducându-şi mâna în dreptul inimei, ca în scena când Margueritte îl vede pe Armand Duval... Cum te-ai mai schimbat ! Aproape nici nu te

mai recunosc... Haide, vino în brațele mele, răutăcioasă mică ce ești! Uite, uite ce ochi ai făcut și cum mă privește! Ei, ce stai?... Nici nu vrei să mă săruți? Sărută-mă, sunt eu prietena ta...

Marieta dădu un țipăt de bucurie, agățându-se de gâtul prietenei dragi.

— Cum, tu Lorică? Dragă, buna mea Lorică!... Dar, cum să te mai recunosc? Atâta amar de vreme. Uite, mi-au dat lacrimile de bucurie... Ce proastă sunt!... Nici nu-mi vine să cred ochilor... Stai să te mai privesc! Nu pot să mă satur... Vai, ce frumoasă te-ai făcut!... Și ce bine ești îmbrăcată! Ce pălărie! Dar eu, așa-i că m'am schimbat? Doamne, Doamne, ce bine-mi pare!... Știi că m'am măritat, am o fetiță... Ce uitucă sunt! Ce vrei, bucuria! Te țin aicea în soare... Haide, înăuntru!...

Iată, asta e camera noastră... Aici sufrageria, odaia fetei și salonașul... E cam strâmt, dar cel puțin sunt ale noastre... Vai, ce întunec e! Am lăsat stolurile, căci toată ziua bate soarele... Așa!... Stai aicea pe canapea... Haide, nu mai face mofturi!... Imi dai voce? Pălăria, mănușile... Splendidă pălărie!... Tu întotdeauna ai avut gust... Ia să vedem cum îmi vine!... Nu te superi? Știi că mă prinde. Dar poate că ți-e cald?... A! Ce bine e așa! Mai ții minte când repetam împreună și eu îți dădeam riplicele, făcând pe amantul tău și te țineam pe genunchi?... Ce timpuri... Dar eu vorbesc, vorbesc într'una și tu...

— Te ascult...

— Răutate!... Cum se face că m'ai descoperit?

— Auzisem că te-ai măritat... Ți-am mai scris câteva scrisori, dar pace... Acum două luni, întorcându-mă în țară...

— Ce ai fost plecată?

— Cum, nu știi?... De mult, draga mea... I-am dat dracului pe cei dela Național... Mă plictisiseam... Atunci am plecat la Paris... Am făcut un angajament strălucit; n'o să mă laud, dar i-am înnebunit pe toți; să vezi ce mai scriu ziarele, să te crucești. Așa că de vre-o trei ani sunt la Paris... Vara asta, mama fiind bolnavă, am luat un concediu și mi-am amintit și de tine...

Eu nu te-am uitat niciodată.

— Lorică mea!

— Cu chiu cu vai ți-am aflat adresa și iată-mă-s.

— Ce bine îmi pare!... Să vezi ce-o să se bucure și Gică... Nu-l cunoști? E un suflet minunat și ne iubim...

— Altfel nici nu-mi explic... Când am auzit că te-ai măritat, că ai părăsit teatrul, credeam că visez. Cum tu, care aveai atât talent, un viitor...

— Prostii, Lorică mea... Mi-am dat seama că nu-i pentru mine... Eu am o fire ciudată de tot... Acum, tu mă știi...

— Orișicum, dar așa talent!

— Toți mi-au spus-o... Însă simțeam că mă înăbuș, acolo... Ș'apoi Gică nu putea să mă mai lase... A mai venit pe urmă și fetița. N'ai idee ce fericită mă simt!... Am casa mea, familia mea, liniște, m'am făcut o gospodină strașnică... Să mă vezi cum gătesc... Să știi că stai la noi la masă... Tot îți mai place omletă? Nu râde, am devenit o burgheză veritabilă. Pe semne că așa mi-a fost scris...

— Doamne, cum te-ai mai schimbat!...

— Nu Lorico, am rămas aceeași... Mă desgustasem și atâta tot... Intrigile, mizeriile, toate astea m'au hotărît să fac un pas pe care nu-l regret deloc... Seara când stau rezemată de umărul lui Gică, uite colo în colțul nostru, așa l-am botezat eu, iar Mica se joacă la picioarele noastre și noi vorbim, facem planuri de viitor ca doi moșnegi, închid ochii și mi se pare că visez... E, parcă prea multă fericire, Lorico... Vezi, tu n'o cunoști, tu nu poți să-ți dai seama, doar o clipă numai...

— Sentimentalo!... Te ascult și nu-mi vine să cred că vorbele astea mi le spui tu... Adu-ți aminte de vremurile când nopți întregi în odăița noastră sărăcăcioasă la mătușa Catinca, tremurând de frig, declamam că înnebunisem pe biata babă și ne făceam visuri și planuri de viitor... Tu ingenuă, eu cochetă.

— Dar când «maestrul» mi-a dat să spun o poezie la sfârșit de an și am căpătat un buchet de flori, nu știu dela cine...

— Dela ofițerul cel blond... Eram geloasă fiindcă mi se părea că mie îmi face curte și când colo... și a doua zi gazețele.

— Le mai păstrez și acum... Ce-am spus?... A! Da... «La oglindă». Mă îmbrăcasem în costum național. Și directorul... Ce tip caraghios... M'am întâlnit cu dânsul acum câteva luni. Să-l fi văzut ce ochi a făcut când i-am amintit că n'a voit să mă angajeze, ca fiind lipsită de talent...

Mi-aduc aminte de seara când l-am cunoscut pe Gică... Imi trimetea regulat flori, dar era așa de timid că nu avea curajul să mi le prezinte... Când l-o fi costat pe bietul băiat florile acelea!... Nu l-am întrebat niciodată... D'apoi dragostea noastră... Cea dintâi dragoste adevărată...

— Ce vremuri!

— Ce vremuri!

Ochii Marietei se întunecară o clipă... Un nor îi acoperi fața, iar zâmbetul de fericire dispăru din colțul buzelor... Tăceau amândouă, urmărindu-și fiecare firul gândurilor și a amintirilor depănate până la un loc pe același fuior.

Mica își rezemase capul, cu părul cârlionțat, de canapea și asculta și dânsa serioasă de tot, parcă ar fi înțeles durerea din sufletele celor două prietene ce se întâlneau după atâta amar de vreme...

— A fost frumos!... Vai, ce uitucă sunt!... Iartă-mă o clipă, dar trebuie să-mi dea colțunașii în foc...

* * *

Nu-i prea plăceau musafirii lui Gică, fiindcă îi stricau liniștea, dar pentru o prietenă a Marietei trebuia să facă și acest sacrificiu, mai ales că Lorica n'avea de gând să șadă cine știe câtă vreme... După masă, în care timp dânsa istorisise viața dela Paris, succesele, petrecerile, ceva mai mult, îi invitasese chiar pentru vara viitoare să vie la ea să șadă măcar o lună la o vilă din împrejurimile Parisului, o oră depărtare cu mașina, cea mai bună marcă făcută cadou de un conte oarecare. Gică se retrase să-și facă siesta după obicei, iar ele rămaseră să mai flecărească împreună... Lorica tolănită, leneșă cu'n aer plictisit, într'un scaun legănător, la umbra bolții de viță din fundul grădinii, savurând o țigară fină, a cărei rotogoale de fum se destrămau departe, iar Marieta deprinsă să nu stea degeaba, cu o cusătură în mână.

— Ce bine e așa!... Ce liniște!... Gică al tău e simpatic. Știi să gătești admirabil... Complimentele mele! Am să-l învăț și pe bucătarul meu să facă colțunași... Când am să-i servesc lui Bobby, o să înnebunească... Nu ți-am spus de Bobby?... Bietul băiat!... E nebun după mine... Păcat că e blond și pe blonzi

nu pot să-i sufăr... Gică al tău e simpatic ș'apoi fetița e adorabilă; o bomboană nu altceva...

— Adevărat că ai și o vilă?

— Sigur... O să vezi ce drăguță e!... Toată în flori și numai trandafiri... E clădită după gustul meu, ceva original de tot...

Pe nesimțite o moleșeală îi cuprinsese tot trupul; leneșă, îi căzu țigara din mână și închise ochii...

Marieta număra de zor ochiurile împletiturii, dar gândurile îi erau alurea... Obosită se ridică încetitor, trecând la bucătărie... Miros închis de mâncare, vase ce așteptau să fie spălate, apa ce clocotea pe foc, o trezise din visare... Își suflecă mânecile și oftând, fără să știe de ce oftează, răsturnă apa, luând spălătorul...

Două lacrimi se prelinseră de-alungul obrazilor, amestecându-le cu apa clocotită pentru spălatul vaselor...

+ + +

— Ei și-acum ce facem?

— Păi, să stăm... Uite ce noapte frumoasă!...

Mataconiță știi să joci table?

— Table?... Știam odată... Ții minte Marieto? Am să încerc...

— Bravo! Iaca am găsit ce să facem... Puiule, dacă nu te superi adă tablele să-i dau o bătaie conitei, să-și mai amintească de pe vremuri, iar tu fă-ne câte o cafea... Nu ești de părere?...

— Cum, știi să faci și cafea?

Marieta dădu din cap, zâmbind... La lumina lămpii cu abatjour roz, dâșii jucau table, iar Marieta cu Mica adormită în brațe se gândea...

— Bate, conită, bate!...

— Vai, ce nostim e!... Știi domnule Prasin că ești strașnic jucător...

— Vai de mine, conită!... Dar tu nu te plictisești, Puiule?

— De loc... Vă privesc...

Undeva, departe, bătu unsprezece ceasuri.

— Uite, domnule! Unsprezece... Cum trece timpul!

Fără voe își innăbuși un căscat...

— Ce tăcere! Parcă dorm toți...

— E târziu, conită.

— Târziu? La Paris deabia la ora asta... Uite țipenie de

om nu mai e pe stradă... Și totuși e așa de plăcut! Mă simt așa de bine... Nu, zău Marieto, încep să te invidiez... Ce zici mai jucăm o partidă, domnule Prasin?

— Dacă vrei mata...

Târziu, pe când Gică adormise de mult, zâmbind mulțumit, Marieta se scobori pe nesimțite și scoase dintr'un sertar, câteva ziare vechi. Ziarele ce vorbeau de succesele ei... Rândurile îi fugeau de sub ochii, dansau, se învârteau și pe toată pagina cu litere groase nu vedea decât aceleași cuvinte, într'un joc bizar de lumini...

— Paris... Vilă... Mașină...

Obosită își rezemă capul de speteaza scaunului și închise ochii.

+ + +

— Cum, te-ai și sculat?

— Incă de când! Cafeaua ți-e gata...

— Vai, ce drăguță ești!... Stai să te pup?... Ce aer curat!... Trebuie să fie bine să te scoli desdedimineață?... Am dormit minunat... Dar tu?... Gică al tău ce face?... Uite ai și găini! Cât sunt de frumoase!... Măi, măi, ce gospodină mai ești!... Unde-i Mica? Bună dimineață, puiule... Ia vino la mama!

Hop! Așa! Cafea ai papat?... Dar cu mine nu vrei să papi? Cum să nu vrei?...

Marieta trebăluia de zor la bucătărie, silindu-se să fie cât mai curând gata, să poată ține de urit Loricăi, temându-se să nu se plictisească singură.

— Tot n'ai gătit? Apoi stai să-ți ajut și eu... Adică crezi că am uitat? Ții minte când găteam amândouă? Numai să nu-mi miroase mânilor a mâncare... Stai...

Se repezi până în casă, întorcându-se numai decât cu'n șorț și mânilor înmănușate.

— Așa, nu-mi pasă... Să nu mă vadă Bobby înmănușată curățind ardei, ar crede că am înnebunit... Ce nostim e!... Uite ce frumos l-am gătit!...

La prânz, când veni Gică și le găsi pe amândouă la bucătărie, își făcu cruce...

— Marieto, repede că a venit conașul... Ce zici, domnule, de noua bucătăreasă? Haide, eu mă duc să așez masa... În cinci minute, domnul va fi servit...

Și fără multă vorbă alergă în casă, pregăti masa și gravă de tot, plecându-se până la pământ, anunță în ușa camerei:

— Domnul este servit!...

Tot timpul mesei făcură un haz nemaipomenit de curățatul ardeilor cu mânuși.

+ + +

— Știi că e simpatică de tot, prietena ta... Dar ce ai tu ?...

— Nimic...

— Parcă ești tristă.

— De loc...

— Mi-ar părea bine să stea mai multă vreme la noi. Ne mai înveselește casa... Tu nu ești de părere? Zău așa, pune un cuvânt să mai rămâe, măcar câteva zile. Are un aer și nu știu cum... Și tu de ce tot umbli în rochița asta? Ai văzut ce idee minunată a avut? Așa nu-ți mai miroase mâinile a ceapă...

Și Lorica a mai rămas... Serile jucau table sau se plimbau dealungul bulevardului, străjuit de plopî bătrâni.

Mica înainte, ei discutând, se opreau la cofetărie să ia câte o înghețată și zilele treceau pe nesimțite.

— Dacă la vară nu veniți la mine, să știți că mă supăr...

Intr'o Duminică după amiază, pe când toți erau în chioșcul din fundul grădinii, Marieta pretextând că e puțin obosită se închise în odaie...

Nici nu mai ținea minte de când nu mai spusese un vers.

La început se simți stângace, vocea îi răsuna fals, dar încetul cu încetul se înfierbântă, dându-și drumul ca odinioară.

— Bravo! Bravo!...

În ușă, Gică cu Lorica o aplaudau. Rușinată lăsă capul în jos.

— Marieto, trebuie să te pup... Admirabil...

+ + +

O scrisoare de acasă o sili pe Lorica să plece. O conduseră la gară. La despărțire, după ce se îmbrățișară între ele, întinse mâna lui Gică și în clipa aceea i se păru că vede în ochii lor o strălucire tainică, un fel de înțelegere. Parcă un fier roș îi trecu prin inimă...

— La vară, vă aștept... La revedere Marieto! Pa, puiule!
La revedere, domnule Prasin!

Multă vreme se frământă Marieta, căutând să dea o explicație bănușii ce-i încolțise așa pe neașteptate, atunci când și-au strâns mâna.

— Mare plictiseală! Ce dracu mă plictisesc așa!

— Hai să jucăm o tablă.

— Parcă tu știi să joci? Strașnic le mai juca Lorică!...

Zău, parcă îmi lipsește ceva... De ce n'ai mai reținut-o?

Era mai vesel... Tu nu ești de părere? Știi că și-a uitat mânușile...

Căscând plictisit, se întinse în scaunul legănător... Tăceau amândoi...

I se părea ei sau Gică se schimbaseră... Nu mai era acela... Veșnic tăcut, cu'n aer plictisit. Degeaba căuta dânsa să-i gătească mâncările preferate după care altă dată se înnebunea, înăbușind-o cu săruturi, căci acum deabia dacă gusta, pretextând că nu-i este bine sau că nu mai gătește ca odinioară.

— Nu ți-a mai scris Lorică?

— Nu.

— Trebuie să fie la Paris.

— Paris... Vilă... Mașină...

Iarăși năvăleau gândurile.

Poate că și dânsa ar fi ajuns acolo... Iși amintea de succesele, de toate precizările făcute de gazete...

Poate că și dânsa ar fi putut ajunge la Paris, să aibă mașină și o vilă între trandafiri... N'ar fi spălat vasele și nu i-ar fi mirosit mâinile a bucătărie...

Și cât de fericită se simțise până în ziua când o prietenă de altă dată veni să-i desgroape trecutul, să-i răpească...

La gândul că dragostea ei ar putea fi sfârșită, sudori reci îi acopereau fruntea.

Un vânt rău se abătuse dintr'odată, tulburându-le liniștea,

Peste câteva luni primiră o scrisoare dela Lorică prin care le mulțumea pentru timpul petrecut cu ei, anunțându-le totodată și căsătoria cu Bobby, fiindcă îl iubește cu toate că are părul blond și apoi liniștea și fericirea dela ei, au hotărât-o să-și întemeieze un cămin, sperând să aibă o fetiță cu părul cârlionțat ca Mica.

Gică citi scrisoarea de câteva ori și încetișor, prinzându-i mâinile începu să i le sărute ca odinioară...

În aceeași după amiază, Marieta arse jurnalele cu sucele de altă dată, dimpreună cu scrisoarea Loricăi și se simți ca și cum i s'ar fi ridicat e greutate de pe suflet.

Când tot ce-i mai amintea trecutul se prefăcu în cenușă, veselă, își legă șorțul și fredonând o frântură de cântec, începu să tae ceapă pentru o plachie de crap, mâncare după care Gică se dădea în vânt.

Adrian Pascu

REMINESCENȚE COȘBUCIENE ÎN POEZIA LUI BACOVIA

Poetul Bacovia, care într-o vreme era la modă și despre valoarea căruia mulți dintre criticii noștri literari s'au pronunțat ditirambic, elogiind poetul și opera până la exagerare, cum face, dealtfel și Adrian Maniu în introducerea dela volumul de «Poezii», apărut la «Fundatiile Regale» în 1934, — nu reprezintă, după părerea noastră, decât un puternic *temperament*, căruia însă, nu-i corespunde, în măsură egală, talentul poetic, cu ajutorul căruia să ducă la cristalizare desăvârșită în operă artistică simțirea într'adevăr originală.

«Poezia lui Bacovia nu are meșteșug—atita e de simplă—și nu poate fi nici întrecută nici imitată», zice Maniu — și constatarea i-adevărată — dar observația pe care o face în continuare când spune că această poezie «în surdină, cu moliciuni de catifea, cu neguri, ploaie, ninsoare sau putredă arșiță — cu mizeria târgului provincial în care s'a irosit, și cu splendoarea palatelor din vis, din parcuri cu năluci de statui — *e numai a lui Bacovia*», nu corespunde adevărului. Toate acestea le găsim la poeții franțuji, în special la Baudelaire și la Verlaine, pe care i-a imitat și a căror influență — relevată dealtfel de critica literară — se resimte până în cele mai mici amănunte.

Bacovia a fost însă influențat și de poezia românească, fapt care nu s'a relevat îndeajuns. S'a amintit de influența lui Eminescu, dar nu s'a arătat că la Bacovia persistă reminescențe chiar din poezia lui Coșbuc, constatare nu numai curioasă, la prima vedere, dar chiar de-adreptul de necrezat, dacă ne gândim la temperamentele diametral opuse ale celor doi scriitori.

Evident însă că pe Bacovia nu l-au putut influența poeziile,

pline de sănătos optimism, ale poetului ardelean, ci, reminiscențele de care vorbim, își au obârșia în poezii ce se potrivesc mai mult cu temperamentul lui Bacovia — poezii din care face parte și *Toamna*, dinamicul pastel dela sfârșitul volumului «*Ballade și idile*». Versuri întregi, expresii, procedee artistice și elemente de prozodie se transpun, fără a se contopi, în poezia «*Furtuna*», care seamănă cu a lui Coșbuc și prin subiect.

Elementele comune ne izbesc dela prima vedere. Astfel, începutului poeziei lui Coșbuc :

*Toamna târziu
În noaptea cu lună
Cum vâjâe codrul
Și geme și sună !*

îi corespund versurile bacoviene :

*Prin codrii Bacăului
Vâjâe vântul
Se 'ntunecă lumea
Un cer ca pământul
Și codru pe codru
Se umple de clocot
Iar toamna în hohot
Le cântă prohodul...*

Neasimilate apar și versurile :

*Și codrul aude
Puternicul rege
Aude prin noapte
Și bine 'nțelege.*

din poezia lui Coșbuc, a căror prezență rămâne evidentă, până și prin rima comună, în versurile lui Bacovia :

*Și mintea de zgomot
Nimic nu 'nțelege
Și-aș vrea ca să mor
Ca Romulus Rege.*

Deosebirea nu-i decât de simplă nuanță temperamentală, versurile lui Coșbuc fiind mai obiective, pe când ale lui Bacovia scoțând în lumină un subiectivism, dealtfel destul de explicabil.

Asemănarea merge și mai departe, căci lui Bacovia îi rămâne în minte până și imaginea poetică prin care codrul cu crengile lui e personificat într'o ființă cu pletele încălcite.

Și parcă mă chiamă
De crengi atârând
Avesalomi *gemând* ¹⁾
Cu plete 'ncălcite.

zice Bacovia, după ce Coșbuc se exprimase :

Și codrul se 'ndoale
Și-l birue vântul
Râzând îl zugrumă
Și-i pune veșmântul
Și părul i-l smulge
Și 'n văi îl aruncă.

După ce, într'amândouă poeziile se descrie zbuciumul titanice al naturii, într'un ritm oarecum uniform, apare, de-odată, un element nou: *spaima*, care duce de-opotrivă la reacțiunea celor ce-s martori la vijelia cumplită. Zice Coșbuc :

De *spaimă* s'ascunde
Părul sub ghiață

iar Bacovia îl pastîșează :

De *spaimă* mă prind
Priviri rălăcite.

imprimând și aici pecetea subiectivismului său, spre deosebire de obiectivismul din versurile lui Coșbuc. Admițând că nota originală se datorește tocmai acestei cauze, influența lui Coșbuc la Bacovia rămâne totuși în afară de orice discuție, fiindcă procedeul artistic, evidențiat prin nota formală, imprimată de expresia de *spaimă*, persistă, fapt explicabil, dacă ne gândim că în «Toamna» lui Coșbuc apare de două ori.

Însfârșit, simetria celor două poezii — deși deosebite ca număr de versuri — se păstrează în întregime, căci momentului de groază manifestat îi urmează înfrângerea și moartea, exprimate și 'ntr'o poezie și 'n alta sub dominația unei atmosfere de liniștire și resemnare neputincioasă, căci, pe când «regele codru» din poezia lui Coșbuc :

Suspînă văzându-și
Pustiul, și geme
Și cade pe spate
Și moare cu fruntea

1) Cf. expresia în versul lui Coșbuc: «Și *geme* și sună», reprodus mai sus.

Pe pieptul naturii
Și moare natura
De jalea pădurii
În toamnă târziu.

Bacovia își exprimă dorinți asemănătoare :

Și-aș vrea ca să mor
Ca Romulus Rege
Uitat, legendar...
Cuprins de-o furtună
Pierdut să dispar
Prin codrii Bacăului...

Dar simetria celor două poezii merge așa de departe, încât până și procedeul lui Coșbuc de a începe și a sfârși poezia prin acelaș vers, îl adoptă Bacovia în poezia sa.

Dacă mai adăogăm la toate acestea și ritmul identic al celor două poezii precum și constatarea că atâtea elemente din *aceeaș* poezie a lui Coșbuc au fost utilizate în *aceeaș* poezie a lui Bacovia, evident că nu mai poate fi vorba de simplă coincidență, ceea ce ne duce la concluzia că nu pot fi considerate coincidențe nici alte elemente comune celor doi poeți, cum ar fi de exemplu versurile din poezia *Note de primăvară* :

Dintr'un fluer de răchită
Primăvară,
O copilă poposită la fântână
Te îngînă
Pe câmpia clară,

cu resurse vădite în poezia *În miezul verii*, a lui Coșbuc :

Liniștea-i deplin stăpână
Peste câmpii arși de soare
Luna-i goală : la fântână
E pustiu și nu se 'ngînă
Nici o boare.

din care Bacovia împrumută până și rima și din care mai culege și alte elemente, cum ar fi *salcia*, *fluerul*, etc., pe care, luându-le din cuprinsul întregii poezii, le concentrează în strofa citată.

Nici versul : «Pe umeri pletele-i curg râu», din idila lui Coșbuc *Numai una*, n'au scăpat de transpunerea aproape iden-

tică a lui Bacovia în poezia *Nevroză* («Pe umeri pletele-i resfir»), fapt pe care, cu toată concesia, nu-l putem considera simplă coincidență, după cum nici ritmul din poeziile: *Furtună*, *Proză*, *Moină*, *Pastel*, identic cu cel din *Toamnă*, nu poate fi socotit decât ca reminiscență vădită a versificației lui Coșbuc, — prezentă, dealtfel, și prin ritmul, atât de rar în literatura noastră, din unele versuri ale poeziei lui Coșbuc *Zobail*, ca de exemplu:

Iar albele giulgiuri bătute de vânturi
Dau tact tânguioaselor cânturi,

și care, la Bacovia, datorită artistului mai puțin desăvârșit, apare în aceste cam diformate versuri din «Amurg antic»:

Și stropii căzând în amurg în color
De sineală, de aur, de sânge.

Bacovia mai utilizează și procedeul cunoscut și cu totul original la Coșbuc de a sugera anumită stare sufletească, mai intensă, prin repetiția conjuncției *și* sau prin versuri simetrice, cum e cazul rândurilor din «Seară tristă»:

Și 'n jur era așa răskoală...
Și nici nu ne-am mai dus acasă
Și-am plâns cu frunțile pe masă...

reminiscență sigură din poezia «Sub patrafir» a lui Coșbuc, în care se simte prezența versurilor:

Și nici la boi n'am dat mâncare
Și 'n brazdă plugul l-am lăsat
Și ca nebun am alergat
Pe dealuri, pe flăcău să-l cat,
Să-i cer iertare.

Pe baza acestor observații, la care se poate adăoga suportul destul de consistent al constatărilor făcute de critica literară că poezia lui Bacovia, în mare parte, e tributară lui Paul Verlaine, Baudelaire, Eminescu și alții, putem trage bineîntemeiata concluzie că nu avem de-a face cu un mare talent poetic, ci numai cu un puternic temperament.

D. Florea-Rariște

MI-I SETE...

Batjocurea Ierusalimul cărarea patimilor Tale
Și la răspântie de drumuri, cădeai în răsul tuturoră,
Tu, Celce-ai înviat pe Lazăr și-ai mângâiat atâta jale,
Tu, Ce-ai clădit o lume nouă peste Sodoma și Gomora !

Din înălțimea Crucii Tale, într'un suspin ai zis „Mi-i sete“ !
Cu buza arsă de văpaia atâtor clipe de durere.
Atunci sutașul Îți întinse în vârf de sulită-un burete,
Să-ți potolești, lisuse, setea cu stropii de oțet și fiere.

„Mi-i sete“ !... șoapta 'nsângerată, pe adieri îmbălsămate,
Pornind din arșița Golgotei, s'a răspândit pe 'ntreg pământul
Și dacă 'n lutul tău vremelnice viața inimii nu bate,
În vecii vecilor rămâne nemuritor aici cuvântul.

„Mi-i sete“ !... Par'c-aud cum crește șoptirea Ta de-odinioară
Aeve cum pătrunde 'n cuget și cum stăruitoare cere
Cu stropi de jale și iubire să ungem gura Ta amară.
Iar noi, asemeni cu sutașul, îți dăm în loc de lacrimi, fiere.

MI-E INIMA STRĂINĂ

Îmi bate Primăvara 'n geam
Cu ochi senini și păr de soare...
Îmi bate Primăvara 'n geam
Cu 'nflorirea unui ram
Și-adieri de lăcrămioare...

Ea râde, râsu-i argintiu,
Și clopoțeli albi și-i sună.
Ea râde, râsu-i argintiu,
Și 'n umbra geamului pustiu,
Mi-aduce-un strop de voie bună !

Copilă dragă, ce sosești
Cu-atâta cântec și lumină,
Copilă dragă, ce sosești
Cu-atâtea dulci și dragi povești...
Te du... Mi-e inima străină !

Toma Rouă

ÎN LOC DE CRONICĂ MEDICALĂ...

Către sfârșitul lui 1939 și la începutul anului 1940, Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale ia hotărârea, ca ofensiva sanitară din acel timp să fie complectată și cu o echipă volantă de medici specialiști, cu scopul de a cerceta populația rurală pe teren. În vederea acestui obiectiv se înstitue și pentru Județul Iași un complex de 6 specialiști, în boalele mai frecvente din mediul rural.

Ideia e desigur foarte bună. Pe deoparte li se oferă medicilor de circumscripții posibilitatea de a-și controla unele diagnostice, pot să-și precizeze pe altele, au ocazia de a-și valorifica munca sau să se mângâie de unele insuccese, în timp ce sătenii se bucură că au fost văzuți de un „doctor mare”; iar pe de altă parte, volanții din echipă au și ei un divertisment de Duminică; mai iesă la câmp și apoi se documentează și de modul cum e viața rurală.

Intr'un cuvânt, prilej de mulțămire și dintr'o parte și din alta.

Echipa, formată din specialiști în bolile de ochi, nas-gât și urechi, de dinți, de copii, în tuberculoză, boli de piele și sifilis, e gata de plecare. Ordinul, foarte strict, e clar: în fiecare Duminică la ora 8 dimineața, echipa să iasă pe bariera Iașilor.

Camioneta sanitară, ca o dubă, primește întâi câteva legături cu imprimate, la care medicii se uită întrebători. Curiozitatea li este repede satisfăcută: maldărul privește pe medicul de circumscripție. Sunt fișe, tabele de complectat, diagrame, fluctuațiile splinei în malarie... logaritme, care au fost ochite de specialiști numai într'un colț.

Timpu trece repede, plecarea se precipită. Un moment! Nu s'a pus panerul cu medicamente. Oficiantul sanitar care se folosește de împrejurarea transportului gratuit pentru a face o

vizită, fără nici o cheltuială, unui prieten dela țară ne asigură că nu-i nevoie. Medicamente sunt la circumscripția respectivă.

Camioneta se pune în mișcare. Șofeurul își arată îndemânarea. La curbe, merge pe două roate. Puterea centrifugă ne izbește de părete. Din fericire drumul nu-i prea lung, căci pentru acomodare prima circumscripție a fost aleasă mai aproape de oraș. La coborâre, primirea o face medicul gazdă care se scuză că poporul n'a venit încă, „dar acuși s'arată“. După un ceai care încălzește echipa, pacienții încep să se ivească. Bolii comune: răceli ca pe vreme de iarnă, râie, bube dulci, măsele, stricate, vălămătură, tulburări de menopauză, lume prăpădită, uscată de nemâncare și gălbegită de friguri. Nu vedem boale grele, diagnosticele dificile, doară pe ici pe colea se mai dreg câte un diagnostic. În general medicul vizitat își cunoaște bolnavii.

Pacienții se îngrămădesc. În două săli mici, unuia i se întoarce pleoapele; altuia, îi sună la urechi sau i se trage limba afară cu batista pentru ca să i se uite în gât cu o oglindă în frunte, la care te întrebi de unde îi vine lumina. Un bolnav se sfiește să-și arate părțile rușinoase, iar fiziologul se roagă de puțină liniște căci nu aude ce sfârâie la plămân. Timpul trece, bolnavii se perindă. Unul, mai are pe cineva acasă pe care îl scutură frigurile. O vecină l-a rugat să-i aducă și ei un praf de durere de cap. Larma se întetește. Un sugaci desfășat în aerul rece te face să simți o umezeală caldă, arătându-și calitățile de pompier, în timp ce mă trezesc călare pe un lighian pe care infirmiera să precipită să-l vâre sub falca sângerândă a unuia căruia „cu mare iuțeală de mână“ dentistul îi dăduse afară o măsea.

— Unde-i panerul? Medicamentele?

— Care?

— Păi n'ați adus?

— Era vorba c'o să găsim aici!...

Înțelesul din ochi ne spune că e mai bine să schimbăm vorba și s'o mai întoarcem și la sfaturi populare. Colegul vizitat se uită galeș la dulapurile răvășite: când le mai combletează el! Puterea e în injecții și'n chinină, dar și pentru aceasta din urmă, cu socoteală. Pe ici, colea, câte o curățenie luată pe loc încruntează pe cel care spunea că-l învăluia la lingurică.

Lumea s'a rărit. Câte un întârziat se convinge și el că venise doar de încercare, să vadă ce zic și „doctorii cei mari“.

Ei, acum totalizarea cazurilor.

Fiecare specialist vine cu lista lui. Am văzut pe cutare. Cutare avea dinți stricați, pe ăsta l'am văzut și eu cu râie, a trecut și pe la mine pentru că tușea. Ei, cum îl trecem ? un om cu trei boli, sau trei boli și un om ?

Glasul unui specialist recomandă atenție la întocmirea tablourilor rezumative. Cel puțin acum oficialitatea trebuie să fie înștiințată exact, de opera întreprinsă. În afară de aceasta tablourile vor constitui un mijloc de orientare, mai aproape de adevăr și vor arăta gradul de morbiditate în pătura noastră rurală. Să știm și noi cum stăm cu boliștea. Și adunarea începe : rachitism 5, tuberculoză 7, sifilis 6. Băgați de seamă că aceștia sunt declarați. Pe noi ne interesează numai cazurile noi descoperite. Mai departe : diverse 54, pelagră 0 (nu-i sezon), urechi 2 (is bune că erau cu ceară), dinți ? Ei ! cum punem dinții ?

Șoapte discrete se strecoară pe la urechi : nu mai socotiți atâta că se usucă mâncarea de când tot așteaptă să terminați.

Colegul de gazdă deja dispăruse pentru unele pregătiri : la drept vorbind, în afacerea aceasta, numai el duce greul. În sfârșit echipa se așează eroic în jurul mesei.

— Poftim serviți, luați, astea's bune, sunt răciturile de cucos, cine vrea, să scoată din mâncarea rece, se așează bine după aperitive. Mai avem și o mâncare cu legume, niște cotlete de purcel pentru că eri a fost tăiere, o cremă din 15 ouă, spumată pe deasupra, brânză cu găuri, cafea, fructe, vin de prin partea locului, pâne de casă și alte bunătăți.

Și surprinzător : cerberii regimurilor dietetice mănâncă, nu se încurcă, în timp ce pe gazdă o fură gândurile... dacă echipa ar veni odată pe lună, i-ar mânca regulat câte un sfert din leafă.

După procesul-verbal, în care se trec și câte-va cuvinte de laudă pentru medicul vizitat și complimentele de rigoare adresate soției colegului, care s'a ostenit atâta să omoare stomacurile „ilustrelor personalități“,—urmează imbarcarea și apoi descinderea la Iași, țapeni de șăle. La revedere pe Duminica viitoare.

Programul, întocmit cu mare grijă, după localități, starea drumurilor, vremea probabilă etc., începe să-și depene firul.

Duminica viitoare lipsește un internist. Nu-i nimic. De data

asta, merge. Echipierii noștri se îndoesc însă că are să se găsească pentru viitor, deoarece oficialitatea n'are pe unul al ei încadrat, de soarta căruia să poată dispune. Ideia ca internistul să fie furnizat de spitalul militar este primită cu entuziasm. Acum Ministerul Sănătății are autoritate și asupra medicilor militari.

La ora opt și zece duba a eșit pe bariera Păcurarilor. Trece șesul Bahluiului, ridicăm o cotitură la stânga și din vârful dealului vedem și satul unde ajungem tot prea devreme.

Colegul ne aștepta în drum. O căsuță ascunsă după un gard, trădează prin mirosul de acid fenic prezența centrului de sănătate. Câte-va căruțe ne arată că satele fuseseră stârnite de autoritățile locale. Urcăm pe prispa localului în care trebuie să se desfășoare ofensiva. O ușă, la care îi nevoe să pleci capul, ne primește într'o tindă pentru ca să intrăm după alegere : în dispensar, ori în odăița medicului, amenajată pentru opera care urma să înceapă.

Ingrămădeală la intrare. Inghesuială la desbrăcat. Oglinda laringologului proiectează în tavan, raza de lumină care vine dintr'o fereastră bătută în cue. Dentistul începe a cotrobăi prin gură. Un pacient întreabă dacă e nevoe să se desbrace chiar de tot. Pediaterul, devenit internist, se trezește împins cu capul subsuara altui bolnav, în care timp i se înșiră pe spate betele unuia, care trebuia să-și scoată cămeșa. Surpriză! Obiectul de îmbrăcăminte poartă pe plastron stampila unei mari instituții de asistență socială din Iași. Ce să-i faci ?! Rămășiți din binefacerile electorale : s'au adus cu sacul și s'au împărțit pe ici coala.

Zarva care se întrece, e tăiată brusc de o întrebare, care cade ca o măciucă :

— Dar de ceva „exantematici“ nu-i rost pe aici ?...

Emoția, care-i cuprinde pe toți, este ușurată de colegul gazdă care declară că n'are nici un caz. De altfel stă bine, chiar acum două zile a închis epidemia de scarlatină.

O măsură de prudență totuși nu strică. Regulă la consultații : întâi să între copii, al doilea satele mai depărtate și apoi cei localnici. Până să se rânduiască grămezile vestimentare se aude o întrebare :

— Din punctul de vedere al îmbrăcăminte, ce deosebire este între o femeie dela țară și una din oraș ?

— ? ? !

— Femeia dela țară se desbracă un ceas și când te uiți la ea a rămas tot îmbrăcată, pe când femeia dela oraș se îmbracă un ceas și când o vezi îi tot desbrăcată.

Treaba merge, timpul se duce, adunarea cazurilor vine la rând.

Aceleași boli care se raportează la regiune ; malarie destulă, n'am trecut pe lângă balta cu stuf?, pelagră, nu-i sezonul, boli venerice nu se văd, tuberculoză ? Nu degeaba lumea e așa de suptă, palidă și nemâncată și apoi nu vedeți că frigurile i-au pregătit culcușul ?

Să grăbim încheierea procesului-verbal. „Medicul circumscripției întreabă dacă-i loc și pentru el în camionetă. Ar vrea să meargă în oraș, are ocazie să vadă un film și să mănânce și el o fleică. Îi holtei !...

A treia Duminică internistul tot lipsă, ba mai mult și un specialist calificat. Îi dăm drumul. Ne vom descurca pe teren. Tabloul e acelaș. ¶

În Duminica a patra apare un medic în uniformă : delegatul Spitalului Militar, internistul mult așteptat.

— Dar dumneata ești dentist ? Ce cauți aici ?

— Apoi să vedeți, am căzut de serviciu, dar Duminica viitoare vine altul.

— Du-te domnule acasă !

— Nu se poate, trebuie să raportez activitatea.

În procesul-verbal de activitate figurează și iscălitura respectivului.

Duminicile se scurg. Echipele, când în trei, când în cinci, își continuă intens activitatea. Sunt vizitate 15 circumscripții rurale. Unele din ele au rămas pe la vară, când drumurile vor fi practicabile.

Întoarcerea din drumul, râu de glod al Erbicenilor, pune în încurcătură pe medicul primar căci nu știe cum să raporteze ministerului lipsa de activitate din acea zi.

Un specialist dispăre din componența echipei, întrucât un accident i-a produs o fisură a tibiei, necaz care petrecându-se în Iași nu putea să se producă decât în unul din cele două locuri unde se află și se întâmplă toate evenimentele mari : sau tramvai sau în Piața Unirii.

În cazul colegului nostru, tramvaiul i-a dat izbitura de l-a scos din echipă pe trei luni.

Activitatea continuă neîntreruptă și încă și mai mult, se intensifică. Comuna Belcești, sat mare și cu împrejurimi populate, nu totalizează decât 80 de bolnavi: fusese un frig de 17° sub zero. Circumscripția Ungheni, vizitată după o săptămână de ploi, oferă 34 de cazuri. Voineștii și Cotnarii trec peste 300 pentru că numărul pacienților e în raport cu timpul, drumurile, populația etc. Satele îndepărtate se prezintă cu 5-6 bolnavi. Comunele de reședință duc însă greu.

Intr'una din zile, medicul primar de județ, personalitate delicată, mă oprește și cu un oarecare ocol îmi spune:

— Aseară am venit dela București. Am fost într'o conferință la minister și drept să-ți spun, am cam primit unele observații pentru că la Iași nu se vede deloc activitatea echipelor de specialiști. Ași putea să spun... se dau cele mai mici cifre. În alte părți e o activitate foarte intensă și nu mai departe, în unul din județele Moldovei, echipa de specialiști examinează până la 1500 de persoane într'o Duminică.

— Uite, domnule medic primar, înțeleg la ce vreți să faceți aluzie, îmi veți permite însă să fac unele declarații: Activitatea echipei de specialiști depinde de ce i se oferă și cât i se oferă spre examinare. Examinăm atâți bolnavi sau ziși bolnavi, câți se prezintă—nici unul în plus sau în minus. Din tot ceea ce facem, să avem cel puțin mângâierea că am raportat niște date exacte.

Voi face însă o întrebare: Câți medici au fost în echipa din județul citat? Patru.

Să împărțim activitatea celor patru specialiști în mod egal căci e mai convenabil. Ar veni de fiecare cap câte 375 de bolnavi. Admitem că au consultat încontinuu șase ore, ar fi cam 62 de bolnavi pe oră, deci un minut pentru un bolnav. Se desbracă, se îmbracă, îl întrebi... De unde esă 1500 de oameni? De unde?

— ? !

Gh. Nastase

PENTRU CUNOAȘTEREA RELICVELOR ISTORICE DIN IAȘI

CASELE ȘI GROPNÎȚA LUI MIRON COSTIN
ÎN IAȘI

Noi ieșenii suntem cei mai chemați și mai obligați a ști cât mai multe despre personalitățile culturale ale acestui neam, ce au viețuit în întregime, sau în parte, în Metropola Moldovei. Dacă nu putem aduce ineditul în legătură cu aceste figuri reprezentative, în orice caz niciodată nu va fi destul a vorbi despre ele mai ales acolo unde ar trebui, dacă nu există, să existe un cult al acestora. Din capul locului subliniem că uitarea mai poate avea o scuză, însă ignoranța rămâne condamabilă. Să trăești la Iași și să nu știi ceva mai mult ca alții despre Miron Costin, sau alți bărbați cărturari ce au trăit în orașul nostru, nu poate fi decât indolență, dacă, ferească Dumnezeu, mai ești și pretins intelectual. În articolul de față încep cu câteva amănunte, pe care le cred importante, referitoare la Miron Costin. Adaug că Miron Costin a fost uitat pe nedrept. În 1933 se împliniseră 300 de ani dela nașterea lui, «7142, Octombrie, sânt începute și zilele vieței mele»¹⁾ și oficialitatea nu l-a comemorat decât foarte palid, aproape de neobservat. Măcar după trei veacuri merita să fie evocat cu evlavie acela despre care naționalistul N. Bălcescu scria «că numele lui va rămâne vestit atât prin istoria Moldovei ce ne-a lăsat, cât și prin tragica sa moarte, căci și el asemenea au cinstit știința și au dat frumosul exemplu în acele triste timpuri, pierzându-și viața pentru binele omenirii»²⁾. Desigur că nu trebuie așteptat totul dela oficialitate, dar a lipsit

1) V. A. Urechia, Miron Costin, opere complete (Buc. 1886) Tom. I, p. 300.

2) N. Bălcescu, Biografia logofătului M. Costin, în Mag. istoric pentru Dacia, Tom. I, p. 138.

și inițiativa particulară. În 1933 ieșenii aveau de comemorat cu Miron Costin și pe voevodul Miron Moghilă Barnovschi, dela a cărui năprasnic sfârșit se împlineau tot 300 de ani.

Pentru acest din urmă, Miron Vodă, ruda Costineștilor și o interesantă figură domnească pe care manualele noastre de istorie până mai eri îl treceau sub tăcere, la exemplul și îndemnul profesorului meu, d-l I. Minea, titularul catedrei de istorie națională dela «Universitatea Mihăileană», semnatarul acestor rânduri a scos o monografie. Ne bucură faptul că afară de lucrările mai vechi și mai noi despre Miron Costin a apărut de curând și viața romanțată a acestui boer cronicar.

Costineștii n'au nicio ctitorie bisericească în Iași, ca Miron Barnovschi, cu toate că gropnițele lui Miron și Velicico sunt la Iași (printre mormintele dela Barnovschi, ori Sf. Ioan Măji, altă ctitorie a lui Vodă Barnovschi nu se află și acela a lui Velicico, cum pretindea V. A. Urechia ¹⁾). Velicico Costin este înmormântat la Bărboi). Cei doi Costinești, uciși de Constantin Cantemir, nu-și odihnesc trupurile la Mănăstirea Bărbești, ori satul dispărut Bărboși, de lângă Roman, care făcea parte integrantă din latifundiile lui Miron Costin. La acea mănăstire a fost îngropat Vasile Costin, mort în 1685, fratele lui Miron și Velcio, precum și Elena soția lui Miron ²⁾). După asasinarea lui Miron Costin în Decembrie 1691 știm că rămășițele sale pământești sau așezat la Mănăstirea Barboși și abia în 1888 ori 1890, au fost aduse la Iași și așezate sub soclul statuei din coasta Teatrului Național ³⁾). Așa dar, gropnița dela Iași a lui Miron Costin este sub acest monument de artă, executat de sculptorul polonez Vladislav-Vladimir Hegel. Menționăm că primul locaș de îngropare a lui Miron Costin s'a descoperit în 17 August 1886 de către istoricul și academiicianul Vasile Alexandrescu-Urechia ⁴⁾, din a cărui inițiativă și stăruință s'a ridicat în orașul nostru statuia de bronz a lui Miron Costin, cu cele două admirabile bas-reliefuri, unul reprezentând pe cărturar la curtea regelui Poloniei, Ion III Sobieski și secundul reprezentând arestarea cronicarului din ordinul răzășului ajuns voevod, Constantin Cantemir.

1) V. A. Urechia, op. cit., p. 341-342.

2) Ibidem.

3) N. A. Bogdan : Cel mai nou ghid al Iașului (Iași, 1932), pp. 30-31 ; Eugen Herovanu : Orașul Amintirilor (Buc. 1936) p. 373.

4) V. A. Urechia : l. c., p. 342.

Tineretul școlar în excursiile lor pe la monumentele istorice ale Iașului să nu treacă nepăsători prin preajma acestei statui cu osemintele aceluia a cărui pană ne dă scrieri pline de iubire de țară, de patriotism luminat, împăcat cu iubirea de adevăr, dorind să ne facă a pricepe «cu cele trecute vremi... pe cele viitoare». În preajma acestei statui se poate face o minunată lecție de naționalism constructiv, sănătos, căci Miron Costin a mai fost și un vajnic deșteptător al conștiinței naționale și un neadormit apărător al integrității Moldovei.

Noi ieșenii mai avem posibilitatea să cunoaște și unde a locuit marele logofăt Miron Costin, atâta vreme cât a fost printre cei dintâi dregători din sfatul domnesc al voievozilor din Iași.

Informațiile ne arată că din 1664 învățatul cronicar a renunțat la pârcălăbia Hotinului și devenind mare comis s'a mutat la Iași, unde-și cumpără niște case dela șetrarul Andrieș, feciorul fostului mare logofăt Toderașco. Documentul din 7172, Aprilie 20, dela Eustatie Dabija zice că noul proprietar al Iașilor își cumpărase casele pe Ulița Strâmbă ¹⁾. Aceasta era o stradă care există și astăzi în Iași, ce lega strada Sfânta Vinere (Anastasie Panu) cu Podul Vechi ²⁾. Străzile amintite erau cele mai principale în Iașul de atunci, ele fiind în preajma Mitropoliei, care era biserica Sf. Neculai Domnesc și în preajma palatului Gospod, pe locul unde este astăzi Palatul Administrativ. Strada Sf. Vinere se mai zicea și Ulița Mare (Anastasie Panu).

Primăria Iașilor prin iscusii ei ingineri ar aduce un pios omagiu memoriei lui Miron Costin, identificându-i casa în care a locuit, unde am voi să vedem pusă o placă amintitoare, așa cum se obișnuște în toate țările ce au cultul marilor valori naționale.

Despre Nestor Ureche, ctitorul bisericii Prapa Doamna (Sf. Paraschiva) de lângă Fundația Regelui Ferdinand I, tatăl humanistului Grigore Ureche, știm că era chiriaș în Iași, locuind mai tot timpul la Cărligătura, unde-și avea moșia ³⁾.

Aurel H. Golimas

1) V. A. Urechea, op. cit., p. 307.

2) Gh. Ghibănescu : Catagrafia Iașilor, în «Ioan Neculce», *Beletnul Muzeului Municipal, Iași* (Fasc. 9, P. II, 1933), pp. 298-299.

3) I. Minea : *Din Istoria Culturii românești*, I (Iași. 1935), pp. 48—52.

MIRCEA

Gospodarul casei și capul familiei era Mircea. Avea doisprezece ani neîmpliniți, era slab, brunet, cu părul negru făl-făind peste urechi, cu ochi ageri și întunecați ca două picături de noapte, și așa de neastâmpărat, încât mânia tot târgul și-l răscula în contra lui. Unde-l căutai îl găseai; în clopotnița în-naltă la tras clopotele, în vârful teiului din fundul grădinei, în podul hambarelor primăriei... pretutindeni, numai umbra lui.

— Zurbagiu cum nu s'a pomenit, ziceau vecinii, este și feciorul coanei Olgăi! Doamne, Doamne, parcă-i făcut din șapte odată. Il vezi pretutindeni în aceeași clipă. Ptiu, bătu-l-ar toaca! Bătrânii târgului, care rămăseseră pe acasă, l-au botezat „Chi-păruș“, că ziceau ei „iute-i ca ardeiul“.

Dar așa cum era, el rămăsese gospodarul casei, capul familiei și conducătorul celorlalți șase frați mai mici.

Tatăl lor plecase pe front dela începutul războiului. Cât a fost acasă, Mircea a fost răsfățatul tuturor, pentru că doar el era cel dintâi copil. Nici o grijă decât cartea și joaca; îi plăceau amândouă și le făcea destul, dar fiecare la timpul ei. Dar după plecarea la războiu s'au răsiurnat toate planurile din viața copilului. Grijile gospodăriei îi reveneau lui de drept, cu atât mai mult, cu cât coana Olga era slabă și bolnăvicioasă, că nu mai cu rugăciuni și plâns se hrănea tot timpul.

Mircea devenit așa deodată, stăpânul familiei, se purta și mai serios ca înainte, era și mai grijuliu. El avea grija lemnelor pe care le cumpăra, le căra cu mânilor lui slăbuțe, apoi le tăia și le despica singur până se istovea; el avea grija cartelei, cu care trebuia să capete, făcând rând la ușa primăriei: $\frac{1}{2}$ kgr. zahăr, 15 kgr. făină de porumb și 4 pâni pe săptămână pentru toată casa. Se îmbulzea, trecea pe sub coate și printre picioarele oamenilor, primea pumni, înjurături și ghionturi, dar nu se

lăsa până nu ajungea primul la ghișeul de unde se împărțea rația săptămânală. Ajuns acolo, începea să se certe, să strige și să ceară mai mult o pâne, că ei sunt opt oameni și li se dă prea puțin; dar toată munca lui era zădarnică. Atât era scris, atât i se dădea.

Așa, din zi în zi, grijile îl copleșeau, și era așa de firav, așa de slăbuț, că-ți era mai mare mila uitându-te în ochii lui veșnic plini de lacrimi. Coana Olga se uita la el, ca la o adevărată minune a cerului, făcută anume pentru ajutorul vieții ei, și era fericită știindu-l lângă ea.

— Ce m'aș face fără el! se plângea ea, de câte ori era bolnav sau indispus.

Războiul își făcea toate capriciile lui, nestingherit de nimeni, măcinând viețile, sărăcind oamenii, aducând tifos și păduchi pretutindeni. Tatăl lui Mircea nu mai scria nimic; știau toți că-i pe front, dar ce anume face acolo, asta nu mai aflaseră; e mort, trăește și cum trăește? Poate l-au mâncat corbii, poate e fără mâni, poate, și-a pierdut ochii.

Coana Olga citea toată noaptea și se ruga în genunchi la icoana Maicei Domnului. Citea „Psalmii lui David“, o carte groasă, legată 'n pânză roșie și poleită cu aur. Se ruga plângând pentru sănătatea lui, acolo pe front.

— Ține-l sănătos Doamne!

Târziu de tot se culca ofilită și se chinuia să doarmă. Dar somnul nu venea. Patul era cărbune aprins, parcă; o frigea, se svârcolea, se sbătea sub plapomă, se sucea, apoi se ridica încet, se apropia de patul în care, obosit și plin de griji dormea Mircea, îi făcea trei cruci, îl săruta pe frunte, îngenunchea și iar se ruga, acolo, la căpătâiul lui. Câte nopți de nesomn, de rugăciune și lacrimi a petrecut ea!

Așa chinuitor de greu treceau zilele și războiul nuse mai termina.

Intr'o zi s'a umplut târgul de Ruși. Cazaci cu căciuli dintr'o oae, cu cuțite în jurul pieptarului, cu pantaloni roșii, călări pe cai ca fulgerul de iuți, străbăteau într'o secundă, dintr'un capăt în celălalt al târgului. Tunuri, chesoane, cai mulți și în zări, spre apus, clocot infernal. Văzduhul înroșit ca de sânge, clocotea. „Vin nemții!“... „se apropie dușnamul!“... „Rușii fug de pe front!“...

Panică și jale pretutindeni. Frontul era la 7 km. Femeile s'au adunat la câteva case și se rugau. Coana Olga s'a dus și ea la o vecină, să se sfătuiască. Era către sară. Soarele se uita înapoi, peste umărul zării. Era cald și frumos, parcă așa în ciuda durerilor omenești. Deodată a început a clocoti cerul. Fluerau șrapnelele pe sus și se izbeau, năruind casele, răsturnând copacii și 'n zgomote asurzitoare aruncau foc și fum.

Nemții bombardau târgul în care se retrăsese cartierul general al Rușilor. Pământ și ploae de alice mari de plumb cădea de sus. Așa ceva nu s'a mai pomenit. Oamenii îngroziți urlau de spaimă și alergau așa, încoace și încolo, ca ești din minți.

De peste grădină, cu părul vâlvoi și cu inima la gură, Mircea alerga spre casă, speriat. În jurul lui era praf și fum.

— Mama! unde-i mama? Incepu să plângă, văzându-și frații ghemuiți sub un perete, casa pustie cu ferestrele sparte de alice și păsările speriate fugind peste garduri.

Mama lui era singură, undeva la altă casă. Asta nu putea el îngădui. Cum s'o lase singură? În mîntea lui se frământau gândurile și nu știa cum să-și aducă mama, acolo între ei, lângă el.

A luat umbrela, a deschis-o, ca să fie apărat, gândea el, să se apere de grindina morții plumburii, și într'un suflet s'a pornit spre casa din care coana Olga tocmai eșise.

Dela depărtare s'au văzut. Inima coanei Olgăi, s'a făcut mică, de parcă nici nu mai avea inimă. Mircea alerga purtând umbrela, ca o barcă de salvare și striga din tot pieptul lui firav:

— Stai mamă, nu veni, să-ți aduc umbrela! Coana Olga, alerga disperată către el, strigându-i;—nu veni, culcă-te sub gard să nu te omoare!—Cerul era mânios parcă și clocotul bombardamentului creștea.

— Mamă, mamă, stai !...

Deodată fără să se fi împiedicat, Mircea s'a rostogolit la pământ. Umbrela s'a rupt. Gura-i era plină de sânge.

Noapte. Coana Olga în genunchi la căpătâiul copilului cîtește „Psalmii lui David” și plânge.

M. Gr. Constantinescu

ORIGINILE FRANCMASONERIEI

I. Templierii

S'il reste dans le 'rituel de quelque grade une trace templière, je l'accueillerai non à cause de ce que furent au vrai les chevaliers du Temple, mais à cause de ce que nous rêvons qu'ils ont été.

(F.:M.:Gaston Martin)

Ordinul templierilor a fost, fără îndoială, un derivat morbid al Cruciadelor. După cum puhoaietele ies primăvara din albiu lăsând în retragere bălți de apă clocită și fetidă, tot așa marele eveniment mistic al Evului Mediu, după ce a potopit Răsăritul cu valul aventuros al Cavalerilor Crucii, a semănat în urma sa o parte din seniorii apuseni. Ei se stabilesc în Orientul apropiat pentru a-și întemeia aici o viață proprie, înstrăinându-se cu încetul de idealurile ce-i duseseră la Sfântul Mormânt.

În anul 1118, la Ierusalim, opt cavaleri din armata lui Godefroy de Bouillon, având în fruntea lor pe Hugo de Payen și Godefroy de Saint-Omer, pun bazele unei asociații militaro-monastice. Scopul era apărarea Sfântului Mormânt și ocrotirea pelerinilor în drumul străbătut până la el. Ordinul este foarte bine primit de lumea creștinătății răsăritene iar regele Ierusalimului, Baldovin al II-lea, îi sprijină începuturile atât de promițătoare, cedând chiar o parte din palatul său, așezat pe ruinele fostului templu al lui Solomon. De acolo își trag templierii numele, căci acolo întemeiază ei prima lor organizație. Acolo adoptă regula spirituală a Sfântului Bernard a cărei esență consta în respectarea sărăciei, castității și supunerii monastice. Acolo își aleg ei primul mare maestru în persoana lui Hugo de Payen.

Și tot acol primesc în anul 1127, după nouă ani dela înființare, recunoașterea lor de către Papa Honoriu al II-lea.

Dar la scurtă vreme după constituire, templierii uită, în vârtejul unei fulgerătoare ascensiuni, începuturile lor modeste și pline de smerenie creștină. Cei câțiva cavaleri adună în jurul lor o adevărată armată. Ei părăsesc atunci cele mai elementare precepte morale, pentru a se deda la acte din ce în ce mai arbitrate și nesocotite, la acte care înspăimântă lumea Orientului și care, pe aripile unui renume sinistru, fac înconjurul țărilor lumii civilizate unde incurând cuvântul templier devine sinonim cu abject și criminal.

Jurământul lor de a păstra castitatea se preschimbă în orgii fără seamăn introduse chiar în inima slujbelor religioase iar mortificările lor monastice într-o orgolioasă dominație care izbutește la conflicte tragice cu ordinul vecin al Hospitalierilor. Sărăcia, una din regulile de bază ale congregației, este și ea svârlită la o parte, ca netrebnică. Sprijinirea și ajutorul celor nevoiași se preschimbă într-o rapacitate necunoscută încă. Ea spoliază cămătărește, fără să cruțe nici pe nobil nici pe burghez, întinzându-se ca o caracatiță peste întregul Orient. Ceeace-i mai grav este faptul că arghirofilia templierilor îi îndeamnă la acte de trădare față de onoarea cavaleriească și de jurământul cruciat. Lupta lor împotriva Sarazinilor s-a transformat adesea în suspecte complicități și aranjamente financiare care au dus, în anul 1148, la închinarea puternicii cetăți a Damascului, iar în 1178 la pierderea Ierusalimului. Cavalerii Templului sânt de fapt acei care au determinat înfrângerea creștinilor de către musulmani.

Dar ce importanță puteau să mai aibe eșecurile militare pentru oameni care părăsiseră de mult taberile de luptă, schimbându-le pe teighele comerciale. Zărăfiile lor sânt deschise acumă pretutindeni, în toate orașele mari ale Levantului. Decăzuți de pe planul ostășesc, ei devin un factor de primă importanță pe cel financiar, înscăunându-se ca primii bancheri ai lumii. Tot așa, în ordinea politică și bisericească ei încep a întemeia o hegemonie de care în curând vor avea să țină seamă însuși regii și papii.

Toate turpitudinile strecurate înlăuntrul ordinului, îi fac să alunece de pe înălțimile ideale ale începuturilor spre o viață lucrativă și total lipsită de scrupule.

Luxul îi duce la luxură iar concepția materialistă, la abjurarea și batjocorirea religiei creștine.

Cu desaga umplută cu aur și cu toate păcatele de care se poate împovăra o conștiință, templierii au revenit în Europa atuncea când Cruciadele și-au scris în Răsărit cea din urmă și cea mai lamentabilă pagină din istoria lor. Ei se reîntorc pentru a întrona la ei acasă o stăpânire care de astădată nu a mai cunoscut nici un frâu și nici o pudoare, apăsând tiranic pe umeri popoarelor și tinzând la nimicirea ordinii existente.

Ca nu cumva aprecierile noastre să pară dictate de patimă iar tabloul dinadins întunecat spre a sluji argumentației viitoare, las cuvântul unei străluciri masonice, cunoscutului scriitor și istoric al lojelor, F.:M.:Albert Lantoine, în lucrarea sa fundamentală *Histoire de la Franc maçonnerie française, la Franc maçonnerie chez elle* (Paris, ed. Nourry, 1927) care este dedicată mai ales francmasonilor așa cum specifică autorul în prefață. Iată cum descrie el activitatea templierilor la reîntoarcerea lor în Europa (pp. 149—153):

Când revin din Palestina după ce Cruciadele au dat *fiasco*, templierii au fost singurii care nu și-au pierdut timpul. Ei au știut, în calitate de călugări, să jumulească (*plumer*) credincioșii și să prade pe necredincioși... Averele lor au crescut la 15000 florini aur... și la o cantitate de argint echivalentă cu sarcina a zece catări... Li s-a dat atât de mult și se continuă a li se da atâta, încât dețin în toate țările o putere formidabilă... Au vasalizat seniorii care la zile anumite îndeplinesc la ușa lor actul de supușenie datorit suzeranului... Ei primesc orice. E o rășuire ascunsă (*rafle sournoise*) neîncetată, nemiloasă... Săraci, ei trăiau din pomană, bogați, ei continuă să întindă mâna și câteodată pumnul. Și apoi au adus din Orient șiretenia în traficuri. Ei fac comerț, schimbă, cumpără, revând, împrumută cu dobândă... Degetele ucenicilor (*clercs*) se strâng cu evlavie pentru stăpânirea sufletelor; cele ale sergenților ¹⁾ cu asprime pentru stăpânirea bunurilor; cele ale cavalerilor, în mod insidios, pentru cucerirea lumii... Sânt 1500 de cavaleri care duc o viață fastuoasă... ei nu se mai mulțumesc cu teritorii și pretind țări întregi... aruncă peste solul medieval ghiara comandoriilor lor care se împart în nouă provincii: Franța, Portugalia, Castilia și Leonul, Aragonul, Majorca, Ger-

1) Templierii aveau trei grade erarhice: *clercs*, *sergents* și *chiens*, grade pe care unii le compară cu cele trei grade rituale ale francmasoneriei: Ucenic, companion și maestru.

mania, Italia, Puglia și Sicilia, Anglia și Irlanda... Este un clește care se strânge peste toată creștinătatea cu cel mai perfect dispreț pentru clerul secular... Poate că visează să și absoarbă într'o bună zi papalitatea ? Ei precumpănesc puterile ortodoxe, temporale și spirituale... Regii le-au permis ființarea, scutindu-i de plata tributului... Dar ce pot regii împotriva lor când dânsii îi stăpînesc cu bogăția ? Căci ei sunt deținătorii casetei regale. Ludovic al VII-lea are tezaurul său în mâinile lor și, ca și el, Filip August, Ludovic cel Sfînt și Filip Îndrăznețul... Până și Filip cel Frumos Dar contul lui este un cont debitor, din nefericire pentru coroană.. și pentru Templu... Templul are la îndemână armele omenești și spirituale. El are biserici și fortărețe, viclenia și, .. puterea. Stat liber și biserică independentă, el constituie o putere amenințătoare, prea amenințătoare.

Am preferat să lăsăm descrierea în sama unui ilustru frate mason, dat fiind că cele mai bune argumente sunt acele ce ți le oferă tabăra adversă. După o asemenea mărturie, ne surprinde cum în însuși ritualul lojelor s-a strecurat tradiția unei pretinse crime pe care regalitatea alături de papalitate ar fi comis-o împotriva templierilor, dizolvîndu-i ; crimă care este invocată în loje cu replici rituale de răzbunare. Și cum mai poate insinua Lantoine că numai rapacitatea lui Ludovic cel Frumos a determinat supresiunea ordinului ? !

Ca oricare alt stat din orice vreme, dar mai ales în timpurile tulburi ale Evului Mediu când unitatea națională era nesocotită și veșnic amenințată de suveranitatea locală a feudalilor, autoritatea centrală avea datoria de a lua măsurile cele mai categorice împotriva celor care se erijau, după cum o mărturisește autorul, ca stat în stat și biserică în biserică, căutând să se substituie acestei autorități.

Vor fi fost poate și datoriile masive ale regelui. Dar ceeace a prevalat desigur în hotărîrea luată de Filip cel Frumos a fost rațiunea înaltă a salvării existenței statului. După cum ratificarea ulterioară pentru desființarea ordinului templier dată în anul 1311 de papa Clement al V-lea la consiliul din Viena, a fost întemeiată pe considerentele morale, dogmatice și politice ale bisericii catolice. Dacă cele două măsuri represive ar fi fost pur și simplu niște acte de răzbunare personală și nu de siguranță obștească, desigur că nici regele nu ar fi obținut votul statelor generale și nici Papa n'ar fi lovit cu atîta ușurință în cea

mai însemnată și cea mai bogată dintre turmele de dânsul păstorite.

Adevărul e că prin doi informatori, foști altădată templieri, Filip cel Frumos află lucruri înde dreptul uluitoare. Ordinul tindea nici mai mult nici mai puțin decât la întronarea stăpânirii sale politice pretutindeni, atât în stat cât și în biserică. El trebuia să debuteze cu înlăturarea regelui, deși însuși Filip avusese legături foarte strânse cu templierii și chiar în anul acela 1307 îi fusese botezat copilul de marele lor maestru.

Regele nu avea de ales. Precum în 1306 decretase expulzarea jidanilor din regat, în anul următor el ordonă autorităților din provincie să aresteze pe toți fruntașii comandoriilor templiere. Era în 13 Octomvrie 1307. În aceeași zi au fost închiși aproape toți comandanții Templului, fortărața lor din Paris, *le Temple*, a fost ocupată de armata regulată, iar ordinul desființat. Șapte ani a durat apoi procesul care este unul din cele mai interesante ale istoriei. La instrucție s'au putut stabili lucruri întradevăr neașteptate, menite să lovească profund imaginația populară.

Dar să-l lăsăm tot pe Lantoin să ne înșire capetele de acuzație (*op. cit.*, pg. 157-158):

Ori, acești templieri — și aceasta e marea lor vină — sunt urmăriți pentru cele mai grozave impietăți. Nu numai că au tradat la Ierusalim pe ceilalți Cruciați, înțelegându-se cu Sarasini, dar ei nu mai recunosc divinitatea lui Hristos. Ei merg până la sculptarea crucifixului. Depozițiile eclesiastilor o dovedesc! Crucea de pe mantile lor e un semn al ordinului (dealtfel transformat cu încetul într'un T) și nu un semn creștin. Ei fac vrăjitorii, invocă diavolul, sacrifică copiii și adoră un cap bărbos cu numele Baphomet! La recepția sa, neofitul face legăminte — textele neîndelnice o afirmă — într'o latinească care înfruntă pe Dumnezeu și onestitatea, el fiind nevoit să sărute părțile anterioare și posterioare ale maestrului ofițier.

Iar la notă jos, pudicul frate citează textul amănunțit al practicilor de inițiere templieră, dar în limba latină, noi reproducându-l întocmai:

Item quod in receptione fratrum dicti ordinis vel circa interdum recipiens et receptus aliquando se deosculabantur in ore, in umbilico, seu in ventro nudo et in ano seu spina dorsi, item aliquando in parte virili.

Aşa dar, printre practicile ascunse în cursul cărora crucea era scuipată şi diavolul adorat, a fost introdusă ca o mică delectare a ritualului, homosexualitatea.

Zâmbetele din stilul lui Lantoinne nu ne impresionează ci le socotim mai degrabă scrâşnetul de neputinţă al omului nevoit să spună adevărul. Căci autorul nu poate nici nega, nici subtiliza realitatea faptelor. Magia neagră şi practicile scabroase au fost recunoscute de 134 din cei 138 de templieri audiaţi cu ocazia procesului. Pe temeiul propriilor lor declaraţii, s'a pronunţat osândirea celor vinovaţi de sodomie şi vrăjitorie: arderea pe rug, în piaţa publică.

Zădarnic caută să argumenteze masonii că mărturisirea acuzaţiilor a fost smulţă în cele mai groaznice chinuri închizitoriale. Marele maestru Jacob de Molay nu a fost torturat. O dovedesc rapoartele timpului şi constatările imparţiale ale istoriei. Şi totuşi Molay, printr-o scrisoare din 25 Octombrie 1307 adresată din temniţă celorlalţi templieri, îi îndeamnă să recunoască în întregime toate vinele cu care erau împovoraţi, mai puţin sodomia. Istoricul Michelet subliniază faptul că această scrisoare a marelui maestru a fost scrisă din propria sa iniţiativă, fără să fi suferit nici un fel de constrângere exterioară. Cât priveşte autenticitatea ei, nu mai poate fi nici un fel de îndoială, documentul fiind păstrat în *Cartularium*-ul Universităţii din Paris şi publicat pentru prima dată de cunoscutul scriitor mason Findl, după cum ne informează Schwartz-Bostunitsch (*Die Freimaurerei*, Weimar, Dunker-Verl., 1928, pg. 24), dela care am împrumutat câteva din aceste detalii.

Pe baza scrisorii sale, Molay a fost deasemeni condamnat la arderea pe rug, fiind executat în 18 Martie 1314, pe piaţa Dauphine din Paris dimpreună cu tovarăşul său de strălucire şi pacate, Gaufris de Charney.

Deci: conspiraţie politică şi religioasă, sperjur, profanare, imoralitate, rapacitate, sodomie şi magie neagră, — iată capetele de acuzaţie verificate printr'un proces epocal care a durat ani de zile şi care a dus la exterminarea ordinului şi a demnitarilor lui.

În prima linie, vinovăţia templierilor trebuie semnalată în latura anticreştinismului şi a satanismului. Încă de pe vremea

când se aflau în Răsărit, cavalerii templului s'au îndepărtat de credință. Materialismul pe deoparte, gnosticismul pe de alta, i-au dus la lepădarea de Hristos. De acolo n'a mai fost decât un pas până la practicile satanice de mai târziu care presupuneau calcarea în picioare a sfintei cruci, scuiparea ei de către inițiați, și închinarea idolatră dată lui Baphomet. După Schwartz-Bostunitsch (*op. cit.*, pg. 17 urm.) de cultul lui Baphomet sunt legate scenele de magie neagră din lăuntrul Templului ale cărui momente supreme presupun spurcarea hostiei și sacrificarea unui nou născut sau a unei fecioare, utilizând ca altar al monstroaselor jertfe spețele unei femei pierdute. Idolul a fost descoperit nu de mult de orientalistul german Hammer-Purgstall în bisericile templierilor, sub chipul unui țăp bărbos. El este strămoșul Baphometului francmasoneriei moderne, țăpul hermafrodit, așa cum ni-l înfățișează creatorul ocultismului din Franța și marea lumină masonică, venerabilul Eliphas Levi.

Ceeace e de reținut e că francmasonii, deși recunosc toate monstrozitățile închipuie și realizate de templieri, revendică totuși originea ordinului lor.

Ar fi prea lung să înșirăm aici lista autorilor care se ocupă de această filiațiune.

Ajunge să amintim că unul din documentele cele mai prețioase este discursul masonic din 1737 al cavalerului Michel-André de Ramsay, socotit ca întemeetorul ritului scoțian în Franța. În el, Ramsay afirmă categorica descendență a masoneriei scoțiene din ordinul templierilor. După dânsul, *străbunul cruciați* încă de pe vremea când se aflau în Palestina, s'au asociat pentru a reconstitui *templele creștinătății*, adoptând și ritualuri secrete, cu jurământul de a nu le divulga nici odată. Inapoiți din Țara Sfântă, ei înființează în Europa primele loje, către sfârșitul Cruciadelor. În Germania, în Italia, în Spania și în Franța iau ființă astfel de loje pentru ca, în anul 1268, de pe continent, ele să treacă în Scoția. Unul din primii mari maeștri a fost regele Jak Stuart. În timp ce pretutindeni lojele au fost lăsate în părăsire, în Scoția ele se păstrează și înfloresc pentru ca de acolo să revină iarăși în Europa câteva secole mai târziu.

Un alt document privind originea și descendența templieră, e scrierea dela 1796 datorită lui Cadet-Gačincourt, jacobin în-

carnat, poet al marei revoluții, și fără îndoială mason și el. În cartea sa, *Le tombeau de Jaques Molay*, autorul nu numai că arată rubedenia dintre templieri și masonerie dar desvăluie că lojele sunt executoare ale jurământului templierilor de a extermina pe regi și puterea papală.

Intr'adevăr, tradiția masonică îndeobște admisă, vrea ca nu toți membrii ordinului să fi fost suprimați în 1307. În timpul marei prigoane unii ar fi emigrat la Sarazini iar alții în Scoția, care devine astfel leagănul masoneriei. Cei ramași în viață ar fi continuat aici existența templierilor dar de astădată sub umbra secretului și cu scopul exclusiv al uciderii celor ce osândise pe marele lor maestru, adică pe regi și pe papi. Că astfel ar fi luat ființă primele loje masonice, care au împrumutat practicele și ritualurile cavalerilor lor templieri, răspândindu-le apoi din Scoția peste lumea întreagă.

Originea e desigur în bună parte fantezistă, ca multe din tradițiile oculte. Dar faptul revendicării ei de către masoni nu poate să-l conteste nimeni. Și chiar de-ar fi așa, prea vorbesc formele și ritualurile lojelor pentru a nu face să amuțească contradicțiile.

În masonerie ne lovim la fiecare pas de amintirea templieră și de istoria ordinului. Cadriajul negru și alb care constituie pardoseala lojelor, nu e decât drapelul templier. Gradul al 16-lea poartă numele de *Cavaler al Ierusalimului*. La inițierea gradului al 27-lea, denumit *Marele Comandor al Templului*, se reproduc câteva din vechile ritualuri ale ordinului cruciat. În sfârșit, gradul al 30-lea, al *Cavalerului Cadoș*, sau al răsbunării, am văzut că are ca atribuții arderea simbolică, în efigie, a regelui Filip al IV-lea cel Frumos și al Papei Clement al V-lea, cei care au osândit și desființat templierii. Iar pe deasupra, Baphometul magiei negre stăruie și azi în unele loje ca și pe vremea, practicilor neguroase ale Evului Mediu.

Evident că, dacă lojele au fost înființate ca o replică răsbunătoare dată persecutorilor ordinului, și dacă masoneria modernă păstrează în ritualuri amintirea dușmăniilor de altă dată ale Templului, este logic să credem că tradițiile nu s'au menținut numai în forma lor exterioară dar că ele au pătruns adânc, până la temelia spiritualității hrubelor.

Și această deducție nu o va putea răsturna nimeni. De fapt masonii predică școala urei și a revoltei cu mâna armată. Pe măsură ce inițiații urcă scara erarhiilor, amintirile romantice se transformă cu încetul în realități palpabile. Cuvintele formaliste încep a vibra de sens iar victimele din efigiile arse devin simboluri atotîmbrățișătoare, trecând dela persoană la instituții, dela un rege la regalitate și dela un papă la întregul creștinism.

În această lumină e bine să cetim și să recitim fraza teoreticianului francmason Gaston Martin, citată de Léon de Poncins, (*La Franc Maçonnerie*, p. 71):

Ce importă dacă este vreo șansă sau nici una ca templierii să fie strămoșii noștri. Ei ne-au lăsat moștenire amintirea unei asociații egalitare, apărătoare a drepturilor populare împotriva încălcărilor regale și pontificale, amintirea unor oameni liberi... Dacă rămâne în ritualul vreunui grad o singură urmă templieră, o voi îmbrățișa nu pentru ceeace au fost cu adevărat cavalerii Templului, dar pentru ceeace credem noi că ei au fost.

Iată deci cum este interpretată originea templieră de către marii doctrinari masoni. Ei nu se declară mulțumiți numai cu amintirile autiregaliste și anticreștine. Ei nu pot uita că marele maestru al Templului, Jaques de Molay, moare în acelaș an 1713 în care au decedat și Regele Filip le Bel și papa Clement al V-lea, — papa la câteva zile după executarea lui Molay, răpus de o boală necunoscută, iar regele după câteva luni, tot de o moarte suspectă. În aceste decesuri atât de misterioase și atât de apropiate de data execuției marelui maestru, lumea profană a văzut mai mult decât o coincidență, acuzându-i pe templieri de asasinat.

Masonii de astăzi nu numai că nu neagă crima. Ei și-o însușesc, continuând practica arderei în efigie, bine înțeles nu pentru cei care au fost, dar pentru cei care sunt și vor mai fi șefi de state și șefi ai bisericii. Pentru ei, templierii se prezintă ca niște copii cu jocul mărunț al răsbunărilor individuale. Ei îi vor altfel, plămădiți după chipul și asemănarea masonică, asasini nu ai omului ci ai principiului, nu ai atomului ci ai totului component.

Adoptând drept act de stare civilă o pagină lugubră din istoria omenirii, masoneria întemeiază pe asasinatul individual de altă dată, legea dărâmătorilor de state și nimicitorilor de credință.

Iată de ce ordinul templier trebuie să fie socotit ca unul din creatorii francmasoneriei. Cum observă G. Martin, nu are importanță dacă originea este apocrifă. Ceeace interesează este mai ales spiritul în care și-au însușit-o masonii; spiritul răsvăritiei ucigașe, al profanatorilor de datini și al celor care s-au lepădat de Dumnezeu pentru a îmbrățișa idolatria și satanismul.

În numele tradițiilor Templului, lojele au adâncit în decurs de două veacuri dărele sângeroase ale revoluțiilor care au zguduit omenirea. În numele lor, masoneria a hrănit din umbră conspirațiile care au răsturnat sau decapitat regii lumii și au făcut din biserică, mai ales din cea catolică, ținta urei lor permanente și fără cruțare.

Gh. A. Cuza

VIATA LA IASI

SPIRIDONIA

O PROBLEMĂ VEȘNIC DE ACTUALITATE

Una dintre instituțiile cu care bătrânul oraș moldovenesc se mai poate mândri, este fără îndoială „Epitropia Sf. Spiridon”.

Creiată din marea și adâncă înțelegere a oamenilor de bine din trecut, ea nu înseamnă numai o instituție de caritate creștină, ci reprezintă pentru toată suflarea românească un îndemn și o poruncă superioară pe care au avut-o ctitorii și donatorii ce au dat ființă Spiridoniei și au dezvoltat spiritul de danie, concretizat în mod așa de strălucit, prin faptele instituției ieșene.

Și dacă în trecut sau chiar poate și astăzi, se agită de către unii, trecerea Epitropiei Sf. Spiridon la Stat, ea n'ar fi numai o mare greșală, dar și un păcat săvârșit, pentru că s'ar închide sufletelor creștine posibilitatea unui spirit de danie ce l-au avut și-l au încă, atâția cari se gândesc să aline măcar după moarte suferințele celor mulți și nevoiași.

Cine ar răfoi actele de dani și hrisoavele Spiridoniei, ar putea vedea acolo, că cei mai mulți lasă averile lor întregi pe seama instituției, cu condiția, ca în cazul rând Epitropia va trece la Stat, de toate aceste donații să se poată folosi rudele și descendenții, dacă nu vor mai fi administrate de către „Epitropia Sf. Spiridon”.

Iată deci cum toți acești ctitori și donatori au vrut să-și lege numele lor de o operă de caritate creștină, dezvoltând spiritul de danie și au ținut la ultima lor dorință, ca instituția aceasta să fie de sine stătătoare, să nu fie a Statutui, ci numai a lor, a celor care cu averea personală au înfăptuit-o.

Epitropia Sf. Spiridon este o instituție ieșană, este un bun al Iașului, este o părticică din multele mândrii ale Moldovei, este poate singura instituție ce a mai rămas dintre atâtea comori create de marii înaintași și care se cuvine să fie menținută întocmai și ajutată pe cât posibil mai mult, pentru că numai prin ea mai tresărim în momente de huzură aducându-ne aminte că lumea creștină se îngrijea nu numai de ea dar și de cei ce nu se puteau ajuta altfel decât prin aceste daruri lăsate în scopuri de asistență socială.

Și mai ales în clipele prin care trecem, nu poate fi nici momentul cel mai potrivit — chiar dacă ar fi ca cineva să se gândească numai, ca instituția Spiridoniei, să treacă în patrimoniul Statului. Dimpotrivă, astăzi mai mult ca oricând, asemenea instituțiuni dacă n'ar exista, ar trebui create de către Stat și lăsate să se conducă singure prin apeluri permanente la spiritul de danie craștin.

Este poate sosită clipa pentru ca Epitropia Sf. Spiridon să se poată lepăda de toate păcatele trecutului și printr'o reorganizare a ei în spiritul național și creștin, să poată funcționa numai în spiritul actelor de donație așa cum a fost concepută de către ctitori.

Dacă oamenii politici ai trecutului, cu toate greșelile lor, au făcut ca instituția să se abată dela drumul croit de cei ce au creat-o, aceasta nu poate fi un motiv ca Epitropia Sf. Spiridon să treacă la Stat, ci mai potrivit ar fi ca Statul să-i dea posibilitatea ca instituție de sine stătătoare, să-și poată îndeplini litera hrisoavelor și a actelor lăsate de marii donatori care să fie pildă demnă de urmat de generațiile viitoare.

Pentru ca să poată ajunge la aceasta, este absolut nevoie ca patrimoniul Spiridoniei să fie refăcut de către Stat, la ceea ce a fost acest patrimoniu înainte de exproprierea din 1923.

Prin această lege, s'a hotărât exproprierea în întregime a terenurilor arabile ale proprietăților de mână moartă și instituția a fost expropriată complet de moșiile ei în întindere de aproape 71.000 hectare.

Venitul nett din exploatarea moșiilor expropriate se cifra pentru Epitropie, la 1.500.000 lei aur, ceea ce astăzi ar fi un echivalent de cca. 90.000.000 lei. Și în schimbul acestui venit instituția ieșană nu primește astăzi decât o rentă de expropriere care-i produce un venit anual de 5.181.000 lei.

S'a întrebat oare cineva cu ce să acopere diferența până la 90.000.000 lei ? Aceasta, cu atât mai mult, cu cât sarcinile și obligațiile chiar dacă n'au sporit și au rămas aceleași, trebuie o mare chiverniseală în îndeplinirea — pe cât posibil în totul — a obligațiilor sanitare pentru Moldova și pe care Spiridonia le satisface azi, ca și eri, cu bunăvoință și în limitele posibilităților ei bugetare.

Oricât am desconsidera trecutul, și oricât s'ar căuta să se învinuiască generațiile înaintașilor noștri, nu se poate ca să svârlim ca ceva fără de preț, această rară floare a recunoștinței ce trebuie s'o purtăm față de cei cu harul și din darul lor, au înfăptuit singura instituția ce a mai rămas azi în ființă la Iași, „Epitropia Sf. Spiridon“.

Dacă s'ar fi crezut necesar că este în interesul binelui obștesc, că Epitropia să fie o instituție de Stat, e fără îndoială că primul organizator ai Spiridoniei. Voevodul Moldovei Constantin Cehan Racovitză și după el atâția alții, ar fi făcut-o. Dar voevodul Moldovei prin hrisovul dela 1757, dimpotrivă organizează această instituție, pentru a o lăsa generațiilor viitoare, ca o instituție aparte a carității creștine, a spiritului de danie făurită de ctitori și donatori.

Iată ce glăsuște hrisovul lui Constantin Cehan Racovitză, pentru înființarea spitalului „Sf. Spiridon“ din 1 Ianuarie 1757 :

„Cu mila lui Dumnezeu, noi Constantin Mihail Cehan Racoviță Voevod, Domn țării Moldovei.

Multe chipuri și multe mijloace ne-au arătat marele și prea înaltul Dumnezeu către sufletească mântuință și către viața cea de sus și vecinică prin care lesne călătorim lucrătorii faptelor celor bune, se fac moșienitorii Impărăției cerurilor, și măcar că se pot arăta și a se cunoaște la toate obștiile și printre alte mijloace de bune fapte, iar mai aleasă pliroforie și mai întărită încredințare se vede la toți a fi evlavia cea către Dumnezeesc-tile lăcașuri și buna râvnă a folosului de obște, pe care pururea și întotdeauna se laudă și se proslăvește numele marelui și preainălțatului Dumnezeu, și decât alte bunătăți alegând neștine din tot sufletul și din toată inima a iubi pe Dumnezeu și a chivernisi folosul streinilor, slabi și neputincioși ; se vede și se cunoaște că călătorește pre calea cea cu adevărat împărătească, care-l duce de ajuns către sânurile lui Avraam și acoperirea

mulțimei păcatelor și ștergerea necurățirii sufletelor, pentru ca urmarea poronței lui Dumnezeu cei dintâi și mare între toate poroncile, „să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din tot sufletul și din toată inima ta și din tot cugetul tău, și pre vecinul tău ca însuși pre tine“, în care poroncă cuprinde : că pre cei streini ai primi, pre cei goli ai îmbrăca, pre cei bolnavi ai cerceta ; pentru aceia cei ce se nevoiesc să dobândească moștenirea cea de sus, datori sunt a sirigui spre săvârșirea acestei Dumnezeiești porunci, cu întărirea și întemeerea afierosirilor și daniilor ce se aduc și se închină la Dumnezeu case și la spitale, care sunt pentru sprijinile și ajutorința neputincioșilor, pentru ce aceste foarte cu credințe și cu bună dragoste sunt primite înaintea a tot țiitorului Dumnezeu, ca o roadă a dragostei cei adevărate, ce arvonește resplătirea veciniciilor bunătați.

Drept aceia și eu robul marelui și prea înălțatului Dumnezeu. noi Constantin Mihail Cehan Racoviță Voevod, de vreme ce din pronia cea de sus ne-au încredințat părintescul domnesc scaun a pravoslavnicilor țărilor acestora, din Dumnezeiasca râvnă îndemnându-se, pus-am tot gândul și cugetul nostru a praslăvi pre cel ce m'au proslăvit pre mine, Dumnezeu, de m'au înălțat la stăpâna cea înaltă, slăvită a domniei, și am socotit de lipsă un lucru prea trebuincios țerii aceștia la acest oraș și scaun Domnesc, ce până acum încă nu s'au căutat a fi spitale pentru hrana, chiverniseala, căutarea și odihna saracilor și a mulți bolnavi și neputincioși, ce se întâmplă la mulți și totdeauna, de care sfătuindu-ne în câteva rânduri pentru aceasta, și cu ai noștri cinstiți și duhovnicești părinți, Sf. Sa Chir Inochentie Episcopul Hușilor, și cu Dumnealor cinstiți și credincioși boerii cei mari în ce chip s'ar putea un bine ca acesta, ce este foarte folositor, se fie nestrămutat în pământul acesta. Deci un bun sfat și cu bună alegere sau socotit și sau pus la cale ca să se facă spitaluri la Mănăstirea nouă, ce din nou s'a zidit aicea în orașul Iași, a Sfântului Ierarh și de minuni făcător Spiridon, dar fiindcă pentru cheltuiala spitalului, este mare trebuință a se pune la cale vreun venit ca să fie totdeauna stătător și nestrămutat, ca să aibă saracii bolnavi cheltuiala lor ce se cade după o rânduială, și la aceasta am găsit domnia mea cu cale și cu alegere de statornicie și am dăruit moșia Domnenscă tot hotarul târgului Ocnei, și cu dealul unde se scoate sarea.

De acum înainte să ia spitalele dejmă din toate, cum și din sarea din deal; însă când s'a întâmpla să fie Ocna vândută, să ia spitalele dela cei ce vor cumpăra ocna, din toată suma ocnei din zece bani unul, iar când va fi credință să aibă spitalele omul său acolo să ia din zece drobi, sau... unul, cum și din țarini, și din fânețele ce vor fi pe locul târgului din toate se ia dejma după obicei, însă și chiria ce se cade din besmăn și din dughenele ce sunt în târg, încă să aibă a lua. Așisderea domnia me am dat și am dăruit tot la spitalul dela mai sus numita Mănăstire tot locul Domnesc ce este în târgul Galați după hotărîrea ce i s'a făcut acelui loc, începând hotarul acelui loc de sus la malul Dunării la schele, din scursursa ce iese din susul magaziei... malul Dunării din jos, până în gârla repede ce este hotarul țării Moldovei, stânjeni 1480, și stângenul de 8 palme. De acolo pe malul repede înspre Miază Noapte în lungul locului până unde începe Repedea, adică până în Brateș, stânjeni 1400. De acolo tot alătura cu Brateșul spre Apus până sub mal la Vadul Ungurului, stânjeni 1320. De acolo pe sub mal asupra Galaților în lungul locului până la gura scursurilor la Dunărea unde este magasia... stânjonii 2120, care loc cu aceeași măsură s'au încheiat împrejur. Și pe acest loc în curmeziș la schele pe malul Dunării, care cuprinde loc 200 stânjeni și din magazie până la apa Dunării, este loc deșert pentru trebuința schelei 40 stânjeni, iar din dosul magaziiilor sânt case cu oameni, două mahalale.

Deci de pe acest loc încă să aibă a lua besmăn din dugheni, din magazie, din case, precum se vor așeza cu omul spitale, care să fie și aceste pentru hrana și chiverniseala săracilor bolnavi de acolo și toate veniturile să se înceapă a se lua deacum de zi întâi a lui Ghenar, și ce se va lua, întâi să se cheltuiască și să facă casele și zidul împrejurul mănăstirii până se vor isprăvi, și apoi după cum se va găsi atunci cu cale de câte paturi de bolnavi ar ridica așezământul purtării de grijă, cum și în ce chip să se urmeze, atât pentru bolnavi, cât și pentru cele ce vor fi de trebuință pentru căutarea lor. Si acest lucru bun și de mare folos acestei patrii, s'au socotit și s'a hotărît ca să fie în Epitropia breslei negustorilor din Iași, și cel orânduit ce s'a socotit spre aceasta, să poarte grije pentru toate veniturile și cheltuelile cu frica lui Dumnezeu, și din an în an să aibă

datoria Dumnealui Vel-Logofăt Domnului Postelnic, Domnului Vel-Spataru Domnului Vel-Vistiernic să meargă a treia zi după ziua prăznuirii Sfântului Spiridon, acolo la mănăstire, să caute seama episcopilor ce vor fi după vreme și din venitul și de cheltuelile anului. Pentru aceasta poftim Domnia Mea și pe luminații Domnii ce vor fi în urma noastră, miluiți de Dumnezeu cu domnia țării aceștea, să nu strice această miluire ce am făcut-o cu această sfântă mănăstire, și cu spitalul de acolo pentru folosul de obște a neputincioșilor bolnavi, după cum și noi n'am stricat milele ce am văzut făcute de alți luminați Domni, ce le-am înouit, și nestrămutat le-am păzit. Așa și Dumnealor, găsind acest Hrisov al nostru, mai vârtos să întărească și să aderească, mai adăugând firește care câtuș va dura bunătate, peste aceste mile ce am afierosit noi.

Că întărind această facere de bine cu adăugiri în veci, vor avea înaintea ochilor văzuta pomenire, în viața aceasta, iar în cea veșnică pe stăpânul Hristos, blând și milostiv, și însutit răsplătitoriu acestei sfinte case, fierbinți mijlocitori întru sfintele rugăciuni a jertfei cei fără de sânge. Pentru ca să fie stăpânirea lor pacinică și neclintită de bântuelile potrivnice. Și întru aceasta este credința Domniei Mele însămi, noi Constantin Mihail Cehan Racoviță Voevod, și credința prea sfinților Arhierei de mai sus numiți, ai Domniei Mele, precinstiți duhovnicești și credința cinstiților și a credincioșilor boeri ai Domniei Mele cei mari, Dumnealor Ioan Bogdan Vel-Logofăt, Manolache Costache Vel-Vornic țării de sus, Dumitraș Palade, Vel-Visternic, Vasile Radu Hatman și Pârcalab Sucevei, Lascarache . . . Vel-Postelnic Aristache Hristosculeo Vel-Spatar, Ioniță Cantacuzino Vel-Ban, Iordăchel Paharnic, Iordache Costachi Vel-Stolnic, Iordache Tanasache Vel-Căminar, Iordachi Hrisosculeo Vel-Comis și credința tuturor boerilor mari și mici. Scrisusau Hrisovul acesta cu mâna lui Ioniță Pavel gramatic, aici în Iași, în anul 1757 Ianuarie 1».

Iată dar cum în alte vremuri faptele bune nu numai că erau sprijinite și ajutate în cea mai largă măsură, dar boerii țării făceau diferite privilegii, iar domnitorii întăreau cu hrisoavele lor de domnie actele făcute de cei ce din avutul lor au creiat instituții ca Sf. Spiridon.

A. M. Frimu

TEATRU

Ca o consecință a schimbării regimului, Teatrul Național și-a văzut recent înlocuită direcția. În locul d-lui Prof. Gr. Scorpan, distins intelectual al Iașului și tânăr entuziast care a lăsat de pe urma direcției sale de patru luni, un însemnat excedent provenit din spectacole, a venit d. Aurel Ghițescu, societar al primei scene moldovenești

Ar fi de dorit ca succesorul d-lui Scorpan să nu părăsească linia trasată de domnia-sa, încurajând cât mai mult afirmarea elementului tânăr. Teatrul ca oricare instituție de cultură, oficial, este în primul rând o școală de dezvoltare și formare a tineretului.

Trecând peste aceste considerații de ordin mai mult administrativ și oprindu-ne la ceea ce înseamnă teatrul ca artă pură, nu putem să nu facem remarca superiorității teatrului din Iași. Spectacolele din ultimul timp au satisfăcut cerințele generale de interpretare și prezentare. Nu mă voi opri la «Doctorul fără voe», nici la «Un erou» și nici la «Conu Leonida», dar nu pot trece cu vederea peste drama lui Lucian Blaga, acea puternică construcție de stil și de gândire, care este Meșterul Manole.

Lucian Blaga este unul din scriitorii consacrați ai generației tinere. Profund dar clar ca gândire, cu o înaltă cultură filozofică, filozof el însuși, este un virtuos al stilului concis și perfect, fiind adânc pătruns de temele pe care le tratează.

În drama Meșterul Manole, Lucian Blaga, concepe problema creației operei de artă. Inspirat din legenda mănăstirii Argeș care se surpa noaptea, pentru că pământul sau Dumnezeu cerea o jertfă. Autorul aprofundând tâlcul legendei, clădește pe ea, eșafodajul creației perfecte.

Opera de artă rămâne mare, dăinuește peste veacuri, numai dacă artistul pune în ea tot ce are ființa lui mai sublim; tot, absolut tot.

Meșterul Manole își jertfește iubirea și-și zidește în zid soția, dar jertfa creației nu-i împlinită. Opera lui îl cere și pe el, pentru că după ce a realizat-o, a rămas ofilit, sterp, bătrân, fără viață. Suprema jertfă a trebuit să fie însăși puterea lui de viață. Așa, ajunge să-l mistue bolțile mănăstirii în care dispore. Acesta-i Meșterul Manole.

În rolul principal, rolul Meșterului, a jucat d. Tudor Călin, cu prea bine cunoscutele sale resurse care și de data aceasta au contribuit în a da o puternică siluetare rolului. Restul interpretării a fost corect.

M. Gr. C.

PĂMÂNTUL MOLDOVEI DE ALTĂDATĂ

UN MOMENT DIN VIAȚA DELA ȚARĂ DIN JUDEȚUL IASI
ÎN ANUL 1865

În tipografia «Buciumului român» din Iași, în anul 1865, s'a tipărit o expunere a împrejurărilor relative la boala «Domnului Dimitrie Constantin Balș». Medici la Iași, pe atunci, erau între alții și doctorii Russ și Zissi.

Se călătorea pe acea vreme, chiar și în străinătate, cu trăsură și caii de poștă. Când o pornea cineva din Iași, în străinătate, fie sănătos ori bolnav omul, călătorea cu tot ce trebuia, cu bani mulți, cu alți membri ai familiei, cu lucruri multe care umpleau lăzi întregi, și, înainte de plecare, familia celui care părăsea Iașul, făcea o vizită de rigoare președintelui comisiei episcopicești, ce exista la Iași. Președinte era Manolaki Manu. Și plecarea și părăsirea Iașului, erau totdeauna în legătură cu situația bănească, cu situația moșiei boerului. O moșie avea multe sarcini: erau galbenii în sineturi, ce se datorau bancherilor, erau velnițele nelucrate încă; erau produsele de grâu, păpușoi, orz și secară, netrierate și nebătute încă; lefii oamenilor nu erau plătite; socotelile vechi nu erau regulate și încheiate; ba mai trebuiau cumpărate poloboace pentru velniță și a avea bani pentru a face această lucrare, ca și a asigura lucrul primăverii pe moșie. O plecare în străinătate, cerea mai întâi plata datoriilor vechi, în galbeni, și facerea unui mare împrumut de bani galbeni. Și boerii se puneau pe dată, să vândă grâul pentru a putea plăti datoriile, să pornească velnița, să încheie contracte, să închirieze velnița, vânzând cartofii, secara, orzul și o parte din păpușoi. Vindeau și caii, pentru a căror întreținere trebuiau cheltueli mari, cu lefuri și nutreț. Caii erau de mare valoare

Pe acea vreme, se fereau toți să dea în posesie moșiile. Boerii se ocupau singuri de starea pământului lor, dimpreună

cu oamenii credincioși ce-i aveau pe lângă casă. Moșiile erau greu de condus. Mulți galbeni i-au intrat capital în mașini, în vite, în care și semînți. Posesorii bogați sunt rari și nu se putea găsi atunci, un singur om care ar fi dat un preț mulțumitor. Nu s'ar fi plătit la vreme câștiul și rămânea stăpânul astfel fără niciun venit, ba încă și cu procese pe spate. Moșia producea într'un an, sau, produsele dintr'un an prețeluiuiau cam douăzeci de mii galbeni, câte cincizeci lei merța, însă neputându-se așa de bine, poate, prețelui în girezi, se lua suma de șasesprezece mii galbeni.

Bolnavul moșier pornit din Iași, ajunsese în sfârșit la Döbling. Casa din Döbling era foarte bine situată, cu o priveliște minunată, cu grădină frumoasă. Mobila din odăi era de piele neagră. Pentru a plăcea bolnavului, ea a fost înlocuită prin mobilă acoperită cu catifea roșie, pentru ca odaia să fie mai veselă.

Bolnavul făcea feredee călduțe, apoi feredee aromatice, lua preparate de fier. Se credea prigonit, fără să fie vinovat, din cauze politice, că s'ar fi încercat să fie otrăvit, că s'ar fi tras cu pușca după dânsul. Se hrănea cu cafea cu lapte și foarte rar cu carne. Fuma neconținut și se gândea (totuși) mereu, la biserica Sf. Dumitru Balș din Iași, pe care dânsul o întreținea și îi afierosea anual un fond bănesc.

Dar, averea mare, moșia, lucrurile bolnavului, cereau îngrijire. Produsele aflătoare pe moșie trebuiau vândute, trebuia împosesuită prin mezat moșia și de pus un vechil din partea casei, pentru împărțirea locurilor la locuitori. Deaceea, s'a convenit a se împosesui moșia, cu toate întrupatele ei cotunuri, pe timp de cinci ani, făcându-se legiuitele publicații pentru înștiințarea amatorilor, ca la expirarea termenului, să se prezinte cu garanțiile împosesiurii ce au a fi combinate conform cu noua lege rurală deatunci, să se dea în ziua mezatului...

Rudolf Suțu

CRONICA EXTERNĂ

A. C. CUZA ȘI ALFRED ROSENBERG

Momentul istoric din Noembrie 1936

Legăturile strânse de astăzi, pe care România le are în toate domeniile cu Marele Reich German, ne fac pe toți luptătorii naționaliști-creștini, să ne întoarcem gândurile la un trecut nu prea îndepărtat și să ne amintim de momentul istoric din luna Noembrie a anului 1936, moment care dacă ar fi fost ascultat, cu siguranță o serie întreagă de evenimente ar fi fost înlăturate.

Ce s'a petrecut în Noembrie 1936? Vechii luptători ai credinței întru Hristos, Rege și Națiune își vor aminti desigur data aceasta cu bucurie, dar și cu durere, cu pietate, dar și cu revoltă.

În Noembrie 1936, A. C. Cuza și Octavian Goga, având viziunea certă a viitorului, au cerut, ambii, de pe înălțimea tribunei parlamentare, o revizuire a politicii noastre externe, care dacă s'ar fi făcut atunci, o repetăm, alta ar fi fost situația 4 ani mai târziu.

La începutul acelei toamne, după întoarcerea sa în țară dintr'o călătorie care n'a putut să ocolească Berlinul, Octavian Goga a acordat zia-zului „Curentul“ o convorbire împărtășind opinii publice impresiile și constatările sale, în legătură cu situația internațională. Octavian Goga a vorbit ca totdeauna, cu o desăvârșită sinceritate.

Ziarele „Țara Noastră“ și „Apărarea Națională“, au scris atunci că Octavian Goga, a spus lucruri, pe care alții, din interese le ascund, sau din simplitate nu le pricep, și a tras concluzii, în fața cărora naivii de obicei, se sperie, iar farsorii politici se schimonosesc pentru a păcăli lumea.

Privind prin prizma nealterată a intereselor românești, Octavian Goga s'a oprit cu luare aminte asupra stărilor din Reich, constatând din capul locului că Germania lui Adolf Hitler, a devenit o forță de care trebuie să se țină seama și în consecință, marele camarad a lui A. C. Cuza a afirmat ideia normalizării raporturilor noastre cu Germania, în favoarea cărora pledează, pe deasupra, folosul reciproc al unor avantajoase legături economice.

Octavian Goga a adus în sprijinul său, un articol publicat cu trei zile înainte, de d. Alfred Rozenberg în ziarul „Voelkischer Beobachter“, oficiosul partidului național-socialist.

Articolul d-lui Alfred Rosenberg se întitula : „*Popoare asuprite*“ și *Revizuirii* și avea ca sub-titlu : *Respectarea drepturilor vitale ale națiunilor*.

Marele gânditor și doctrinar național-socialist, prieten sincer al României și unul din marii admiratori europeni ai d-lui profesor A. C. Cuza, s'a ridicat în acel moment în contra *dorințelor fantastice ale revizuirii* și încă de pe atunci, a cerut caiea se realizează astăzi, colaborarea tuturor forțelor ce ocrotesc cu adevărat Europa și culturile ei naționale.

Pentru a se înlătura orisice echivoc, reproducem în întregime articolul d-lui Alfred Rosenberg din „Voelkischer Beobachter“.

Articolul era acesta :

Din această atitudine, legată de multă resemnare pentru noi înșine, a rezultat și atitudinea noastră în raporturile cu alte popoare cari suferă. Nu putem și nu voiam să fim apostoli eliberatori pentru alții. Cu atât mai puțin ne putem lăsa târâți de tendințele altor popoare, cari făceau apel la sprijinul nostru, fără a-și impune totuși aceiași stăpânire pe care noi ne-o ceream nouă înșine. Se poate spune, că această concepție generală nu s'a schimbat până astăzi. Chestiunea revizuirilor politice, economice sau militare, este astfel de tratat, nu ca o chestiune în sine, ci dela caz la caz, în sensul restabilirii egalității de drepturi și a onoarei germane, dar tot așa cu năzuința de a respecta drepturile vitale ale altor popoare, tot astfel cum o cerem pentru noi.

Poate că aceste observațiuni vor contribui să împrăști unele neînțelegeri, la oamenii de bună credință ; la cei de rea credință, nu putem schimba nimic din pricina firii lor, în acțiunea potrivnică. Reprezentarea rigidă a întregii nedreptăți dela 1919 pe deoparte, și dorințele fantastice de revizuire pe de altă parte stau față în față ca atitudini străine de viață. A găsi calea vieții, a păși apoi pe această cale cu curaj, pentru a feri viitorul de desnădejde, aceasta este misiunea înaltă a unei arte de conducere a Statului cu răspundere în toate țările. Congresul partidului din Nuernberg a fost caracterizat prin apărarea împotriva acelor forțe, cari voesc să zădărnicească însănătoșirea Europei. Această mare recunoaștere a pericolului comun ar trebui să aducă cu sine colaborarea tuturor forțelor ce ocrotesc cu adevărat Europa și culturile ei naționale. Suntem dispuși la aceasta, numai dacă nu este ofensată organizarea noastră internă de viață, tot așa după cum nici noi nu ne amestecăm în afacerile interne ale altor popoare.

În acest caz nu vom osteni cerând tot ce poate asigura și clădi din nou Europa.

În mod oficial deci, cel de al III-lea Reich își precizase atitudinea. Germania lui Adolf Hitler, nu înțelegea să fie apostolă a nimănui și mai ales nu-și pleca nici urechea și nici inima la suspinele și dorințele fantastice de revizuire ce totuși asurzeau Europa anului 1936.

În schimb, Reichul ne cerea să ne unim și interesul comun al Europei ce se voia însănoșită, ordona încă de atunci colaborarea tuturor forțelor ce ocrotesc cu adevărat Continentul.

Toate acestea după cum precizase d. Alfred Rosenberg : „*cu năzuința de a respecta drepturile vitale ale altor popoare, tot astfel cum o cereau pentru noi*“.

Imediat apoi după publicarea acestui articol, atât de sincer, datorit lui Alfred Rosenberg, prietenul României și germanul temut de forțele oculte, toată „presa” dela noi a sărit ca la un semnal și a început un vehement atac, total nejustificat în contra celui mai intim colaborator al Führerului.

Și atunci, ca întotdeauna de altfel, d. prof. A. C. Cuza, singurul și adevăratul român ce văzuse clar situația internațională, care în Parlamentul Țării a cerut într-una normalizarea raporturilor noastre cu Reichul național-socialist a urcat treptele tribunei Senatului în ziua memorabilă de Vineri 27 Noembrie 1936, spre a vorbi în numele românismului, care gândea ca el.

Noi, emulii lui și prietenii de totdeauna ai Germaniei, eram masați în tribunele Senatului și cu inimile pline de emoții și bucurii așteptam ca d. prof. A. C. Cuza să-și rostească cuvântul său istoric.

Profesorul nostru întru naționalism-creștin a vorbit timp de 3 ore.

După ce a luminat Senatul Țării în ceiace privește problema iudaică, d. prof. A. C. Cuza a vorbit despre Führer, despre național-socialism și despre prietenul său atât de ilustru care este d. Alfred Rosenberg.

După notele pe care le-am luat atunci, redăm azi acea parte a discursului d-lui prof. A. C. Cuza.

Iată acel pasaj :

IZBÂNDĂ UNEI DOCTRINE CONSTANTE

D-lor, am o satisfacție, pe care nu știu dacă au avut-o mulți oameni în viața lor. A voit Dumnezeu ca prin toate zbuciumările, prin toate suferințele prin care am trecut, pe care le-am tratat cu zâmbetul ironiei mele și nu m'am lăsat să mă atingă, căci altfel mă vârați în mormânt, pe când așa stau pe pământ și am credință că să mai am plăcere să stau de vorbă cu dv., și astăzi triumfă doctrina mea pretutindeni, nu numai în România. (Aplauze pe băncile partidului Național-Creștin și ale Frontului Românesc).

În România, d-lor, există un curent național așa de puternic, încât desfid ca să-l oprească ceva în cursul său. (Aplauze pe băncile partidului Național-Creștin și ale Frontului Românesc). Iar, dacă dv., oameni de partide, nu veți înțelege acest fapt, să știți dv., că vă expuneți la grave consecințe. prin urmare, doctrina mea triumfă pe toată linia. Că eu nu sunt nimic? Apoi sunt încântat de a nu fi nimic, dacă, gândul meu este ceva, triumfă în țară, d-lor, doctrina pentru care m'am sacrificat, triumfă în străinătate, în toate părțile. Ni stă în minte ca exemplu, Germania. Și ați văzut curentul care s'a provocat acum în favoarea Spaniei și eroica mișcare a naționaliștilor spanioli, și mișcările naționaliste din celelalte țări.

Dar, d-lor, aici, fiindcă vorbesc de doctrină și vorbesc de apărarea națiunii noastre românești contra jidanilor îmi aduc aminte că, în 1933, când intervenise, ca un eveniment cu adevărat providențial, pentru noi, mișcarea naționalistă, antisemită, din Germania, sub conducerea lui Adolf Hitler, cu trei ani în urmă, când potentatul guvernului român de atunci era d. Virgil Madgearu, și am venit odată, eu, sârmanul de mine, și am vrut să spun un cuvânt de prietenie pentru Adolf Hitler, marele conducător al Germaniei, care nu ajunsese încă la guvern, când am pomenit numele lui Adolf Hitler, neplăcut jidanilor, numaidecât d. Madgearu s'a ridicat cu vehemență — am să caut cu alt prilej să vă aduc întreruperea de atunci a d-lui Madgearu — și mi-a spus furios de parcă-l apucase ceva: „Nu vă permit să pronunțați cuvântul de Adolf Hitler într-o Cameră românească!”. Da, domnilor! aceasta s'a întâmplat la o discuție la Mesaj. Apoi, aceștia sunt oameni politici români?

Dar astăzi, bine că am ajuns până aici, ca să mă învrednicesc a trimite dela această tribună a Senatului României salutul meu de admirație deplină, ca vechiu luptător, mai vechiu de cât dânsul cu mult, lui Adolf Hitler, care a pus problema jidovească și a rezolvat această problemă, în Germania. (Aplauze pe băncile partidului Național-Creștin).

Domnilor, tot cu acest prilej nu pot să nu transmit sentimentele mele de admirație d-lui Alfred Rosenberg, distinsul conducător al politicii externe a Germaniei, adică a partidului Național-Socialist care astăzi stăpânește Germania și care, în momentele cele mai grele și mai penibile pentru noi, în momentele aceste de durere, a venit și a scris în organul oficial „Völkischer Beobachter”, din Berlin, acel însemnat articol al lui, prin care declară că Germania nu este solidară cu opera de revizuire. (Aplauze pe băncile partidului Național-Creștin și pe băncile Frontului Românesc). Ii datorăm de aici dela această tribună a Senatului României, toată recunoștința și toată admirația noastră.

Să-mi dați voe, domnilor, să spun că mă mândresc cu acest rezultat, pentru că am convingerea că doctrina noastră a fost hotăritoare pentru această atitudine a d-lui Alfred Rosenberg, față de revizionism. Ca să vedeți că acesta este adevărul am să povestesc un incident pe care nu am avut prilejul să-l mai povestesc până acum.

Eu am avut onoarea să-l cunosc pe d. Alfred Rosenberg, cu vreo unsprezece ani mai în urmă, pe la 1925, și pe acelaș teren de luptă comună, naționalistă, împotriva primejdiei jidovești.

Și știți unde și când l-am cunoscut? Curios: la Budapesta.

D. prof. D. R. Ioanițescu: În casa unui evreu (ilaritate).

D. prof. A. C. Cuza: A, nu. L-am cunoscut în anul 1925, prin Octombrie și l-am întâlnit câteva zile dearândul pentru a discuta problemele care ne interesează pe noi și la care întrunire au participat și alți prieteni de ai noștri și din alte țări. Atunci l-am cunoscut pe d. Alfred Rosenberg, și i-am păstrat cea mai bună amintire.

Am fost apoi în Germania acum doi ani, la Nürnberg, unde l-am văzut, dar nu i-am vorbit, pentru că n'am vrut să-l împiedec dela ocupațiunile sale, din timpul congresului, așa de importante. Dar sunt convins că atitudinea d-lui Alfred

Rosenberg față de revizionism, este unul din rezultatele provăduirii doctrinei noastre naționaliste, comune, care a parvenit în România să formeze o puternică mișcare, de aceeași natură ca și mișcarea, care astăzi stăpânește Germania.

Acesta a fost atunci, la 27 Noembrie 1936, cuvântul rostit de d. prof. A. C. Cuza în ședința istorică a Senatului României. Se vor găsi poate oameni care să întrebe, de ce *ședință istorică*?

De ce?

Aici, tocmai aci stă teribila dramă ce a urmat, toată desnădejdea de mai târziu, întreaga năruire a giganticei sforțări, făcută de înaintașii noștri și de jertfa lor supremă.

Pentru că românii n'au înțeles atunci nimic, absolut nimic din ce-a zis profesorul Cuza.

Reichul German în anul 1936, așa cum reese din cuvintele d-lor Alfred Rosenberg și A. C. Cuza, nu era solidar cu opera de revizuire. Germania ne întindea o mână frățască, loială, de onoare și de cinste.

Führerul-Cancelar, prin cel mai intim colaborator al său, care în acelaș timp era, este și va fi totdeauna și șeful politicii externe a partidului național-socialist, voia, dorea sincer apropierea României naționaliste-creștine de Marele Reich. Și cine în afară de A. C. Cuza putea în această țară să realizeze această operă istorică și salvatoare?

Răspunsul este categoric: *nimeni*. Cum au răspuns Reichului conducătorii politicii noastre externe din acea vreme?

Așa cum cu toții ne amintim. În primul rând l-au ostracizat pe A. C. Cuza.

Pentru a câtea oară oare?

Apoi, au ordonat „presei lor“, să deslănțuiască o turbată campanie în contra Führerului, a statului național-socialist și în contra întreg poporului german, încât ziarul berlinez „Der Angriff“, de sub conducerea d-lui dr. Iosif Goebbels, se întreba pe drept cuvânt, de unde atâta ura în România în contra a tot ce este german.

Evenimentele s'au succedat apoi așa cum cu toții, noi cei tineri din preajma lui A. C. Cuza, am întrevăzut.

Statul român s'a îndepărtat din ce în ce mai mult de Germania. Toți Lorzii, cu sau fără perucă, veneau la București, ca la un domeniu al lor de prin Mohendodaro sau Bengal. România devenise un quasi-dominion, un uriaș șantier de pe care operau în voie toți trimișii extraordinari ai poliției secrete din Street William 17. Primii miniștri democrați zâmbeau ironici, erau tari, invincibili și-ți șopteau discret că totul este în regulă, deoarece în buzunarele lor se găseau garanții atât de imperiale.

Și, mai târziu, a urmat dezastrul. A urmat ceiace Conducătorul statului a numit *prăbușirea granițelor*.

Momentul istoric din Noembrie 1936 ne stă mereu în minte și ne întrebăm încă și azi, cum s'a putut comite o asemenea grozăvie.

Dem. Suțu

SPAȚIUL BALCANIC ȘI PROBLEMA ECHILIBRULUI EUROPEAN

De aproape două luni, ochii Europei sunt ațintiți asupra sectorului balcanic. După declanșarea războiului dintre Italia și Grecia, pus la cale prin intrigele d-lui Churchill, se produsese un dezechilibru însemnat în sud-estul european. Politica celor două fronturi, pe care au preconizat-o teoreticienii mai vechi, ca Neville Chamberlain și mai recentți ca lordul Halifax, ori lordul A. Eden, trebuia să-și dea roadele, după calculul guvernului din Londra. Deoarece toate vechile focare erau nimicite, deoarece Polonia nu mai exista, iar drumul nordului fusese închis în Norvegia, în vreme ce Franța își întorcea cu oroare ochii dela fostul ei aliat, care imaginase capcana urfă dela Dakar; o singură soluție mai părea plauzibilă diplomaților britanici. Astfel, toate șforile intrigilor stăteau fixate în capitalele statelor balcanice. Războiul amenința din toate părțile. Un război care trebuia să atragă și însemnate forțe ale Marelui Reich în luptă, îndepărtând atenția, dela țelul principal: insula engleză.

Ca niciodată, ambasadorii britanici au început a face făgădueli fantastice, guvernelor tuturor statelor balcanice, chemându-le la luptă și rezistență. Postul de radio londonez se întrecea într'o frazeologie goală, în vreme ce însăși lordul A. Eden, luase avionul pentru a învinge prin vizita sa la Ankara și Belgrad ultimele rezistențe.

Conștiente de gravitatea cursei care li se înfădea, conștiente de clipa hotărâitoare pentru continentul european, guvernul turc și jugoslav au cumpănit lucrurile rece. Bulgaria se integrase cu o clipă mai devreme alături de Axă, semnând pactul Tripartit. Diplomația Cancelarului Hitler, întrecuse iar cu o lungime, eforturile disperate ale guvernului din Londra, la cursa intereselor europene. În „Mein Kampf“ stau scrise acele cuvinte pline de vrajă, care au fost spuse profetic, iar apoi realizate matematic: Unele țări vor cunoaște violența războiului, dar mai presus va sta aripa păcii și, poarele vor trece prin grelele convulsii ale istoriei, fără a se face vărsare de sânge și fără a se trage un singur foc de armă.

Când armatele prietene ale Marelui Reich au trecut de Sofia, grupându-se în vecinătatea frontierelor bulgare, lordul A. Eden și-a dat seamă de inoportunitatea unei vizite la Belgrad și a preferat, după o scurtă ședere la Atena, să se retragă în citadela diplomatică dela Cairo, pentru a pregăti ultima linie de rezistență, care merge din Egipt, prin insulele arhipelagului grec, până la frontierele Irakului, în Asia.

La Ankara, activitatea ministrului de externe englez, cât și cea a generalului Wawell șeful misiunii militare, au fost zădărnice prin ațunearea fermă a d-lui Von Pappen. În adevăr, acolo se încercase o intimidare a

guvernului turc prezidat de d-l Refic Saidan, prin tulburări în Siria și printr'o pregătire la revoltă a triburilor arabe, care urmau să ajute unitățile britanice masate în Irak, la orice fel de acțiune armată. Și această combinațiune de pregătire a războiului, n'a avut însă rezultatul dorit. Führerul Adolf Hitler, prin Mesagiul adresat d-lui Ismet Inonu, președintele Republicii turce, a precizat punctul de vedere european. Națiunea otomană poate să-și urmeze liniștit destinul ei istoric, între granițele actuale, dacă refuză jocul impus de o putere străină, care are tot interesul s'o arunce în război. Poporul turc poate trăi pașnic și fericit, fără a asculta cuvintele pline de ascunzișuri, venite prin misiuni militare străine și prin miniștri de externe, care își pot pierde postul, dacă nu vor provoca un nou front de luptă. În fața acestor considerațiuni, impuse și de situația de fapt și de cea de drept, d-l Inonu, a înțeles că drumul Turciei nu poate fi decât cel istoric, adică al atitudinii leale și prietenești față de Puterile Axei. Acesta este sensul declarațiunilor formale luate, prin răspunsul adresat de guvernul turc, la Masagiul Führerului.

Cu privire la situația din Jugoslavia, cercurile autorizate berlineze lasă a se înțelege, că interesele totale ale guvernului din Belgrad, nu pot tinde decât spre o hotărâtă apropiere de Axă. Spațiul balcanic se consolidează astfel, în ideale granițe de liniște, întreaga atențiune concentrându-se asupra Atenei.

Astăzi, se știe bine, că și Grecia ar fi dispusă la o formulă de pace. Dar guvernul italian a respins cu indignare toate înjoncțiunile de acest fel, Grecia, care a făcut jocul vinovat britanic, nu va avea pacea, până la capitulare. Evenimentele vor demonstra, că profeticele cuvinte ale Führerului, cu privire la evenimentele mari din luna Aprilie, sunt în directă legătură cu pacificarea totală a sectorului balcanic. Pentru problema echilibrului european acest punct câștigat este de o însemnătate covârșitoare. Războiul se va concentra apoi în Mediterana și ultimul lui aspect european se va cunoaște în decursul acestei veri.

La 1 Septembrie 1939, Reichul a făcut acțiunea armată în Polonia. Din declarațiunile făcute de Mareșalul Goering, de d-l Rudolf Hess locțiitorul Führerului, cât și de d-rul Goebbels reesă clar amănuntul, că la împlinirea a doi ani de război, adică la 1 Sept. 1941, se va putea vorbi despre adevărata pace europeană.

Ritmul nou de viață impus statelor de pe continent, va fi reduta inexpugnabilă, pe care inutil, discursurile d-lui Roosevelt ar mai încerca s'o lovească. În fața politicii de vorbe, de șfori și de compromisiuri ascunse, s'a ridicat politica de fapte a Axei Berlin-Roma-Tokio. Și faptele au învins!

I. Fr. Botez

RECENZII

CĂRTI

A. C. Cuza : Poezii, epigrame, cugetări în proză. Editura Bucovina, ediția III.

În vitrina librăriilor au reapărut culegerile din opera marelui gânditor A. C. Cuza. Deschizând această carte, ești cuprins de evlavie, știind că ai în față, slova scrisă de mâna ageră a unui om care 'n al optzeci și patruilea an fiind, mănuește încă spada scrisului.

Dar cartea aceasta ne oferă nesfârșite dovezi despre omul care a vergeat timp de cincizeci de ani, la marele altar al culturii naționaliste.

Pătrunzând senzul ideal al existenței omenești, iată ce scrie în 1918, rămânând consecvent scrisului său :

IDEALISM

Nu dispera,
Și nu spera în bine,
Ci vei lupta
Nepăsător de tine,
Pentru Ceva,
Ce pururi nu se știe :
Căci viața ta,
Nu-ți aparține ție.

Cât adevăr, adevăr moral al vieții lui, nu al altor vieți trăite numai pentru a trăi, cuprind aceste rânduri.

Da, da, viața Patriarhului aparține neamului românesc, aparține tezaurului acestui neam.

În 1931, pe când încă nu fâlfăia svastica pe vreun drapel, nicăieri pe continent, și pe când naționalismul era privit ca o încercare naivă a unor minți utopice, d. A. C. Cuza, proorocind, a scris :

ROMÂNIA A ROMÂNILOR

O nație, un Rege,
O țară, o lege.

E ceasul suprem
Să credem, să vrem.

Vrăjmașii ne bântue
Credința ne mântue.

Din cer instelat
Un glas ne-a chemat.

Ascultă supus
Porunca de sus :

Român cu Român
Pe țară stăpân.

Năvala tot crește,
Luptați vitejește.

Cu «Svastice» sfinte
Mereu înainte !

Un Rege, un' hram,
O țară, un neam.

În lături păgânilor :
România a Românilor !

Așa a strigat, cincizeci de ani, în pustiu, pentru ca să-l audă țări de peste hotare, și pentru ca aici, nici azi să nu fie încă auzit. Căci :

Român cu Român
Pe țară stăpân.

nu s'au învrednicit a sta încă. Și azi, ura și vrajba, macină puterea neamului împiedicându-i marșul spre izbândă. Cartea aceasta, în care se oglindește marea persoanitate a d-lui A. C. Cuza, sub toate aspectele, începând cu virtuozitatea romanței la care nimeni n'a mai ajuns deatunci și sfârșind cu înțelepciunea cugetării pe care nimeni n'a depășit-o încă, este, trebuie să fie cartea de căpătâi, a tuturor bunilor români.

Versurile :

DRAGEI MELE

De când m'a simțit mulțimea
Prins în dragoste cu tine,
Ne vorbește zi și noapte
Când de rău, și când de bine.

scrise în anul 1882, ni-l arată pe marele gânditor în momente de senzibilitate sufletească, ce uneori atinge culmi nebănuite. Constatări, adevăruri amare :

«Dar azi — și pentru totdeauna,
S'au risipit, rebele,
Iluziile mele...
Ele ?

Sau — că e aceeași una,
În mil de forme schimbătoare,
A lumilor fermecătoare
— E ea
Femea ?
Da !

«Eternul femenin»,
Vrăjit izvor
Al visurilor tuturor.
Mister divin :
Extaz și chin.

Fiecare vers este un gând, o cugetare adâncă, sau un sentiment înalt. Trecând dincolo, la marea ironie, «*Divina ironie*», precum o numește însuși poetul, întâlnești pe cel care o viață întreagă, a fost și a rămas neînving pe acest teren. În genul acesta în care a atins culmile desăvârșirii, venim doar cu următorul citat, rămânând ca asupra epigramei d-lui A. C. Cuza să revenim în mod mai amănunțit:

UNUI PARVENIT

Te-ai înălțat atât de sus,
Iubitul meu amic,
Încât să nu te miri că-mi pari
De jos... atât de mic.

Și pentru ca să ilustrez înălțimile la care s'a ridicat gândirea d-lui A. C. Cuza, închei șirul citatelor cu următoarele două cugetări.

«Nu unirea materială a oricât de numeroși partizani, face tăria unei organizații politice, ci numai unitatea ideală desăvârșită, a membrilor ei, oricât de puțini».

«Posteritatea — dacă e să ajungem la dânsa — un lucru ni se cere : să fim limpezi și scurți. Să nu avem pretenția să-și piardă timpul cu noi».

M. Gr. Constantinescu

O. Murărașu : Istoria literaturii române,

Apariția unei istorii a literaturii e pentru noi cei atât de săraci în astfel de studii, un deosebit eveniment. Om fi având noi istorii literare multe, dar sunt de felul lui Lucian Predescu sau C. Loghin, simple rezumățele pentru

școlari ca aceștia să nu se mai obosească citind opera cutărui sau cutărui scriitor. Era un fel de automat, unde dacă introduceai o piesă, te alegeai cu o rezoluție a unei probleme (!). La fel sunt atâtea alte istorii (Dragan, Adamescu, Dragomirescu, Tcaciuc-Albu etc.), unele vestite prin... vechimea erorilor perpetuate dela o ediție la alta.

Altele : Istoria literaturii de Iorga nu poate fi utilizată în ceea ce privește literatura contemporană, iar cea a lui Lovinescu e prea impresionistă față de... literatura minoritară (Camil Baltazar, Tristan Tzara et Co. sunt mari talente !).

Temeinice sunt istoriile lui Duică și O. Densușeanu, parțială însă, trădând numai începuturile literaturii moderne.

Bine orientate sunt lucrările lui I. Biberi și Bazil Munteanu, mai ales a celuiia (Panorama de la littérature roumaine), originală 'n orânduirea materialului, precisă 'n caracterizări. Mai avem Istoria literaturii românești a lui Gh. Cardaș, sintetică, dar bogată în informații și notări precise. Literatura modernistă e însă aici neglijată. Cauza ? Lipsa de orientare în literatura noastră, cum o dovedesc antologiile sale de poezie contemporană și sumarele caracterizări-clșee de acolo.

Mai avem încă două proiecte : Istoria literaturii în cinci volume a lui Cardaș și cea a lui G. Călinescu în nu știu câte.

Lucrarea lui Murărașu venia să umple golul semnalat de mulți, iar recomandarea omului de știință ne apare inutilă după opere ca Naționalismul lui Eminescu sau prefețele dela autorii noștri clasici, comentări.

Concepția de bază a cărții e surprinzătoare, abătându-se dela șablonul obișnuit : cel de-a da informații până și despre lîngeria unui scriitor, căci cum se putea înțelege cu opera cutărui scriitor, dacă nu știu anul în care și-a dat obșteșcul sfârșit soacra poetului !

D. Murărașu nu utilizează decât date-jaloane, absolut necesare, fiind mai darnic în ceea ce privește caracterizările.

Privind materialul literar în sine, a știut să-l structureze în așa fel că, citind lucrarea, poți fi orientat în problemele esențiale.

Cele patru epoci pe care le stabilește sunt semnificative pentru valoarea cărții : Epoca unității de neam prin ortodoxie, Epoca unității de neam prin limbă, Epoca unității de neam prin conștiință, Epoca formării idealului artistic.

Ingeniozitatea unghiului sub care e privită literatura, explică și caracterul strict monografic al cărții, cu insistări și asupra atmosferei epocii, încât o serie de scrieri primesc semnificații deosebite.

Lucrarea e utilizabilă până la punctul unde 'ncepe studiul literaturii noi, deși și până aici are unele lacune (laconismul în ceea ce privește marii noștri scriitori : Eminescu e tratat în învălmășeală, vorbindu-se mai mult de conținutul scrisorilor, școlărism sadea).

Literatura modernistă nu-i prea cunoscută autorului, scăpându-i studii esențiale ca acele ale lui Vladimir Streinu și orientându-se prea mult după categorisirile lui Șerban Cioculescu.

Autorul amestecă scriitorii într'un amalgam cam curios ; pe nimic nu-i îndreptățit ca *Sinteza autochtonistă* să cuprindă pe același plan scriitori ca Piliat și Al. Philippide !

Displace și spiritul prietenesc pentru unii poeți : Stamatiad ar fi un mare poet, pe când Minulescu un fleac. Virgil Carianopol se lăfăește pe prea multe șire pentru o sintetică istorie a literaturii —dealtfel și I. A. Rașcu—pentru a fi scris mult, dar slab. Chiar versurile ce ni le citează autorul sunt compromițătoare pentru muza lui Carianopol :

Iau bulgări de pământ reavăn și-l mestec în gură... Așa dar, poetul, în lipsa unei alte preocupări, mănâncă pământ, și observă că-l mestecă în gură... nu 'n buzunar !

De altfel D. Murărașu dovedește prea puțin gust în alegerea citațiilor și din alți poeți, trecând peste ceea ce este profund pregnant la un scriitor : Macedonski, Bacovia, Gregorian, Voiculescu etc.

Urmărind conținutul sufletesc al versurilor citate, observăm că ele sunt alese dintre acele care *programate* idealizează naționalitatea. Lăudabil pentru atitudine, dar e inutil de expus, căci le cunoaștem atât de bine !

Am mai putea continua cu obiecțiile, dar vedem că ele se referă mai mult la literatura nouă, și aici e multă dezorientare la noi. Avem puține studii în această privință : I. E. Toroușiu, Pahonțu, Emilian, Vl. Streinu, Cioculescu—uneori (!) și Lovinescu, Gh. Călinescu...

Protestul e și mai vehement în ceea ce privește poezia bucovineană ; autorul a fost dus în eroare de antologiile reclamă ale lui Mircea Streinu și Aspazia Munte, complet subiective. În felul acesta e poet mare și V. Posteuca, atât de sec în conținut, care ar fi publicat și o plachetă de versuri... Face parte cum vedeți—vorba lui Nichifor Crainic—din cei 250 poeți bucovineni, bine numărați și grupați pe lângă centrul exclusivist „Iconar“ (!).

E naturală atunci (!) lipsa din istoria literaturii a celor mai caracteristici scriitori bucovineni alături de Vesper și Lianu-Camilar, Rariște și Gheleon Coca.

Extensiunea cărții deși-i telegrafistă 'n caracterizări, se datorește și stilului încărcat inutil. Iată fraze cam curioase : „Tudor Arghezi e un modernist“..., deci nu doi moderniști, ferit-a sfântul ! Sau : „Acest poet dinamic în sentimentele lui are simpatie...“ Cotruș e dinamic în sentimentele lui, nu într'ale altora ! Sau o frază de antologie : „Voiculescu... E mai adânc decât Crainic în exprimarea aspirației către spiritualitate, dar mai puțin plastic în scoaterea (!) de armonii poetice din tradiții și afunzimi de viață străbună. Trecând peste bombastic, de fapt e... invers.

Cu toate defectele inerente lucrării, cartea poate fi utilizată cu mult succes. Alături de cea a lui Cardaș, e cea mai bună lucrare de acest fel,

Constantin Văltej.

Popas cu Florea-Rariște.

Apariția unui nou volum al lui Rariște e pentru noi prilej de popas sufletesc : poposim iarăși pe tărâmul seducător al unui cosmos autohton, cu care ne-a obișnuit încă de mult. După *Maria Magdalena*, versuri mai puțin organizate ca tehnică, dar seducătoare prin conținut, poetul apare cu *Valuri impietrite*, volum de sonete, în care organizarea ne apare semnificativă.

Trec peste aspectele profund bucovinene, ce-l pun în rândul celor mai caracteristici scriitori din Țara Fagilor, de care mă voi ocupa încurând, pentru a reliefa câteva dominante specifice poeziei sale.

La noi sunt trei poeți care au condus sonetul spre tărâmurii noi : Gh. Cuza, Rariște și Al. Pogonat, tărâm de preocupări inedite ale trecutului, unde sonetul ia aspectul înclinării spre umanism, fără să-și piardă din calitatea olimpică a planării într'un spațiu de netăgăduită aristocrație sufletească.

Pentru aceasta nu voi cita decât *Veghea paharnicului* a lui Gh. Cuza și *Secetă* a lui Florea Rariște, unde umorul și bunul simț se echilibrează perfect. E dominanța ce poate fi urmărită în tot volumul, admirabil realizată în ciclul *Spumă de Cotnar*, unde poezii ca *Vesellie* se impun prin atmosferizare atât de adecvată situației :

Ascultă, măi crâșmare Pîntilie :
Să nu te pue pacostea băete,
Să-mi îndrăgești vre-una dintre fete,
Că vai ș'amar de pielea ta, bădie !

E o contribuție în domeniul sonetului care trebuie să fie remarcată pentru importanța ei deosebită.

Obișnuit, sonetul nu prea dă posibilități manifestării sentimentului, încrustându-l într'o carapace de multe ori incapabilă violentării sufletești, cum sunt sonetele lui Periețeanu, glaciale prin excelență. Și'n această privință Florea Rariște se dovedește poet adevărat, impresionabil prin conținutul sufletesc al versurilor :

Nu mai cânta așa de trist, scripcare,
Nu mai surâde față-așa de lin !
Mai toarnă-mi trei păhare cu pelin,
Să ne'ndulcim tristețile amare !

Trec peste alte caracteristici ale poetului, deoarece unele remarcări mai importante le rețin pentru studiul *Lirica bucovineană*, remarcând că noul volum consacreză un talent remarcabil pentru literatura noastră în genere, și cum vom vedea, un talent definitiv — alături de Camilar și Lianu — pentru literatura bucovineană.

C. Vârteș

Dr. I. Fr. Botez : *Istoria literaturii germane*. (Dela origini până în zilele noastre) și : *Istoria literaturii italiene*. (Dela origini și până în zilele noastre) două vol. a câte 45 pg. Ed. „Ath. Gheorghiu” Iași 1941.

D-l I. Fr. Fotez, nu este un specialist în materie, ci un om de cultură generală. Domnia-sa și-a dat seama că există un mare gol, gol simțit mai cu

seamă de tineretul școlar și de pătura dornică de o cultură mai complectă. Pe deoparte lipsa unor enciclopedii la un preț modest și pe de altă parte existența doar, a studiilor de specialitate, fac imposibilă asimilarea de cunoștințe generale, pentru doritorii de a se cultiva. Pentru cine dorește să se specializeze, se găsesc manuale și material suficient. Dar pentru marele public nu se găsește nimic, nici un îndreptar elementar. D-l I. Fr. Botez, și-a dat seama de acest gol și și-a propus să-l umple luând inițiativa unei așa numite publicații „Biblioteca Enciclopedică”. Lucrările de mai sus sunt primele numere apărute în această bibliotecă. Cu aceste lămuriri, lucrările d-lui Botez sunt bine venite și își găsesc explicația; altfel, cui îi cade în mână o broșură de 45 pg. intitulată: *Istoria literaturii germane, dela origini și până în zilele noastre*, ar putea zâmbi. Cum se poate comprima istoria literaturii unui popor cu o cultură atât de vastă, în 45 pagini. Dar autorul, stabilește dela început condițiile și scopul în care și pentru care a inaugurat „*Biblioteca Enciclopedică*”. Cititorul acestei broșuri, nu-i cititorul savant, profesorul de universitate sau specialistul limbilor clasice; nu, autorul se adresează cititorului care are doar vagi cunoștințe despre literatura germană sau italiană, de ex., deși cărțile acestea așa comprimate cum sunt, pot servi cu succes, și pe lectorul mai pretențios. Ceia ce interesează este dacă, datele sunt exacte, pentru că acesta este în principal scopul unei lucrări cu caracter de popularizare. D. Botez însă, pe lângă această calitate, mai are și prețioasa însușire de a reda în scurte cuvinte, ceia ce este esențial.

Iată de exemplu cum îl înfățișează D-sa pe Luigi Pirandello:

„Pirandello pornește dela o teză foarte veridică, adică teza contrastului dintre omul așa cum este în realitate și omul făurit prin educația socială, care se observă, se reține și apare cu desăvârșire falsificat. De aici pornește un humor plin de amărăciune, subliniat prin cuvinte spirituale și ironii mușcătoare. Pirandello a scris și un admirabil roman „*Răposatul Mathias Pascal*” 1904. Piese sale sunt aproape toate celebre, fiind traduse în nenumărate limbi străine. Cităm: „*Sei personaggi in cerca d'autore*”; „*Così è (se vi pare)*”; „*Pensaci*”; „*Giacomino*”, „*Enrico IV*”; etc. În concluzie „omul rămâne de nepătruns pentru semenii săi”.

Așa cum se prezintă aceste două volume, în scopul propus și în cadrul unei biblioteci enciclopedice, ele umple cu drept cuvânt un gol, bine observat de d-l Botez și dorim că „*Biblioteca Enciclopedică*” pe care a inaugurat-o și o conduce Domnia-sa să ajungă la realizările visate de directorul ei.

M. Gr. C.

Rudolf van Wehrt: *Astfel se făcu războiul*. Tiparul „Cartea Românească” București 1941.

Cartea este de actualitate, scrisă într'un stil captivant și cu material exact. Se face utilă, prin desvăluirile ce aduce, asupra războiului diplomatic, care a premers războiului armat de acum, și care război, a fost pierdut de di-

plomația Engleză, precum se pare că va fi și soarta celuilalt. Această lucrare este menită să lămurească opinia publică și să spulbere atmosfera de minciună, calomnie și legendă, pe care agenții serviciului de spionaj englez au aruncat-o asupra Germaniei național-socialistă.

M. Gr. C.

Dr. Radu Cernea: *Israel în Reichul al III-lea*. D-1 Radu Cernea este cunoscut cititorilor prin lucrările sale în care a căutat să lămurească opinia publică asupra Germaniei național-socialiste. Cu obiectivism, D-sa a înfățișat în cărțile: „Adevărul despre Germania național-socialistă” cât și celelalte opere care au urmat: „Neo-Păgânismul în Germania” și „A. Hitler și tineretul german” aspectele sub care se prezintă Germania nouă.

În lucrarea de față, autorul ne înfățișează cu date exacte problema jidovească și rezolvarea ei, în cel de al III-lea Reich.

După datele statistice înainte de regimul național-socialist, deși numărul total al jidanilor în întreaga Germanie era de 650.000, totuși la Berlin din 3605 medici de Stat 1879 erau jidani, deci 52⁰/₀; din 3890 avocați 1899 erau jidani deci 48⁰/₀; din 2149 notari 1210 deci 66⁰/₀ erau jidani.

Această proporție care pune în pericol însăși ființa statului German, s'a constatat în toate centrele de cultură.

Față cu această situație, regimul național socialist a rezolvat problema prin cunoscutele legiuri dela Nüremberg.

S'au stabilit condițiile arienilor și nearienilor, s'au separat interzicându-li-se încrucișarea prin căsătorie, lăsând poporul jidovesc să-și trăiască viața separat. Măsuri restrictive cu un caracter mai sever, s'au luat abea în 1938, după ce a fost asasinat la Paris, consilierul von Rath, de către jidanul Grünsan.

Abia după această dată începând dela 1 Ianuarie 1939 jidanilor li se ridică dreptul de-a conduce comerțuri și orice altă întreprindere, li se interzice a fi membri în vreo cooperativă, se interzice avocaților creștini de-a apăra pe jidani, și li se confiscă a două zecea parte din avere.

Lucrarea d-lui Cernea este de actualitate, aduce date precise și un bogat material.

M. Gr. C.

Șt. G. Berechet: „*Figuri de Dascăli*”.

D-1 Prof. Șt. Berechet, a publicat în biblioteca pedagogică „Învățătorul Contemporan”, câteva figuri de dascăli, evocate din amintirile Domniei sale.

Broșura, prin fondul ei, are un caracter educativ, și fără pretenția de a împlini un scop literar, înmănunchind câteva bune exemple cu scop educativ al tineretului școlar.

M. Gr. C.

Gh. Chipere: „*Viscol*”. Schițe, Ed. Ath. Gheorghiu.

Autorul romanului Putregaiul, a dat publicității un mănunchi de schițe. Intitulate Viscol, ele, trebuie să remarc, nu explică titlul, precum nici titlul nu este a tot îmbrățișător. Totuși el este sugestiv, iar schițele care sunt operă de tinereță în majoritate, au atmosfera adecvată și sunt variate ca temă. Se

desprinde din ele puterea de adâncă înțelegere a oamenilor, și spiritul de observație ce-l caracterizează pe d. Chiper, cu care de altfel s-a afirmat din prima sa lucrare literară.

De subliniat schița Toader Tremurici.

M. Gr. C.

A. C. Cuza : *Indrumări de politică externă.*

Editura «Cugetarea» a editat gândurile d. A. C. Cuza, spuse în decurs de 16 ani, cu privire la politica noastră externă.

Nu voi face aci o discuție în jurul acestei opere care reprezintă însăși fenomenul de prevedere a marelui luptător naționalist; aceasta va urma în viitor. Dar nu pot trece cu vederea, acest eveniment pentru vitrina librăriilor.

Apariția acestei opere nu poate fi privită cu indiferență, sau cu atenția ce se cuvine doar, ori cărei alte cărți sortită să treacă prin vitrină.

Nu, pentru că nu-i vorba de o carte, de o părere, de un gând sau o concepție, ci aici, în aceste pagini, stau mărturie a luptei de zeci de ani, discuțiile făcute în fața întregii națiuni, de omul care a rămas neauzit, neascultat.

Și dacă, atunci, neamul l-ar fi ascultat și urmat, s'ar fi schimbat însăși destinul nostru. N'a fost înțeles, n'a fost crezut, au sărit asupra lui toate forțele întunericului, l-au împiedecat toate elementele răului care se juca cu norocul neamului, pentru ca mai târziu, să se apere, unii oameni politici din țara aceasta, susținând că n'a fost nimeni inspirat să ceară, să susțină, să demonstreze nevoile de-a schimba politica noastră externă.

Pentru a documenta netemeinicia acestei apărări, pentru a demonstra celor nedumeriți încă, pentru ca lumea întreagă să știe de când și cine a luptat pentru o sănătoasă politică externă, cartea aceasta stă la îndemâna tuturor.

Ea va spulbera calomnia care se aduce națiunii românești, de-a nu-și fi dat seama la timp care-i sunt interesele.

D-l Georgescu Delafras, prin inițiativa de-a edita această carte, a servit marea cauză a României, punând la îndemâna tuturor, ceea ce știam numai puțin, adică mulți, dar nu toți, câți suntem neamul românesc.

În viitor, vom veni cu o cronică amplă, despre această carte. M. Gr. C.

Gheorghe Liliac : „Glas din Codri“, versuri. Iași, 1941.

D. Gh. Liliac, prezintă, fără nici o altă explicație, opera sa strânsă în 76 de pagini. Demn de remarcat, doar curajul autorului.

M. Gr. C.

REVISTE

Buletinul German : Anul III Nr. 76. Deutsche Korrespondenz. Berlin W. 56. Postbox. 22.

Buletinul German, departe de a fi o publicație de propagandă, este, și pe zi ce trece devine o publicație utilă și indispensabilă, a cetățeanului care ține să fie lămurit pus la curent cu actualitatea nu informativă, ci cu actualitatea în genere.

Editat în condiții tehnice excelente și redactat în stil de popularizare a tuturor problemelor, acest aducător de gânduri noi, nu trebuie să lipsească din mâna nimănui.

Și dacă, Germania, pentru amicitia căreia d. A. C. Cuza, a pledat în presă și în parlament încă din 1920, mai e privită de unele persoane, ca o țară ne-sinceră față de interesele noastre, aceasta se întâmplă pentru că sau au rămas în ignoranță, sau sunt sub condamnabilă influență jidovească.

Din ignoranța în care cârtesc, ar eși, căutând mai curând să se informeze, decât să critice netemeinic.

Buletinul German le stă la dispoziție gratuit, le aduce documentat și argumentat, lumina și le evidențiază cu fapte, opera de reconstrucție a Europei și implicit a României, operă pe care o întreprinde acum, Germania național-socialistă.

Național-socialismul a revoluționat lumea economică. Dar sistemele acestei revoluții gândită de Funk, ministrul economiei Reichului, nu avem de unde le cunoaște.

Technica germană, a transformat războiul într-o problemă de gândire și o experiență de uzină; dar aceste uluitoare înnoiri n'avem de unde le ști. Noi le aflăm din Buletinul German, pe care-l primim de mult, în foi volante, cenzurat și reținut de poștă, dar lumea nu le cunoștea. Acuma, poate să le afle toată lumea, citind, *Buletinul German* pe care-l pot căpăta gratuit, trimițându-și adresa pe o carte poștală la: Deutsche Korrespondenz Berlin W 56 Post-box 23.

M. Gr. C.

Invierea. Săptămânal de luptă naționalistă: director Toma Vlădescu. București.

În vremuri când naționalismul își afirmă dreptul la viață, eliminând democrații, din rosturile vieții publice, naționaliștii erau, unii desconsiderați, alții răstăciți de marele înțeles al evangheliei naționaliste și alții umiliți. Aceasta a fost un blestem.

În acele vremuri, d. Toma Vlădescu, cunoscutul ziarist care întrunește pe lângă marea calitate de literat, și pe aceia de naționalist intransigent, a făcut să apară ziarul *Invierea*.

Scopul unic și bine schițat al acestui ziar a fost și a rămas: Unirea tuturor forțelor naționaliste. Prin „*Invierea*” și-au dat mâna gânduri mari ale marilor luptători naționaliști.

În „*Invierea*” se pot găsi, desbătute cu curaj și argumente mari, problemele națiunii, care se frământă, cerându-și deslegarea.

De aceia ziarul *Invierea*, devine ziarul tuturor, exponent al sufletului acestui neam.

M. Gr. C.

Convorbiri Literare: Anul LXV nr. 3, Martie 1941, I. G. Torouțiu, București.

Cea mai veche revistă de literatură, «*Convorbiri Literare*» aduce lunar

un material vast și prețios. În numărul ultim, articolul d-lui I. Petrovici «Despre originalitate» cât și articolul d-lui Ovidiu Papadima «Logic și absurd în folclor» aduc noutate și interes. Poezia «Mama» a d. Teodor Al. Munteanu, are frumusețe și originalitate, deosebită.

M. Gr. C.

Cuget Moldovenesc: Anul X. Numerele 1—3. Ianuarie-Mart 1941
Director Petre Stati.

Cuget Moldovenesc, este cunoscută și vechea tribună de limbă și duh românesc, tribună care din orașul Bălți, a purtat pe meleagurile basarabene, gândurile cărturarilor moldoveni. A fost și a rămas cea mai bună revistă a Basarabiei.

Dacă Basarabia ne-a fost răpită, asta nu înseamnă că altarele ei s-au dărâmat. Nu; din contra, de aici, dela Iași, revista Cuget Moldovenesc, continuă opera de propășire a românismului.

Numărul ultim, se prezintă complect schimbat și ca formă și ca fond.

Se remarcă articolul d-lui Gh. A. Cuza «Drumuri și popasuri basarabene» în care, pagini din viața satelor basarabene și probleme vii și actuale ale neamului, își găsesc cu talent, înțelesul.

Subliniem articolul d-lui Gh. Ungureanu «Din viața lui Calistrat Hogaș».

M. Gr. C.

Luminătorul: Revistă bisericească, Anul LXXIV, Nr. 1-2, Ianuar-Februar. Director Prof. univ. C. N. Tomescu.

Revistă de înaltă cultură, la care s-au adunat parcă'ntru'n gând, tot ce are neamul mai reprezentativ, pe acest teren.

Începând cu I. P. S. Nicodim Patriarhul României, revista este scrisă numai de personalități cu autoritate covârșitoare.

M. Gr. C.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

Brătescu-Voinescu Al. I. : Germanofobie. 1 vol. 52 pag. Editura «Cartea Românească, 1940. Lei 25.

Berechet Gr. Șt. : Figuri de dascăli. 1 vol. 24 pag. Ed. «Învățătorul Contemporan», 1941, Iași.

Botez Fr. I. dr. : Istoria literaturii germane (dela origine și până în zilele noastre) 1 vol. 47 pag. Lei 20. Ed. «Ath. Gheorghiu», Iași, 1941.

Botez Fr. I. dr. : Istoria literaturii italiene. 1 vol. 45 pag., lei 20. Ed. «Ath. Gheorghiu», Iași, 1941.

Basilescu N. Aristide, Prof. Facultatea de Drept, București : Economia naționalistă românească, 1 vol. 128 pag., lei 150, București, 1941.

Cuza C. A. : Indrumări de politică externă, 1 vol. Ed. „Cugetarea”, 155 pg. lei 60.

Cuza C. A. : Poezii, epigrame, cugeltări în proză, ed. III. 1. vol. 300 pag., lei 100. Ed. «Bucovina», 1939, București.

Cuza A. Gh. : Sonete (versuri). 1 vol. 140 pag. Ed. «Cugetarea», București. Lei 80.

Chiper Gh. : Viscol (schife), 1 vol, 120 pag. Ed. «Ath. Gheorghiu», Iași, 1941. Lei 30.

Chirișescu Gh. : Mihail Eminescu, articole de politică românească. 1 vol. 200 pag. Ed. «Ath. Gheorghiu», 1941, Iași. Lei 80.

Cerna Radu dr. ; Israel în Reichul III.

1 vol. 114 pag. Ed. «Cugetarea», Buc. 1941. Lei 40.

D. Florea-Rariște : Valuri împietrite (sonete). 1 vol. 110 pag. Tip. «Brawo», Iași, 1941. Lei 60.

Dinu N. Elena : Dela viață veche, la viață nouă în școală. 1 vol. 190 pagini. Ed. «Universul». Buc. 1941. Lei 100.

Drumeș Mihai : Invitație la vals (roman) ed. V. Ed. «Bucur Ciobanul». București. 1941, 1 vol. 300 pag. Lei 100.

Franz Iosif, Prinz von Hohenzollern : Emden (Amintirile mele de pe vasul M. S. Emden) 1 vol. 250 pag. (trad. din limba germană de C. I. Niculescu). Ed. «Fundația regală». 1940, Buc., Lei 50.

Huland-Horațiu I. : Suflet Ruinat (versuri). 1 vol. 80 pag. Tip. «Liga Culturală», Iași, 1941. Lei 45.

Mihail Mavrig : Pe aripi de singurătăți (versuri) 1 vol. 32 pag. Tip. «Speranța», Craiova. 1941.

Marcu Alexandru : Critica italiană dela Vico la Croce. 1 vol. 530 pagini. Ed. «Fundațiilor Regale». București, 1941. Lei 209.

Paulian D. : Miscellanea (studii de psihiatrie) cu o prefață de dr. V. Gomoiu. 1 vol. 220 pag. Tip. «Cultura». București. 1940.

Riconte Toma : Veac nou (poezii). 1 vol. 80 pag. București. 1941. Lei 60.

REVISTE

Pământul. Anul X, nr. 224-25. Ian.-Februarie 1941. București.

Gândirea. Anul XX, nr. 2, Februarie 1941. București.

Cuget Moldovenesc. Anul X, nr. 1-2-3 Ian.-Febr.-Martie 1941. Iași.

Familia. Anul LXXVI, seria IV, nr. 2, Februarie 1941. București.

Universul Literar. Anul L, nr. 9, Martie 1941. București.

Românizarea. Anul VII, nr. 126. Martie 1941. București.

Timocul. An. VII, nr. 7-12. 1941. Buc.

Meșterul Manole. Anul II, nr. 10, Decembrie 1940. București.

Viața Basarabiei. Anul X, nr. 1. Ian. 1941. București.

Luminătorul. Anul LXXIV, nr. 1-2. Ian.-Febr. 1941. București.

Convorbiri Literare. Anul LXXIV, nr. 3. Martie 1941. București.

Școala și Viața. Anul XI, nr. 3-4-5. 1941, București.

Orizonturi. Anul III, nr. 5-10. Ian. 1941. Galați.

ZIARE

În curând va apare la București, ziarul *Munca*, foaie naționalistă pentru muncitori. Publicația se află în al XXIII-lea an de apariție sub conducerea d-lui dr. J. Ghiulea, fost director în Ministerul Muncii.

Din pragul apariției sale, dorim vechii publicații, spor la muncă și izbândă deplină, întru realizarea țelurilor sale ideale.

Porunca Vremii. Ziar de luptă naționalistă, de sub neobosita conducere a d-lui dr. Ilie Rădulescu. Apare la București, înfruntând, de ani de zile, rezistența democrației, persecuția masoneriei și defăimarea jidovească.

Învierea. Ziar săptămânal condus de d. Toma Vlădescu. Apare la Buc.

POȘTA REDACȚIEI

Incepând cu numărul viitor, revista noastră va consacra o rubrică specială, lui Israel, în care se vor desbata toate chestiunile referitoare la problema jidănească din țară și lumea întreagă.

D-lui Av. *N. N. Glavatinski*, Buzău. — Mulțumim pentru gândurile frumoase și interesul purtat revistei noastre care e și a Dumnevoastră, în măsura în care stă în slujba aceluiaș ideal naționalist.

V-am expediat revista și la depozitul indicat.

Rugându-vă să controlați desfacerea.

D-lui *M. T. Dimitriu*, Constanța. — Cu aceleași cuvinte ca și prietenului și camaradului *N. N. Glavatinski-Buzău*, răspundem, mulțumind sentimentelor cu care primiți acest început de drum luminos. Ați înțeles cât de mare este golul pe care «Cetatea Moldovei» vine să-l cuprindă și vă mulțumim pentru concursul oferit.

N. B. Vaslui. — Suntem bucuroși de a primi colaborarea tineretului. așa precum de altfel o enunță d. A. C. Cuza, în articolul dumnealui de fond, dar evident nu putem nesocoti criteriile estetice ce ne călăuzesc. Vom reține din materialul trimis, ceea ce credem că poate fi publicat. Rog mai încercați.

Din tot cât ați trimis, se va publica prima bucată. Restul promit mult, dar trebuiesc revăzute.

Freamăt Surd. — Aceiași convingere ca și Dumnevoastră, slab, superficial și incoherent.

N. I. Dorohoi. — Bun, dar poate fi mai bun, rog, mai trimiteți.

St. Ci. N. I. — Pentru ce complicați lucrurile cu atâtea inițiale, și opera Dv. cu atâtea barbarisme.

Proverbe? Dar știți ce e proverbul? Cunoașteți, afară de Dv. și de autorul anonim al poporului, un alt autor de proverbe?

Pentru Domnii abonați: Abonamentul anului la revista «Cetatea Moldovei» este de 360 lei. Pe jumătate de an 200 lei.

Domnii abonați cari au achitat 500 lei, se consideră abonați pe tot anul, adică până la 1 Ianuarie 1942.

Domnii abonați cari au achitat 250 lei, se consideră abonați până la 1 Iunie inclusiv.

Ori ce corespondență, sau mandat postal, se vor trimite pe adresa: D-lui *M. Gr. Constantinescu*, pentru Cetatea Moldovei. Str. Săulescu Nr. 7, Iași.

Domnii colaboratori sunt rugați, a trimite manuscrisele scrise cîteț, numai pe o parte a foii și până la data de 18 a fiecărei luni.

Prietenii noștri din toate provinciile, precum și buni români au datoria de a difuza și încuraja prin toate mijloacele ce le stau în putință, revista Cetatea Moldovei, publicație de directivă și doctrină naționalistă.

În special, împuterniciților noștri județeni le cerem colectarea abonamentelor, pentru asigurarea apariției regulate a revistei.

Manuscrisele din provincie se vor trimite pe adres ad-lui prof Gh. A. Cuza, str. Codrescu Nr. 5 Iași.

INDRUMĂRI DE POLITICA EXTERNĂ

este cartea care cuprinde profețiile d-lui A. C. Cuza. De ani de zile, marele luptător A. C. Cuza a cerut îndrumarea politicei noastre către Marele Reich. În această carte se vede lupta pe care a dus-o cu democrația pierzătoare de neamuri.



I N V I E R E A

este singurul ziar naționalist
condus de neînfricatul luptător
Toma Vlădescu



C U G E T M O L D O V E N E S C

revista de sub conducerea d-lui P. State, pășind în al X-lea an al existenței sale, se poate mândri cu un trecut de muncă.



P O R U N C A V R E M I I

este ziarul tuturor românilor — răspândiți-l



PREȚUL 30 LEI